

$(17) + 145 + (2 \text{ Fluorine}) \text{ PR}$

DAVID,
VIRTUTIS EXERCITA-
tissimæ probatum Deo spectaculum, ex
Dauidis, Pastoris, Militis, Ducis, Exsulis
ac Prophetæ exemplis,
BENEDICTO ARIA MON-
tano meditante ad pretatis cultum
propositis.

*Aeneis laminis ornatum a Ioanne Theodo-
ro, & Ioanne Israele de Bry, fratri-
bus ciuib. Francofurtensis.*

*Quid huic noua editioni a CONRAD O
RITTER SHUSIO ex biblioth. M. Ber-
gi procurata accesserit, prefatio
docebit.*

Ex Officina M. Zachariae Palthenii.
M. D. XCVII.

Impensis Ioan. Theod. et Io. Israël de Bry.

IN SACRAS MEDITATIONES
DN. MATTHIAE BERGII.

Pios manes Clarissimi, doctissimi & religiosissimi Viri M. MAT-
THIAE BERGII, Præceptoris quondam sui fe-
licissimi, alloquitur

RODOLPHVS GOCLENIVS
Profeß. Marp.

SIC viuis BERG i. Media tua posthuma proles
Luce apparet, honos, dum Schola sacra, tuus.
Hæc nata V R A N I E, plectrum moderante Pro-
Hæc vitæque tuam spirat et ingenium. (pheta;
Vtilium tua vita fuit meditatio rerum:
Tota fuit probitas: tota fuit pietas: (clis:
Quam R I T T E R S H V S I V s seris dat visere se-
Magna sit ergo illi gratia, magna tibi.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC
DOMINO, D. OTHONI HEINRICO, COMITI
Palatino Rheni, Duci Bauariae, Comiti Veldentiae & Sponheimii &c.

Domino suo clementissimo,

CVNRADVS RITTERSHVSIVS IC.

S. D.

 Vperioribus diebus cum ad Socrum meam ~~et avouet~~ profectus
conspictu & amplexu mutuo carissimorū capitū me meosque
exhilarassem, accessit hoc quoque ad cumulum lætitia, quod
tua, Illustrissime Princeps, menia & allocutione me dignabare,
atque ita veterem tuam in me clementiam nouo documento declara-
bas, nouoque Tibi me auctoramento iam ante vadatu satis obstringebas.
Discessi tujm ita ab affine meo Zachariā Staudnero C. qui & ipse in illa
cœna (vt solet sacerdote) tuæ mensæ particeps erat, vt promitterem, me
Tuam erga me clementiam beneficiaque tacite nullo modo præteritu-
rum, sed vbiq; occasio daretur, prædicaturum grato animo qua pri-
uatim, qua publice. Accidit deinde paulo post quam Sultzbachio tuo
huc ad operas Academicas reuerti, vt Typographus, cui *Meditationes hi-
storiae Davidis* anno dederam imprimendas eius operis iam instantibus
nundinis absoluendi emittendique in publicum dedicationem me fla-
gitaret. Non diu cogitandum mihi fuit de patrono, cui hoc munus gra-
tum atque conueniens esse posset. Erant enim adhuc in T. Celsit. defi-
xæ cogitationes meæ, vt a qua & antehac, & nunc nuper insignia accepis-
sem beneficia: quibus aut hac vna ratione, aut nulla gratas vires repen-
dere mihi conceditur. Amplexus igitur sum ambabus velut ylnis præbi-
tam mihi occasionem, & libellum istum complectentem omnis generis
virtutum exempla ex historia Regis ac Prophetæ DAVIDIS selecta Ti-
bi, vt virtutum omnium sectatori & protectori benigniss. & opt. vitio-
rum autem osori ac vindici acerrimo Principi, inscribendum atque offe-
rendum censi. Ut nunc alias laudes Tuas taceam, quas grata celebrabit
posteritas. Quis nescit quanto sacrarum literarum studio tenearis? qua-
rum & priuatim quotidiana lectioni meditationique ardentissimis pre-
cibus mixtae incumbis, ceteraque omnia posthabes, & publicæ enarrati-
on in Ecclesia libenter & frequenter soles interesse. Neque vero illa-
rum aut Lector es otiosus, aut obliuiosus auditor: Sed ad earundem di-
gata & ipse Te conformare studes, & vt ciues Tui, maxima que hi, quo-

A 2

rum ministerio & consuetudine vteris, iisdem se se attemperent, operare
Psal. 101. dare consueisti. Quos a regia sua Dauid noster excludit, eosdem & Tua
a se exsulare iubet. Nulli in hanc impio, profano, impuro, mendaci, in-
Philip. 4. iusto, obtreftatori, adulatori aditus patet. Quæcunque vera sunt, quæ-
v. 8. cunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque sancta, quæcunque ama-
bilis, quæcunque bona fama: si qua virtus, si qua laus disciplinæ: horum
quasi schola est Aula tua: horum velut sacrarium est gynæcum tuum: ut
in hoc potissimum versatam, institutam, & bonis moribus imbutam esse
vxoris meæ adolescentiam, magnæ dotis & ampliss. felicitatis loco merito
numeream. Cum enim illæ, quas commemoraui, virtutes communes
sint Celsit. T. cum Illustrissima coniuge: aliquam earum partem ex quo-
tidiana consuetudine totius quadriennii etiam in animum ac mores meæ
puellæ transfusam esse verissimile est. Raro namque fallit prouerbium
vetus, πότερον διάστασις, τότε καὶ διέγνωσις. Quales dominæ, tales
etiam famulæ. Iam bonatum literarum studiuim, quod adolescens olim
adamasti, & quod in regia quoque Danica coluisti, præeunte viam erudi-
to in primis & probo iuuene Adamo Schyvartzio, ne nunc quidem inter
curas gubernationis te deposuisse, declarant satis tua super mensa cum e-
ruditis hominibus crebra colloquia: quibus nisi impense delectarete,
non tam sepe vocares CL. & consultiss. virum D. Christophorum Rei-
chardū IC. Cancellariū tuum, D. Agricolam IC. & Aduocatum disertiss.
Ioannem Iuglerum, venerandum virum, sacerorum antistitem fideliss.
eiusque collegam Casp. Staudnerum, & huius fratrem Zachariam IC. &
Beruuardum Stanium, Ludimoderatorem peritis. aliosque, tum affines
tum amicos meos, quos honoris caussa nomino. Horum erudita collo-
quia de pietate, de literis, de historiarum monumentis, tuæ mensæ atbi-
traris esse quedam condimenta, quibus vix unum in hebdomada diē susti-
nes carere. Eodem pertinet, quod explorationi profectuum iuentutis
Scholastica ipse interesse, atque ad excitanda eiusdem studia, præmia tuis
insignibus decorata distribuere inter hanc non deditarisi: quæ quoties
Scholastici vel oculis usurpant, vel manibus tractant, toties se ad virtu-
tem, pietatem, etuditionem serio amplectendam & excolendam mirifice
sentient inflammari. Quæ cum ita sint, spero, T. Celsit. & a me grata-
tum fore hoc munusculum quod cum primo prodiret in lucem ante hos
xxi i. annos, Rege potentissimo dignum est iudicatum. Quævero in-
terim ab auunculo meo eidem adiectæ sunt explicationes, ex quantum
ad eruditam pietatem excitandam, augendam, promouendam momenti
habeant, & ipse quandam adolescens sub opt. illo magistro meo expertus
sum

sum, & haud dubie experienti etiam alii, qui hasce meditationes vel ipsi legere, vel suæ iuuentuti voluerint inculcare. Eius vero opusculi dedicandi ius vnde mihi competit, ex epistola ad Lectorem mea cuius in p̄m̄tu erit cognoscere, ne hic pluribus T. Celsit. remorer. Erit etiam hæc, nisi fallor, quantulacunque accessio Bibliothecæ oppidi tui Sulzbachici, quam audio Te quoq; opt. & laudatiss. instituto velle, p̄ vitili instaurare & augere. Vidi eam ipse nuper magna cum voluptate, monstrante D. Iuglero, & ex hoc ipso argumento intellexi, quam a multis annis vel potius seculis literæ in tua illa Ithaca floruerint atque in pretio habitæ fuerint. Loquitur idem statua illa, cuius me conspectus vehementer delectauit: q̄ ledentē Senatus raro & haud scio an vnicō inter nostros homines exemplo, Doctori suo de Ecclesia & Schola (vt tunc ferebant tempora) præclaræ merito honoris & memoriar̄ ergo in eadem, ex qua docuerat, cathedra collocauit: vt deinceps quoque ibidem pietatis & doctrinæ sedem ac domicilium futurum videatur esse sperandum: quod equidem ex animo voueo & opto. Bene Vale, Illustriss. & Clementiss. Princeps. Deus Tuam Celsitud. cum tota Illustriss. regia diu superstitem ac florentem esse velit. Altorphii ex Academia Norimbergensi x. Kal. Septemb. c. 10. 111 c.

A D L E C T O R E M .

Posteaquam auunculus & velut alter patens meus *Matthias Bergius* piæ memoriar̄ Bibliothecam suam moriens mihi legauit præcipuam, supremaque voluntate sua nuncupata potestatem dedit, ex scriptis suis, quæ non pauca composuerat, meo arbitratu vel edendi, quæ cum fructu a pluribus legi ac lucem ferre posse viderentur, vel supprimendi, quæ fortassis latere atque ignorari præstaret: cum illa recensens animaduerteret, pleraque omnia ex priore potius quam posteriore genere esse, peccatum me in opt. mer. viri manes utilitatemque adeo publicam cogitaui, si nihil inde in lucem adspectumq; hominum proferrem. Sed vnde potissimum editionis initium facerem, sape mihi dubiam traxit sententia mentem, vt Claudiani verbis vtar. Consultationem hanc difficilem mihi maxime faciebat scriptorum illorum copia & varietas. Sunt enim eorum aliqua ad Philosophiam de moribus explicandam pertinentia: sunt quibus boni autores vtriusque linguae aut emendantur aut illustrantur: sunt quibus sacrae literæ, maximeque Noui Testamenti enarrantur: sunt denique quibus controversa nonnulla religionis nostræ capita copiose pertractantur. Etsi enim contentiosus non erat Bergius noster, neque in acu-

mine disputandi, sed in sanctimonia viuendi summam Christiani hominis artem positam esse sentiebat: tamen cum a Theologis quibusdam lacercessitus esset, inque hanc arenam quasi pertractus, etiam suum iudicium de iis, que in controuersiam vocata essent, dogmatis exstare voluit. Sed illorum INDX alibi a me proferetur. Quædam autem eorum ipse auctor paulo ante, quam a Deo ad vitam meliorē euocaretur, in publicum edere cogitabat, maximeque De Ecclesiæ veræ & falsæ rationibus: De Arte interpretandi scripturas (quem vnicce optabat posse ad posteritatem propagari) & Commentarios repetita Prælectionis in Ethica Aristote lis, iam in mundum redactos & ad prælum paratos habebat. Quamquam igitur ego hęc ipsius cogitata exsequi fortassis sine reprehensione & cum quorundam etiam gratia possem, initio ab his, quæ dixi, voluminibus facto: tamen ex omnibus tale quoddam opusculum feligere, & ceteris hoc tempore præmittere placuit, cuius lectio quam pluriinis conuenieret, utilitatesque latissime diffunderentur. Huiusmodi esse istas, quibus nunc præfamur, Sacras meditationes in historiam Dauidis, cuius æquo lectori arbitror esse manifestum. Is enim fuit DAVID, cuius vita variis iactata casibus, exempla præbere potest omnium ætatum, cuiuslibet fortunæ & conditionis hominibus, vel ad fugiendum (quæ sunt hic paucissima, sed tamen aliqua: quis enim hominum ἀγαπήτος fuit?) vel ad imitandum, (quæ sunt longe plurima:) ut verissime historia vitæ eius dici possit VIRTVTIS EXERCITATISSIMÆ SPECTACVLVM siue THEATRVM.

Sed de huius opusculia Bergio meo ad hanc formam elaborati occasione & fine atque utilitatibus pauca hic tibi: benebole Lector: commemoranda sunt.

Benedictus Arias Montanus, cuius scripta eruditissima, atque ad Christianam pietatem excitandam & alendam utilissima, maximi facere Bergius solebat, libenterque lecturabat: is ergo Bened. Arias ut homo elegantissimus, picturis & emblematis sacris impense (ut appareret) delestatu s, aliquot μονοχώματα Antwerpia in æs incisa edidit: inter alia etiam octo & quadraginta picturas extotidem particulis seu aëtibus historiæ Dauidis de promtas atque expressas emisit Anno 1575. Ac ne illæ mutæ essent, easdem quasi voce animauit, additis ad singula themata Tetraстichis suis, quibus doctrinam & usum cuiusque historiæ breuiter & neruose indicaret. Earum ergo picturarum & horum versuum Montani Hispanici exemplar naetus Montanus noster Saxonius, cum vide ret, paucorum id opus hominum esse, quod & tabellæ istæ ænæ maioris essent pretii, quam ut a tenuioribus comparari possent, nec adeo mul

tæ etiam vel impressæ vel importatæ ad nos essent, vt sufficerent omnibus, & quod in ista breuitate non omnibus obuius aut præspicuus esset auctoris sensus: rationem initit, per quam utriusque huic incommodo occurreretur, & utilitas huius operis ad plures dimanaret. Itaque cum suos discipulos (quos inter ipse quoque me aliquot annos pueritiae exegisse gaudeo) una opera & pietatis cognitione imbuere, & in stylo formando instituere atque exercere magna cum cura niteretur: haec aliquando sibi materiam deligebat, in qua industria nostra occuparetur. Præbat autem nobis sua paraphrasi atque explicatione Terrastrichorum B. Ariæ, cuius filum ductumq; sequentes in pangendis versibus nos quothebdomadis exerceceremus. Sæpe etiam vel suam vel alicuius ex prouectioribus discipulis (quem simul verborum honore afficiebat, & laudibus tanquam stimulis excitabat) elaborationem pro paradigmate nobis proponebat, in quod intuentes, quid sequendum fugiendumve esset, animadueteremus. Quia diligentia vir opt. & magister fidelissimus hoc consequebatur, quod volebat, nimirū vt etiam qui non essent a natura magnopere instruti facultate scribendi carininis, aliquam sibi tamen artis poeticæ peritiam compararent, omnes vero ad sacrarum literarum, ex quibus illæ materiæ styli essent depromtæ, lectionem & amorem inuitarentur. Sed has alia quoque ratione suis discipulis familiares reddere vir religiosissimus studebat, cum quotidianas docendi operas (quas sibi non nisi a grauissimis morbis interrupti aut impediri patiebatur) a breui ac summaria explicatione vnius capitii Bibliorum, quod aliquem ex discipulorum cœtu clara voce recitare iubebat, ordiretur. Dignum profecto exemplum, quod omnes, quorum fidei inuentutis institutio est concredita, sequantur, nam vt ceteris in rebus, sic in hisce pietatis exercitiis resert plurimum, quo pæsto a teneris assuefias, vel potius in eo sunt omnia. Raro quippe qui in prima ætate a pietatis exercitiis alienus auctor fuit, adultus eorum amorem concipit: Raro etiam, qui illa tunc libenter frequentauit, postea abiicit aut deserit:

Et studiis mores conuenienter eunt.

Cum igitur hoc opusculum aliis quoque profuturum existimatrem, nec illis tantum, qui in scholis ad similes usus illud applicare volent, verum etiam his, qui in sacro ministerio aut in republica versantes id lectitabunt (nam, vt supra dicebam, ex Dauidis vita cuius hominum generi licet aliquid, quod sibi usus sit haurire) diutius illud suppressimere non

lui; sed cum Zacharia Palthenio Typographo, viro in primis diligente, erudito atque industrio egi, ut illud susciperet imprimendum: quod ipse haud grauate fecit. Tu, amice Lector, hunc laborem quo damus animo accipe, eo que ad incrementum pietatis & eruditionis vtere ac fruere. Vale.

DAVIDI REGVM TRÆ-
STANTISS. BENEDICTI ARIÆ
Montani Dedicatio.

Q Vicquid ad exemplar vita, ingeniique probandis
Fabula composita, vel dedit historia;
Quicquid in humanis fuit admirabile rebus,
Quas bene culta fides promonet ac pietas:
Vnus Iessiades verum propriumque probasti
Præseni instructus numinis auxilio,
Quæ brevibus memorata tuus spectanda theatris
Exhibit et puro pectore discipulus.
Otia contingant, optata et copia mentis
Magna, et sit voti spes mihi certa boni;
Ipse ego componamque tuos veterumque labores,
Et referam numeris ponderibusque suis.
Et quanto cunctis præstare videbere, tanto
Vatibus ipse aliis utiliora cunam.

HYMNVS IN DAVIDEM.

Heroa magno pectore perpeti
Doctum labores, exilia et minas:
Iras, furores, ac superba
Monstra rudi cane Musa plectro:
Decepisti quem non fœdera centies
Regis minacis et nimium feri,
Concessa nec inste ultionis
Copia non licitos in ætus
Transuersum abegit: verum animi sui
Qui vicit, hostis vicit item sui,

Patrie

*Patris supremi prestolari
Auxilium didicit fidemque.*

*Hunc parua vili Bethla humilem lare
Casas sequentem fouerat. Hinc Deo
Mandante sceptris destinatur,
Pra quibus omnia regna nil sunt.*

*Funda ille fregit (res noua) simplice
Horrenda vasti tempora Golia,
Assertor & vindex suorum,
Dedecorumque severus ultor.*

*Vincenda semper pralia & hostibus
Dandum superbis, quod subeant, iugum.
Sperare iam primis in annis
Vrsa cadens dedit & leana.*

*In bella quantus tenderet, omnibus
Re comprobauit, gloria quos Deo
Leti male vrebatur populi,
Fæderis indociles & equi.*

*Incisa quondam marmore duplii
Præcepta verbis ac digito Dei
Curauit & morem sacrorum
Constituit celebresque ritus.*

*Idem sonantis munere barbiti
Victura dixit carmina, que Draco
Antiquus audire obstupecat,
Quaque probet Deus & secundet.*

*Exempla iustis regibus hic daret
Sextanda cunctis partibus integre,
Ni laudis immensa nitorem
Pestifera inficeret cupido.*

*Suscepit fœdi pondera criminis,
Inflicta caco & pectore vulnera
Obliviosus nec dolere
Prabet amor, neque cogitare:
Donec veternum pectore depulit
Sermo verendi Vatis, & acrior
Responsio, cui nosse Numen
Facta simul dabat & futura,*

*Felix carentem stultitia mala
Gens naeta regem! proxima, principi
Subiecta, qui rectum probandi.
Consilium monitoris audit.*

IDE M HYMNVS PROSA ORATIONE EXP O-
situs a Matthia Bergio: qui eum concinnauit ex duabus odis Benedicti
Ariæ Montani, quæ sunt inter HVMANÆ SALVTIS MONVMENTA
xxiiii. & xxviii. quibusdam de suo additis, quibusdam muta-
tis, vt Lectorem docebit collatio.

Dicam & celebrabo Dauidem, heros maximum, et omnibus rebus
spectatum probatumque: Quem neque indignissima Saulis iniu-
ria, neque opportunitas vindictæ in hunc exercenda eo perpulit, ut
innocens nocentem occidere vellet, aut ultionem, quam Deus sibi
reservari vult, ipse usurparet. Ille vero patientia & auxiliu divini exspecta-
tione cum hostes suos sèpe, tum seipsum semper vicit. Beihla illum primo
habuit pastorem: Mox vero vidit ipsum ei regno profectum, quo nullum
in genere humano fuit præstantius. Huic ita præfuit, ut sicut Goliam illum
immanem nono genere armorum & belli superarat etiam nunc pastor & ado-
lescens, sic & alios eius similes hostes similiter debellaret, populumque Dei in
optatissimam libertatem assereret. Talem ipsum regem futurum portende-
bat iam olim illud, quod pastorem adhuc agens leonem & ursum inuadentes
gregem, suis manibus trucidarat. Quantus bellator esset, experti sunt ho-
stes, quotquot populum Dei lassessere atque inuadere ausi sunt. Idem vero
curauit etiam id, quod & in bello & in pace omnium operum nostrorum pri-
mum esse debet, ut scilicet religio vera floreret. Insuper etiam ipse talia con-
dedit carmina, quibus nihil potest fieri diuinius, nihil sanctorum hominum
usibus aptius, qua audiens ipse contremiscat Satanus. O quale exemplar o-
mnis virtutis ille esse poterat rebus omnibus in tota vita sua, nisi lapsu graui-
simi iterum atque iterum fuisset præuentus! Sed (qui deuotissime dicitur)
a lapsibus suis iterum eretus est Propheta Nahanis salutari castigatione
& monitis. Prima populi felicitas est, tali parere regi, qui omnibus nauis
careat: proxima talem habere, qui humana infirmitate præuentus, fideles
confiliariorum admonitiones patienter admittit, & sua errata emendat.

PRIVS-

PRIVS QVAM AD SINGVLAS PARTES HISTO-
riæ Dauidis descendamus, operaè pretium nos facturos existimauimus, si
eiusdem & aliud Elogium initio adscriberemus ex sacrarum Anti-
quitarum monumentis LVDOVICI HILD ESS EMII
Consulis Andernaci.

DAVID.

PIngnia ceu grato fragrant opobalsama succo,
Sparsa vel in sanctos thorea grana focos:
Tam sacer Isaides diuinum spirat odorem,
Non secus ac summo victimæ grata Deo.
Pene puer vastum miranda cede gigantem
Stranit, & imbelli gloria parta manu est.
Effugit & furias infesti regis & Iras,
Altior atque magis quo premeretur, erat.
Auspice nam celo delectum regna manebant,
Regna Sioneis conspicienda ingis:
Gentibus unde salus quondam foret, una futuris.
Isaïda soboles germine mixta Dei.
Cernimus agnorum custodi regna parari:
Infixa nam tollit, deprimit alta Deus.
Fædera sic Superum, promissaque pacta mereris:
Gratia virtuti tanta parata tua est.
Nam tua seu latè vcheretur gloria curru,
Seu foret indignis fors miseranda malis;
Omnis erit defixa Deo fiducia rerum,
Et mens in summum relligiosa Deum.
Te quoque pangentem sacrato carmina plebro
Imbuit excelsi plenior aura Dei.
Et pater ipse pias solatus ab ethere mentes,
Voce tua, terris nobile liquit opus.
Hac omnis series sublimibus alta figuris,
Æterna rerum mystica facta fide est.
Omnia nam magni referuntur imagine Christi:
Hic verum signo clarius exstet opus.
Quisquis es, æternum gratius venerare parentem:
Sic Deus, & calum seruiet omne tibi.

I.

BONA INDOLES RECTE CVLTA.

1. Reg. 16.

DAVID a puero parentibus reuerenter obediendo, partes Oeconomicarum operarum sibi mandatas fideliter exsequendo, & Dei inuocationi ardenter vacando, omnia boni adolescentis munera implet.

Iestada laudes pueru meditante, paternam
 Et pecus, & volucres, & stupuere feræ.
 Ipse Pater superum dixit, meus hic, meus esto:
 Hic pascat nostros instituatq; greges.

A

VIRTVTIS EXERCITATISSIMÆ

P A R A P H R A S I S

Scuylberior explicatio historiæ & doctrinarum,
quas illa suppeditat.

Bona indoles recte culta eo proficit, vt possit & dicere & facere
Deo grata & hominibus salutaria. Sic Dauid cum a puero suam indo-
lem conuerteret ad pietatis exercitia, eo eusasit, vt omnia genera homi-
num tanquam heroa ipsum admirarentur: & vt Deus de ipso diceret:
Inueni virum iuxta voluntatem meam. At vero qui vel sua vel suorum
culpa ad latum illud iter vitæ degendæ abducti, huic assuecant, ijs fel
& absinthium & Sardoꝝ herbæ sunt omnes virtutis & officij rationes,
quibus bonis mentibus nihil est suauius. Amara sunt enim vitiiosis ac
male viuentibus præcepta iustitia, vt ait Lactantius: Vnde fit, vt pauci
existant Dauidis similes, & pleriq; homines evadant vel pecudum
more ad ventrem abiecti, vel etiam furix atq; alastores generis huma-
ni. Exemplis in re manifesta non est opus. Aspice tantum imaginem,
quaꝝ in ipsa natura proposita, id nobis pingit, de quo agimus.

De putri viscere tauri.

Florilegæ nascuntur apes, que more parentum
Rura colunt, operiq; fauent, in spemq; laborant.
Pressus humo bellator equus crabronis origo est.
Concaua litoreo si demas brachia cancro,
Cetera supponas terræ, de parte sepulta,
Scorpius exhibit, caudaq; minabitur vncæ.

In nunc & studium virtutis petulanter ridere assuece a teneris, quis-
quis serpens, scarabæus aut crabro esse desideras. At tu qui meliorem
nactus es naturam, indolem bonam bene cole, vt Dauidico cœtui ag-
gregatus perpetuo gaudere possis pueritia tuæ studijs. Tu quoq; cui
deterior illa contigit, ne desperas. Bona institutio atq; assuetudinē ex-
iam ex mala indole bonam vel certe minus malam efficere potest.

FIDEI

FIDEI TYROCINIA.

1. Reg. 17.

DAVID opilio dum in solitudine paterno grege pascendo & diuinis interim laudes studiose meditando exercebat, duas belas gregem inuidentes, vrsum scilicet & leonem, heroico spiritu percitus occidit.

*Qui puer immanes vrsos rabidosq; leones
Stravit, securum iussit & ire gregem,
Quæsibi pro patriis adeunda pericula facris,
Viribus & quantis exsuperanda puter?*

VIRTUTIS EXERCITATISSIMA
EXPLICATIO.

Mollem & delicatam vitam Deus suis non promittit, neq; in de-
licijs habet hominem sibi dilectum, sed illum explorat rebus aduersis,
exercet, durat, sibi ipsum præparat. Idq; inde vsq; a prima ætate in suis
peragit. Hoc modo omnes sanctos semper tractauit, Abrahamum, Isaia-
cum, Jacobum, Moysen, &c.

Sic Dauidem duxit inde vsq; a prima pueritia:

Vincenda cui mox prælia, & hostium

Frangenda mille monstra furentium

Sperare iam primis in annis

Vrsæ cadens dabat & leana.

Vel:

Qui necem imbelli pecori minantem

Vrsum & audacem superans leonem,

Signa virtutis puer & futuri

Raboris edit.

Quibus præludijs ipsum edoceri Deus voluit, quantas olim res
effecturus esset: atq; item ad hæc obeunda præparari. His nimirum be-
luis cæsis ostendit, se aliquando futurum assertorem ac vindicem suo-
rum, & improbitatis vltorem seuerum: quam in partem ipse coram
Saule hos euentus interpretatur. Sicut mox ab his initijs profecit ad il-
lud, vt memorando illo duello Goliathum sterniceret. Discat ab hoc ex-
emplo adolescens operi atq; officio ipsi assignato in fiducia certa diui-
næ opis inuigilare. Id facient si quid discriminis occurrerit, & potest
Deus & vult famulum suum defendere, & a tyrocinij militiæ ad saluta-
res triumphos perducere.

MODE-

III.

MODESTIA PROBATA.

1. Reg. 16.

DAVID pastoris munere fideliter funetus rex designatur, fratribus suis omnibus prælatus.

*Deligitur dignus, quamvis neglegtor ipse,
Despectus quamvis sit sibi, sitq; suis.
In tenebris iaceat vulgo non agnita virtus,
Exstabis tandem vindice fulta Deo.*

EXPLICATIO.

Octo filiorum pater erat Isai: quorum tres natu maximi Sauli militabant: quatuor alij domi curabant, ipsi quoq; acres & strenui. Natu minimus David pastor erat. Samuel a legatus a Deo, vt regem ex illis eligeret; septem priores regno indignos censuit: Dauidem vero omnium contemptissimum, & ipsius quoq; patris iudicio fratribus posthbitum ex agro a gregibus aduocatum, ex opilio ne regem fecit.

Hac in historia multiplex documentum continetur. Ac primum illud: Quirepugnat honori, fugit, contemnit honorem, is merito dignissimus honore putatur: quiq; sibi nihil tribuens, sese ipsum contemnit, alios sibi praeposuisse paratus, is honore est dignus. Plautus ait in Trinummo: Qui ipsus se contemnit, in hoc est indoles industria. Sic Alexandrum Seuerum dixisse accepimus: Inuitos esse honoribus ornandos: eosq; magistratibus esse praeficiendos, qui honores non affectarent. Ex Platonis sententia, qui tum demum florentes ac beatas res publicas fore dixit, εἰ τερπιαίντοντες εἴναι μὲν ἀρχεῖν, ὥστε πῦντος ἀρχεῖν: hoc est, si de eo inter se digladiantur, vt quisq; a se remoueat magistratum, sicut nunc omnes de eo inter se contendunt, & omnis cura viris, quisnam siet in duperator. II. Sic virtus licet occultata diu, tandem tamen diuinitus in lucem producitur, fastu & superbia omni ex diuerso turpiter confusa. III. Deniq; vilia Deus assumere solet, & ex his maxima prouehendo comparare, vt ipsi omnis gloria tribuatur. Has regulas no sequitur aut obseruat vulgus (vulgi autem appellatione non modo plebs & fex hominum, sed saepe etiam Magnates continentur, si nihil supra vulgum aut carnem sapiant) cui illud se, e in ore & in corde est: Summum petendum est, vt medium habere possies. Itaq; omnes fere alta petere atq; affectare videoas, & humilia aspernari. Hinc Ica*m* multi, hinc Phaeontes multi.

*Scilicet ambitio plerung; capessere magnas,
Viribus haud dubitat vel grauiora suis.
Vnde sit vt sumto multi sub falso premantur,
Eq; locus superius peius ad imaruant.
Aequore cumq; queant salui consistere planos,
Ut pereant miseris alta dedere modis.*

VIRTVS

PROBATVM DEO SPECTACVLVM

111.

VIRTVS VL TRO INCITATA.

i. Reg. 17.

David impij Goliathi maledictis in Deum & populum Israel
prouocatus, in singulare certamen cum illo descendere cupit, sed
rex permittat: nihil moratus fratres suos, inhumaniter hanc ipsius ~~ap-~~
~~du~~ & hunc sanctum ardorem increpantes.

Cum primum monstrata petens subit ardua virtus,
Difficilem fortis sustinet inuidiam.
Nec satis est sentire hostes aliena professos:
In sensam propriam sentit & illa domum.

EXPLICATIO.

Virtus, quæ hominum animos ad sydera tollit, si quæris quibus gradibus aut quo pacto id faciat, respondeo: Primus ad hanc rem gradus est cognitio faciendorum & fugiendorum, quam subministrant cœlestis sapientia myrothecia, in sacris literis nobis aperta. Proximum est ingenuum studium atq; alacritas, vltro incitata ad pergendum qua vocat, quæ dicit Deus. Cum hac coniungi oportet tertium, ut scilicet armet se se animus fortitudine contra monstra, quæ in hoc studio se offerunt cœberrima. Neq; enim unquam facebunt illa a pietatis & optimarū rerū studio: nunquam dect illi sua chimæra, sua lernæa hydra, cum quæ ipsi est dimicandum, & quam superare cum oportet. Neque tantum diuersorum institutorum studiorumq; homines talibus infesti sunt: sed plerunq; etiam plus negotijs eis exhibetur a domesticis, h.e. a proximis, eiusdem religionis, ordinis, studij, professionis, adeoq; coniunctissimis hominibus. Monstri hoc simile est, & mirandum erat maximopere: id quod fieret etiam, nisi tam peruvulgata esset res, vt ea de causa admirationem non habeat. Nimirum superbia & ambitio naturæ insita plerosq; eo agit, vt fastu pleni alta omnia sibi vindicent, poscent, sumant potius quam alijs concedant. Ideoq; alta petentes alios odimus, illos etiam quos Deus eo vocat. Nihil opus est exemplis, quorum vndiq; copia tanta est, quanta guttarum in imbre a stiuo decidentium. Ut cetera omittam, lessiden considerare est opera preium, cuius historia huius quoq; rei exemplum suppeditat. Is enim quando cum Goliatho præliari instituit, primum durissimam habuit concertationē cum fratrib. suis, quos magis criā infestos habuit, quam illū ipsum hostē impium Pala stinū. Veruntamen & Dauid & omnes alijs huiusmodi, ipso exitu compriunt verissimum esse illud ab Ethnico Poëta sapienter dictum: Quicquid id est, quod mihi sumus omnium rerum parens destinauit atque constituit, certus sum illud euentu tandem felici non esse caritatum, quicquid contra machinentur impij. Sententia est Pindari Neme. 4. ἐμοὶ δὲ ἵπποι ἀρετὰς ἔδωκε πότισσας ἄναξ, ἐν δὲ ὅτι χρόνος ἐπιτελεῖται τελέσει. Sic idem Pythi. vlt. Τόγε μόρσημος παρεπυκτον. Unde Querulus antiqua Comœdia: Agnoscant (inquit) homines, nemini auferri posse quod Deus dedit.

Quod pia fata volunt, hominum non inuidat tollent

Vota: sit in votis quod pia fata volunt.

Vel

PROBATVM DEO SPECTACVLVM.

Vel sic:

Quod pia fata volunt, hominum non inuidia vota

Ferre queunt: sed erit quod pia fata volunt.

Was einem von Gott ist beschert/

Bleibt ihm von Menschen vnerwehrt.

E A D E M S E N T E N T I A A M. B E R-

gio carmine expressa, & in exemplum

imitandi proposita iuuentuti

scholasticæ.

Virtus sublimes animos ad sidera mittens
Quanam se tollat conditione, rogas?
Primus ad hanc gradus est, fugienda sequendaq; rito
Scire ex hac norma quam dedit ipse Deus.
Inde voluntatis constans inductio, & hac mens
Qua se se stimulis incit et vsg suis.
Deniq; iungenda est dos terria, pectus ut aptes
Forte, quod inuidia monstra subacta domet.
Nunquam bella bonis desunt, discrimina nunquam,
Et cum quo certet mens pia semper habet.
Huic semper sua Lerna, sua huic solet esse chimæra,
Vi simul hunc certans & superare dolis.
Nec tantum exercent tales aliena profesi:
Sed cognata domus, sed patruele genus.
Mira quidem hac (inquis) Libycisq; similimam monstris,
Mortalesq; inter vix habitura fidem.
Certe mira, at sic vsu vulgata frequenti,
Nil fieri ut mirum, qui videt ista, putet.
Scilicet ambitio mortalibus insita poscit
Alta sibi, atq; alios qua potis arte premit.
Hos quoq; quos penna nobis maiore leuari, &
Quos studij auctorem scimus habere Deum.
Nil opus exemplis, quorum vndiq; copia tanta est,
Quanta vel astiuo guttula in imbre cadit.
Cetera, qua poterant afferri, intacta relinquo:
Iesida exemplum cernere profuerit.

VIRTUTIS EXERCITATISSIMA

Ille auctore Deo monstrata capessere pergens
Fraternam primum sustinet inuidiam:
Quando humilem elati terrore minisq; petebant,
Nec minus infesti, quam ferius hostis erant.
At tu, lebida quecumq; exempla sequentem
Consimilu parili sorte palæstra tenet,
Hæc infixa tibi fac sit sententia, mille
Quam quæq; exemplis comprobat historia:
Quod mihi cung; decus Deus & bona fata dedere,
vel: Quicquid id est, mihi quod diuina potentia donat,
Id sua confectum tempora iusta dabunt.
Iusta sequens, fretuq; Deo, hoc duce victor abibit:
Rumpatur quisquis, rumpitur inuidia.

EXPE-

V.

EXPEDITIO MVNITISSIMA.

i. Reg. 17.

M^Irus apparatus Dauidis ad duellum cum Goliatho decertandum
descensuri.

Nulla fides, ut monstra ruant, non indiget armis,
Arteis humani damnat & ingenij:
Difficilesq; subit casus, atq; ardua tentat,
Tecta yno studio praefidioq; DEL.

EXPLICATIO.

Artibus vitæ varijs varijsq; hominum adinventionibus est vbi
vita humana opus habet, & vti potest sine impietate (quam prudentiam
vocabamus, excellens Dei donum) Est etiam vbi his nihil sit loci relictū,
vel certe vbi non nisi summa cautione ac religione eas adhiberi oportet.
Vitæ huius cultum dūtaxat spectantia resq; mundanas arte & pru-
dentia regi atq; institui rectum est. At vero vbi gloria Dei & salus æter-
na agitur, & exæs, in quibus hæc versatur, hic non valebit calliditas vel
ars humana: sed fides verbo Dei nitens & huic obsequens, dux erit &
viam muniet ac sternet. Etenim duplex homini concessa facultas est,
geminumque in quo recte laboret iter datum: Vnum commune ipsi
cum ignobilioribus naturis, animantium scilicet & rerum terrenarum.
Hic ratio dux est: hac efficit homo alijs animantibus inimitabilia: ade-
oq; quisquis homine se dignum gerit, sedulo hanc partem excusat. Al-
tera pars & sors hominis est, vt cum Deo coniungatur, cum in hac vita
incipiendo, tum in altera consummate. In hac parte Dei ductum sequi
oportet, vt recte ambuletur, nec quicquam sapientia humana suscipi
præter aut contra illius sententiam. In hoc itinere cum mille monstra
obijcit Sathan, quæ a recto itinere seducant, fidei armis vtendum & oc-
currendum est: quæ sunt confessio sincera, oratio ardens, patientia &
spes DEO confisa, & quæ præterea schola DEI ad hæc prælia sub-
ministrat.

Sic tibi vincitur Goliath, ô David pastor. Deiecto postea Dei ar-
mis Goliatho præciditur caput suo ipsius ense. Ita nimirum humanæ
artes & inuenta, quando impietatis arx & fundamenta Dei manu & ar-
mis eversa sunt, suum etiam locum habent, & in conficiendis reliqujs
adhiberi possunt.

FIDEI

V I.

FIDEI VICTORIA.

I. Reg. 17.

GO LIA TH impius Deique contemtor monomachia victus a Da-
Guidetur cideatur.

Mole graui & subito casu magnis ruit ausis

Vis expers sensus consilij, p*ij*.

Hanc vittrix pietas sternit*q*, trahit*q*, triumpho,

Non iactare minas docta, sed efficere.

EXPLICATIO.

Dextra mihi & telum hoc Deus est: his me confido victoriam adeptarum, & laudem consecuturum, dum reliquos timor & ignauia sua ad preces & supplicia ac vota facienda impellit. Sic ille gigas Gethæus seu Gethites viribus & vastitate corporis confidens, nec visu facilis nec dictu affabilis vlli: moxq; exercitum Israelitarum omnem præ suo robore & mole contemnit, prouocans ex eo fortissimum quemq; ; idq; mane & vesperi dies totos x l. trepidantibus ad eius conspectum universis, nec audentibus cum ipso congregandi. Hic Dauid maledicta istius in Deum impia non ferens, regis permisso certamen cum eo singulare suscipit. Atq; is loricamq; illius & hastam terribilem & cetera quibus omnes terrebantur, nihil reformidans, funda & lapillis tantum instructus, Assum (inquit) in Dei nomine: Is impio tibi mea manu quod meritus es exitium afferet: Nimirum is, qui fastum detestatus & superbiam, maxima & firmissima quæq; exiguis viribus confidere & perdere solet. Dixit, & illi impio mox funda saxum in os aduersum libratus & intorquet, vnicooq; hoc iectu cassidem æneam istius perrumpit, & cranio percutto deiectum gladio proprio obtruncat. Videas in hac imagine fastus & insolentia humanæ exemplum, ut ab hoc scelere cauere discas. Videas in eadem exemplum piæ modestiæ officium suum sancte facientis. Disce hinc non tuis dotibus, sed Dei auxilio niti, qui nunc quoq; maxima sæpe conficit perea quæ sunt minima.

PIE-

PIETATIS TRIVMPHVS.

1. Reg. 17.

DAVID Goliathi superati & caput & arma fert secum Hierosolymam, & arma in tabernaculo suspendit, atq; ita deuicto viator super hoste triumphat.

*Inuis& superis vires, animiq; minantis
Scilicet ausa ferox orsa mouere nefas.*

*Monstrum horrendum ingens iuuens virtute modesti
Concidit: Expedit hoc milite bella Deus.*

EXPLICATIO.

O Rex superbe, & aula item regia vide quid adolescentis modesti & pij dextra efficiat: Illius, qui pastor oves curare, nihilq; magnificum de se sentire assuetus a Deo solo pendere & huius ministerio se consecrare solitus est. Ille inquam adest viator magni illius Gigantis, qui cœlum vertice pulsabat: qui robore & viribus & armis suis fretus numen abnegabat, (quales Psalmus 14. describit) aut potius qui se e pro numine habebat: qui verba inania & rumores vacuos esse censebat, quæcunq; de Deo & rebus diuinis audiuerat. Heu quanta & nunc multitudo est talium in aulis, in caulis, in principibus, in populo, qui eosdem mores sequuntur: qui securi sunt comminationum diuinarum, securi eorum omnium, quæ Deus impijs minatur, quæq; Deum spernentes tandem comitatura sunt, longam furoris & insaniz telam texunt: quibus ferocia, insania & petulantia effrenis præclaralaus esse videtur: deniq; qui nihil putant esse indignius, quam legum & disciplinæ vincula pati. At vos quibus datum est sapere melius, credite, modestia & per timorem Dci compositi mores, sunt res sanctissima: Credite sapienti illi, qui dicit, *Corona exultationis est timere Deum,* germinans pacem & incolumentem sanationis. Deniq; scitote, vniuersaliter, modestam pietatem Davidis a Deo ad res maximas efficiendas adhiberi, reiecto fastu & insolentia Goliathi, Saulis, & omnium simillium. Atq; vt est in versibus oraculi veteris:

Syracida.

VIRTUTIS EXERCITATISSIMA

Eusebius lib. 6.
trapar. Euang.
¶ Elianus
lib. 3.

Ευτάκλων θυτῶν οἰστή θεοὶ ἡλαῖ εἶσιν,
Ευσεβέων δὲ ἀγίας θυσίας τιμές ηδέχονται.
Τοῖς δὲ κακῶς φέρεσσι σίκης τέλος ωχὶ γρονισθόν,
Οὐδὲ ἀπαραττον, οὐδὲ εἰ διὸς ἐγγονοι εἶσιν.
Αλλ' αὐτῶν κεφαλῆσι καὶ ἐν σφετέρεσι πένεσιν
Εἰλίται καὶ θημαδόμοις θηλή τύμασι βαίνει.

Hoc est:

Vita modesta Deo grata est accepta, & horum
Quis cordi est pietas, ipsi placet hostia honoris.
Pana statuta malis certa est, quam nec mora tollit,
Nec supplex gemitu, vel si sint de Ioue nati.
Sed iuste auctores ante omnia vindicat ipsos:
Hinc natos: cladem & mox excipit altera clades.

CARMEN M. BERGII PROPOSITVM
iuuentuti Scholasticæ ad imitandum.

ASPICE Rexq; superbe, & rege superbior aula,
Quidnam humilis pueri dextra modesta ferat.
Ille pecus vacuis contentus pascere campis,
Ille nihil de se promere magnificum
Suetus: at in cœlum solitus spectare, Deiq;
Vnius se se dedere seruitio,
Victor adestr magni illius inuictiq; gigantis:
Illiū, in cœlum qui modo probra dabat:
Robore quiq; suo confidere suetus & armis,
Ipse Deiq; sibi & numinis instar erat:
Qui cœlum & numen pietatemq; officiumq;
Esse apinas omni tempore crediderat.
Hei mihi, quam magnus vel nunc quoq; catus eorum est,
Quis idem affectus, mens eademq; sedet:
Qui Goliathē tuos mores, tua facta sequuntur,
Securi supero qui fremit axe furor:
Quis furor & feritas simul & petulantia, res sunt
Quarum vsu ac studijs nobilis esse queas:
Deniq; qui censem nihil esse indignius ipsis
Quam disciplina vincula sancta pati.

At vos

At vos quis melior sententia contigit & mens,
 Et quorum non hoc pectora virus habet,
 Hunc iuuenem, humanos pretij nullius habendum
 Ante oculos, iusto discite habere loco:
 Quos neg₃ Rex auder sperare nec aula triumphos,
 Hos iuuenis spreti dextra modesta refert.
 In nunc & fastum sequere & mirare potentes,
 Et dedignatus vilia, summa pete.
 Cernitis hec, tu Saule simul, tuq₃ aulica turba,
 Turba simul Solymes mœnia celsa tenens?
 O vitam cernatis, & hinc discatis viri q₃,
 Ante oculos presens quod locat historia:
 Quanta homini dos sit pietas cum mente modesta,
 Quæ studet officij munia obire sui:
 Quam sint compositi res felicissima mores;
 Quam furor & feritas tristia damna ferant.
 Dico iterum: Pietas dos maxima, cui latus ambit
 Sedulitas penso dedita nite suo.
 Hinc est pax animi: res hinc intusq₃ forisq₃
 Optata semper conditione fluunt.
 Haec olim sapiens monuit sapienter Ebraeus:
 Qui sapiens hac omni disce notare loco:
 Ieside in mores animum vt formare laborans
 Ieside euentus tu quoq₃ participes.

VIII.

HUMANARVM OPVM PRAESTANTISSIMÆ.

I. Reg. 18.

IONATHAS admiratione virtutum Dauidis inducitur ad fœdus
cum ipso iungendum.

*Virtus vera bonos aquat, sanctoq; ligatos
 Coniungit certa fœdere amicitia:
 Partipesq; facit vita sociosq; laborum
 Communitatos viuere consilio.*

EXPLI.

EXPLICATIO.

Itē procul amicitiē, quas voluptatum illecebrā, quas vtilitatis spes, quas diuitiarum admiratio, quas subdola & palpans adulatio conciliat. Est aliud vinculum, aliud glutinum, quod melius, felicius, laudabilius, rectius copulat animos, virtus scilicet: cuius tanta est commendatio, vt facile conciliet sui studiosos, & in amorem mutuum rapiat. Ac vt scelus est, scelere & facinore conciliata caritas: Ita quæ illis supra dictis caussis conflatur non est multo melior. At vero illa demum est vera amicitia, quam virtutis studium & amor gignit, Hæc vera est conciliatrix animorum, nectens & glutinans illos feliciter vinculis adamantinis. Et talis amicitia vnicum est certumq; vitæ præsidium & custodia certissima, plus boni in se continens quam verbis dici potest. Hinc plurimus usus est vitæ, plurima commoditas: hinc suauitas singularis. In hac vere fit illud, quod dicitur (Ecclesiast., 4.) Cadit unus, attollitur ab altero: Hic vere manus manum digitumq; digitus abluit. (χεὶρ χεῖρας γένεται στήνεται τοις.) vt est in vet. vers. quo significatur, inter homines mutua debere esse officia, mutuam communicacionem officiorum) Hic vere quod vni decit, alter supplet, quandoquidem nihil perfectum in se natura fert, sed aliud dat alij, & vnius egere vult alterum, vt quæ inuialida erat pugna vni pugnata (Euripid. μίας διχόποιος οὐδεὶς τελείωται μάχην.) iam felix & efficax sitiadunctione alterius. Per huiusmodi amicitiam concordia crescunt & augentur res, quæ alioqui periturae erant. Neq; vero rumpitur querimonijs malis. Absunt enim causæ harum, nempe ambitio & inuidentia, quæ certamina & rixas existant, & homines cum hominibus committunt, vt Atreus & Thyestes, Eteocles & Polynices, Romulus & Remus inter se infestis animis & armis collisi sunt. Tale hic nihil est: sed alter alterius virtutem agnoscit, eandem amat & defendit. Itaq; non indulgetur odijs, sed ad finem usq; mutuo iuncti manent & amant cum laude immortali. Sic David & Ionathas virtute conciliabantur. Ideoq; præstat veterq; amico fidem omnem, etiam in maximis difficultatibus. Fortunati ambo, vel in primis hoc nomine, quod utriq; contigit amicus talis. Tuq; o Ionatha felix, qui etsi in acie casis, tamen fructum percipis fidei & pietatis. Nam tota reliqua Saulis stirpe deleta mansit posteritas tua annis amplius quingentis post tempora Davidis.

IX.

CIRCVMSPECTA VIRTUS.

1. Reg. 18.

DAVID dum Saulis furorem Musica sacra mulcet hasta ab illo perturbitur; sed prudenter declinato ictu euadit.

Officiosa p̄y valde ac studioſa iunant̄

Virtus, le halie excludit̄ inuidia.

Dura homini mens est, ac sancto ingrata labori.

Sed Pietas comites excipit alma suos.

EXPLI-

EXPLICATIO.

Siccine vero te & optime de vniuerso regno meritum, & porro etiam de omnibus bene mereri volentem Rex impius mactare destinat? Hæccine gratia redditur fidei, laboribus, periculis tuis? Itane cito senescit cumq; ipso flore decidit gratia? Et simul ac nata est, mox periret? (Menandri versus hic est: *αὐτὸν τὸν θεόν τε οὐκέτι χάρης*. quem sic expressit Ausonius Epigr. 132. Si quid petendi promptus opis imperias, vt misereare, gratia astutum perit. Catullus similiter exclamat: Omnia sunt ingrata, nihil fecisse benigne est.) Neq; alia habet stipendia, quam præcipitem & immanem iniuriam? Ecquis autem, si sic est vita, si sic sunt morcs, studeat de alijs bene mereri amplius? (Desine de quoquam quicquam bene velle mereri: inquit idem Catullus) Ecquis iustus esse velit, nisi idem semetipsum velit perdere? Quin potius nec ego sim iustus, nec mea soboles: (Sic Hesiodus inquit.

Νῦν δέ τ' ἐγώ μάτ' αὐτὸν εἰν αὐθόποιος δίκαιος

Εἴλοι, μάτ' ἐμὸς οὐδέ. ἐπεὶ κακὸν ἔμφυεις εἴτως.)

Sed satius fuerit orbitam vulgati moris sequi: Nempe vt ego met mihi consulam, mihi prospiciam, rem meam stabiliam de alijs omnibus securus. Sic aliquis e vulgo Dauidi obijcit: cui ad hunc modum in Dialogismo quodam ille respondet. Verum est: Ingrata est hominum natura, nec debitam beneficijs mercedem reddit: Immo vero vt quisq; sanctis probandisq; laboribus optime de quam plurimis mereri, multos iuuare, multis commodare cupit, ita maxime odijs & inuidia premitur. Ac vt maxime odijs & inuidia careat, frustra tamen niti videtur, quod extremæ esse dementiæ existimatur. Et miserum est, frustra niti nec proficere hilum. Veruntamen pietatis est bene velle mereri de multis propter gloriam Dei & hominum salutem. Neq; opportet vel impiorum prosperitate vel bonorum angustijs ita percelli aut perturbari, vt iniusta agamus, sed vtraq; hæc Deo commendare, & officium interim pie & sancte facere. Deus etiam ex periculis inexplacabilibus, vbi tua cautione, circumspectione q; tibi non poterat consuli, præsidio suo te in columnen præstabit. Ergo exemplum meum sequere sedulo cum omni prudentia. Sallustius.

DELIBERATA SPES.

1. Reg. 18.

DAVID sponsalia regiae virginis iussus redimit ducentorum hostium cæde.

Proposito imperiosus amor subnixu honesto

Nil non promittit, n: l sibi non superat.

Tut antemq; pios & noxia monstra domantem

Ajpiens calo promouet ipse Deus.

EXPLI-

EXPLICATIO.

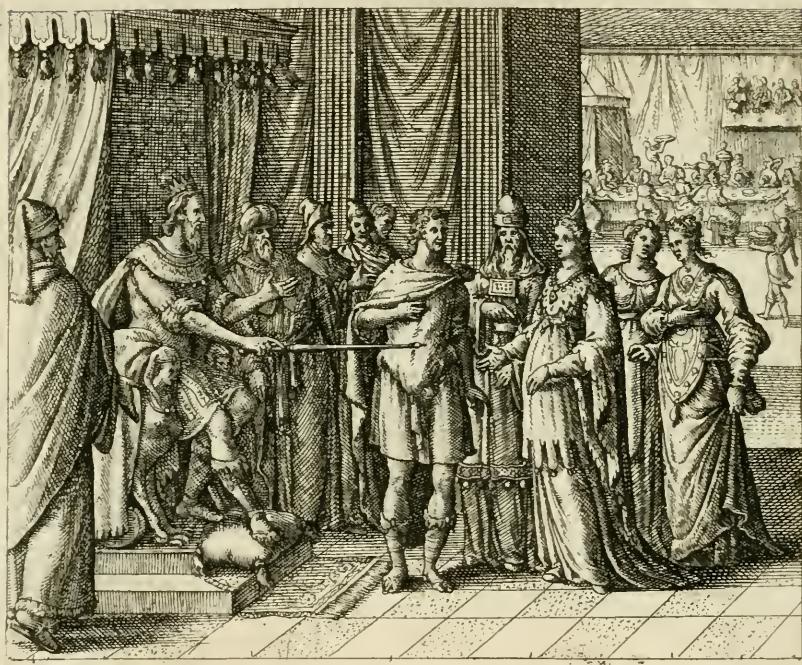
Qui nuper videbas in Dauide exemplum constantia^e sancte, quæ non deficit propter res duras, vel ob ingratitudinem hominum erga bene merentes de alijs, iam porro vide in eodem exemplum aliud, in Dauide inquam, dum regia filia matrimonium ipsi offeritur, ea conditione, si facinore egregio in hostes edito illis nuptijs sese dignum esset. Modum hinc & rationem disce recte & laudabiliter instituendæ virtu^e & actionum, vt & Deo & hominibus proberis, veramq; gloriam consequaris. Prima cura sit, vt caussa vel negotium ipsum quod aggredieris, sit honestum: Secundo vide, vt honeste etiam agatur, hoc fine, vt Deus colatur, & proximo comodetur, & vt alius sibi etiam honestas commoditates conciliat. Tertio, Nil sibi quisquam de se magnificentum polliceatur, sed de DEo omnia exspectet. Quarto accedat inuocatio Dei, vt is opem ferat, manumq; porrigit & dextram subiicit laborantibus. Quinto praestetur iam labor ipse, quem magno animo obiri oportet fiducia auxiliij diuini. Labore opus est, si vis potiri gloria. εἰ τὸν τοιεῦν τὸ κλέος. Sexto, hinc sequitur successus: hoc subnixa fundamento virtus nihil non assicuratur, nihil non obtinet, nihil non expugnat. Omnia possum, in eo qui me roborat, inquit Paulus. Septimo, Hinc illum sequitur gloria: Gloria inquam, quam conciliat Deus, iustorum negotiorum promotor: Gloria, quæ nunquam alia quam hac ratione vera & solida comparatur: Gloria, quæ hoc modo parata permanet contra omnes machinationes inuidia: Deniq; gloria, quæ quo magis premitur, eo euadit illustrior.

XI.

VIRTUTIS PRAEMIVM.

I. Reg. 18.

DAVID virtute efficitur gener regius.

Emeritos tandem virtus contingit honores,
 Quos inuita licet comprobet inuidia:
 Principibus par iusta viris, par regibus altis
 Obcinet, obscurum nobilitatq; caput.

EXPLICATIO.

Vt David redijt victor a cæde Goliathi arma opima referens, iam regis natam habere debebat, cum totius populi gratulatione omniumq; applausu, idq; ex pacto, imo vero ex prouidentia diuinæ consilio.

Quid fraudare iuuat generum, rex improbe, tales?

Hoccine præstantior aut potior sponsus filiæ tuæ, aut te socero dignior gener inueniatur? vsque ad eone tibi virtus huius iuuenis inuisa est & sordet, vt illum ob hanc omnibus carum solus negligas, imo oppressum cupias? ille tamen ob iniurias ab officio nunquam recedet. Et bene habet: Aptior est illi filia natu minor, humilitate sc. amanti, & huius amandæ exempla ad omnes edenti. Nihil agis interea astu improbo illum hostibus mactandum obijcens, tanquam ἔνεστος σφάκτης id est, benevolus trucidator. Nihil agis θεομαχῶν, hoc est, Deo repugnans. Ecce adest dotem ferens abs te requisitam, ante pedesq; tuos bis centum præputia victor abiicit annumerans. Ergo illi gnatam demum socer annuis, ergo cum thalamis gnata magna insuper dona, magnosq; honores concedis, ac vel inuitus fateris, heroicum ipsius animum omnia summa mereri. Rursus in exemplo hoc specimen memorabile cernis, qualis virtutem maneat victoria, quales euentus, quæ præmia, vtcunq; hanc inimica vis premit: vtcunq; rectis factis & honestis consilijs aduersa videntur omnia: tamen ita demum enitescit virtus, vt vel ipsius inuidiæ comprobationem inueniat. Nec patitur Deus hanc in occulto loco aut sub tecto obscuro & sordido latere, sed regibus æquat, principibus inserit, proceribus annumerat, deniq; humilem tollens de pulnere illuc prouehit, vnde exciderunt illi, quos illustri loco natos indoles maiorum suorum deseruit degeneres, tanquam monstra: qui nil patrium nisi nomen habent, vt ait Propertius. Nam qui parentibus suis non est similis, monstrum quodammodo est. Discessit enim in eo quodammodo natura ex proprio genere, cepitq; degenerare. ὁ μὲν ἐοκαὶ τοῖς γονεῦσιν, ἡδὲ τρόπον τινὰ λέπας ἔστι. Πλευρέβησse γὰρ ἢ φύσις ἐν τίστοις ἐκ τῆς γένεσις τρόπον τινὰ. vt est apud Aristotelem 4. de ortu animal. c. 3.

XII.

INVIDENTIA.

i. Reg. 19.

Pertinet huc
psalm.59.

DAVID a Saule ad necem quæ situs immisis percussoribus, mulierib[us] calliditate vxoris suæ conscrutatur, memorabili exemplo fidei coniugalis. Ben. Arias lemma hoc apposuerat huic historiæ: **C O N I V - C I F I D E S.** Id hanc ob caussam mutare nobis placuit, quia de ea in ipsius tetraстиcho nihil agitur: sed de Invidentia.

fort. generis.

Alterius recte gestis & fortibus ausis
Inuidâ mille modù vritur ambitio.
Nec retinet pietas, generis neq[ue], cura, nocentem;
Sed fugit hanc sapiens, prospiciensq[ue] cauet.

EXPLI-

EXPLICATIO.

Vt solis radius in res diuersas illatus dissimiles ciet effectus, ceram em olliens, lutum contra indurans: ita & e virtute efflorescens gloria, & in excellentibus ac heroicis hominibus ab alijs animaduersa non eodē omnes modo afficit. Est qui illius amore inflamatur, atq; ad honestā etmulationem se excitat: idque faciunt & facere debent bona mentes omnes, quoties aliquid egregiorum donorum Dei in alijs conspiciant. Est vero etiam qui oculum habeat malum, qui aliena bona limis asperiat: quod est inuidentiae vitium, cuius fœditas est maxima: vt lambis Palladę exprimitur, Antholog. I.

Ωτῆς μεγίστης ιδε φθόνος παντρίας?
Τὸν εύτυχῆ μισεῖταις, ὃν Θεὸς φιλεῖ.
Οὐτως ἀνόντοι ιδε φθόνῳ πλακώμεθα.
Οὐτως ἐτοίμας μωρίᾳ δυλεύομεν,
Ελληνές ἐσμόνται αἰσθητοὶ ἐσποδωμόντοι,
Νεκρῶν ἔχοντες ἐλπίδας τεθαυμάζομεν.
Ανεστράψον γὰρ πάντα νῦν ηλαφρούματα.

Quorum hæc est sententia:
O improbitatem maximam inuidentia?
Felicitas oris est quia amari ipso a Deo.
Sic bruta gens erramus inuidentia.
Tam facile nos stultitia seruos reddimus.
Viri Pelasgi iam cinis facti sumus,
Et spes fouemus mortuorum absconditae.
Nam siue deg, versi iam sunt omnia.

Et inox ibidem:
Οταν συγγῆται ἀνδρα, τὸν Θεὸς φιλεῖ.
Οὐτος μεγίστης αἵτιαν κατεσάγε.
Φανερῶς γὰρ ἀντῷ ιδε φεύγειστε,
Χόλον μέγιστον ἐν φθόνῳ δεδεμένον.
Δεῖ γὰρ φιλεῖν ἐκεῖνον, ἐν Θεὸς φιλεῖ.
Hoc est: Hui si quis odit, ipse quos amat Deus,
Se maxima ipsum amicitiae coarguit.
Aduersus ipsum namq; sese amat Deum,
Ex inuidia bilem habuerit acerit: mām.
Amare oportet hos, D E V S quis ipsi amat.

Inuidus alterius rebus macrescit opimus, inquit Horatius. Et Epigramma ad eum quod venustum est:

O φθόνος ἐστινάκιστον, ἔχει δέ τι καλὸν εἰν αὐτῷ.

Τίποδερόφθονερών ὀμητατακούνηραδιν.

Hoc est. Vnum habet hocce boni, cum sit res pessimia, liuor.

Cor sibi consumit liuidus atq; oculos.

Neq; vero vritur tantum inuidia, sed & omni fraude & astu mouetur ad nocendum ei cui inuidet: Ac verissime dicitur, Nullum esse officium tam sanctum, tam solemne, quod non inuidentia comminueret atq; violare studeat. Est vero sapientis, non negligere hanc pestem, cum prætermissa diligentia illam cauendi saepe fiat illud quod dicitur: Fraude cadit virtus: & cum saepe inuidentia occulto veneno suo enecet eum, quem palam & aperto Marte perimere nequibat: sicut & nauibus periculosiores esse perhibent scopulos sub aquis latentes, quam rupes altissime eminentes. (Ex Epigr. Græc. Antholog. i.)

Φασὶ δὲ κατὰ νησιῶν ἀλισθατέεστι χερεύες

Ταὶς ἴφαλῃς πέτρας λῶν φανερών σπιλάδων.

Fugit ergo sapiens inuidentiam quantum potest, sibiq; ab illius fraudibus & insidiis cauet.

AMICI-

XIII.

AMICITIAE VERAE VSUS.

I. Reg. 20.

IONATHAS Dauidem amicum ex periculo vita liberat.

Præsidium firmum valli ac tutissima præfas.

Munera, quam pietas iungit, amicaria.

Hæc videt oculum, curaq; docerq; periculum,

Et subit, ut scilicet liberet, ipsu missas.

EXPLICATIO.

Nullum seculum ignorabit amicitiam Dauidis & Ionathæ, quam Deus ipse voluit morte carere, atq; ab obliuione vindicauit: cuius memoriam conseruari voluit. Oderat Saul Dauidem, & cœdem ipsi sępe machinabatur. Excusat illum ac defendit Ionathas apud parentem. Venit ea re in periculum vitæ, quando pater venabulo ipsum configere parat. Hinc cum opem aliam amico nullam ferre posset, edoctum de periculo suo Dauidem monet, vt fuga salutem quærat. In exilio etiam verbis solatur eundem, & foedus cum ipso ictū constanter tuetur, nihil sibi acerbius accidere posse ostendens, quam calamitatem tantam amici immerentis. O summum vitæ præsidium ornamentumq; amicitia: ô auro & opibus omniq; Persarum Gaza potior, omnib. gemmis præstantior benevolentia & amicitia fidelis amici: ô vitæ lux & secundarum rerum ornamentum & aduersarum lenimen: Hæc amici periculum curat æque ac suum: hæc prospicit, hæc auertit: hæc etiam seipsum periculis vltro obijcit, vt ijs amicum eripiat.

PIE-

XIII.

PIETATIS PRIVILEGIVM.

1. Reg. 21.

DAVID exsul in fuga sua comedit panes Sacerdotum , & accipit gladium Goliathi, qui tanquam anathema ad tabernaculum Dei dedicatus sacer tunc erat.

Nuda & inops pietas, non vim, non perfida fraudu.

Sed petit aeterni munera consilij.

Arcanis Deus hanc donis vulgoq; negatis

Et iuuat & saturat & bonus amplificat.

EXPLICATIO.

Fugiebat Dauid Saulem inops & rerum omnium egenus: inq; hoc exilio suo nihil opis vspiam inueniens aut expertus ad Sacerdotem confugit, & panes sanctos comedit, atq; accipit gladium Goliathi qui tanquam donarium ad tabernaculum Dei dedicatus facerunt erat. Fallor? an vltro videt quisq; quid hæc moneant? Scilicet hæc imago pingit vitam sanctorum, donec ipsos hæc vita detinet. Illis mundus negat auxilium: Nec auxilium modo negat, sed omnia extrema etiam parat, vi & egestate ipsos perdere parans, cum palam, tum fraude occulta. At quid Dauid? num malum malo rependit, οὐλόν ἐκρέων, vt dicitur? Non ita homo pius ad sui defensionem incubit. Non ille vim non perfidiam, non fraudes adhibet, ne quidem si maxime possit. Alio longe apparatu se instruit. Contra penuriam & inopiam huius vitæ cibo cœlesti se pascit, hoc est respectu beatissimæ opulentiaz, quam ipsi præstat Deus. Hoc ille pastu mauult frui, quam lautissima impiorum sagina pinguescere. Contra vim, arma, & minas mundi ex sacrario Dei petit gladium Spiritus. Gladius is est promissio protectionis. Gladius is est certa fides potentiaz diuinaz valentis, & voluntatis promite voluntis suos defendere. Gladius is est consideratio tot exemplorum de insignibus liberationibus verbo Dei propositorum. Neq; vero fideles Deus aut destituit aut tentari patiunt vltra vires, vltra quam sustinere possint; sed opportune iuuat, sicut ipse inquit: Sperauit in me, liberabo eum, &c. Psalm. 91. Ergo illam arcanis modis promouet ac ducit e virtute in virtutem (Psal. 83.) e claritate in claritatem: (Corin.) semperq; vberius donis suis illam exornat, semper cumulatiore mensura suis munera sua admetitur, donec tandem totum velut patrimonium bonorum suorum ipsis tradat.

XV.

PRVDENTIAE TVTELA.

1. Reg. 21.

DAVID in exilio suo ad Achis regem Gethæum diuertens, & insidias sibi parari intelligens ab aulicis, insaniam simulat, ne a rege barbaro lñdatur: quod alioqui futurum erat.

*Crimina dira odij, vim, spem, studiumq; nocentis
 Eludit pietas casibus in subitis.
 Viva fides maneat, trepidus solertia rebus
 Deseret hanc nunquam destitue te comes.*

EXPLICATIO.

Athoc quidem quid est aut quale est, quod regem & aulam omnem simulato morbo David ludificatur ac decipit? Itane vero vulpinas exuias assuere licet viro bono? cum dictorum factorumq; omnium generalis lex sit: Ne mendax fueris, sed verax esto semper? Vnde profecto sequitur, improbum esse, quicunq; studeat speciem protexere rebus ambiguam, aut fallacem adhibere colorem ad homines decipendos. (Sic aliquis Dauidi obijcens crimen simulationis mendacis & hypocriseos. Subiicitur Dauidis excusatio, ostendens quatenus & quo pacto pietas simulatione dissimulatione vti possit.) At longe aliud est mentiri & nectere fraudem, quam in periculo auertendo declinandoq; prouidum esse, cautum, prudentem, circumspetum, cordatum. Quod vetus Tragedia Φεύδος θάτωτης vocat. Aliud est, impostura ac dolis circumuentos alios lrdere: aliud, ad se sine iniuria proximi liberandum pro re nata consilium atq; artem adhibere, ita omnia agentem ac diceutem, vt ad finem verum, qui est conseruatio iustitiae, tuiq; & aliorum seu proximi defensio, semper se aliquis referat: Aliud est defraudare proximum bono aliquo ipsius, aliud, nostrum bonum, quod incommodate proderetur, prudenter celare. Neq; vero mendacijs natum, vim, speciem semper obtinet simulatio, aut semper nefas est illa vti. Sunt præterea aliud, negotia seu res mundi huius: aliud illæ res, in quib. gloria Dei vertitur. In posteriore rerum genere verum est, simulationi & dissimulationi locum non esse. Non est autem idem etiam de priore verum. Sic parentes multa celant pueros: Medicus. xgrotum multa celat, s^ep etiam illum decipit. (Veluti pueris absinthia tetra medentes cum dare conantur, prius oras pocula circum,

*Contingunt mellis dulci flauog. liquore,
vt puerorum atas imprudentia ludificetur
Labrorum tenus: interea perpotest amarum
Absinthi laticem, deceptag. non capiatur;
Sed potius tali facto recreata valescat: vt ait Lucretius)*

Lib. 4.

Sic bonus & prudens magistratus subditis suis inulta occulstat, quæ scire ipsos esset non solum inutile, sed etiam perniciosum. Sic mercator furi aut latroni gemmas & aurum suum non commonstrat. Deniq; sic communis rationis lex iubet, declinari cuitariq; periculofsum negotium quodlibet: iubet, arte & consilio euentus & casus minus-

com-

commodos commode corrigere (quasi cum ludas tesseris, si illud quod est maxime opus iactu non cadit, illud quod cecidit forte, arte vt corrigas : vt est apud Terentium.) Neq; tamen hæc fraus est mox perhibenda aut simulatio.

Adelph.

Ad summam, *Si vita pietas sit dux, tum cautio solers*

Subleuat hanc recte subsequiturq; comes.

(Quicquid huc vsq; diximus, consideratio est generalis, & quæstio vt Rhetores vocant, infinita, An homini pio hoc conueniat, vt sui defendendi caussa simulatione interdum vtatur. Sequi debebat Hypothesis: Sic David pie recteq; faciebat, quando periculum imminere sibi animaduertens, aulam cum rege ludificatur, sibiq; hoc pacto salutem quærerit. Sed iam in thesi subsistimus breuitatis studio. Posset deinde hoc factum alijs exemplis illustrari. Sic Christus tali vtitur ἐκρεύση, vt Euangelista vocat, accepto nuntio de nece Ioanni Baptistæ per Herodem allata. Sic Paulus cum ei negotium esset cum Iudeis, tali vtitur strategemate, vt ad Cæsarem prouocet Romam, &c.

VIRTUTIS EXERCITATISSIMÆ
SPECIMEN CARMINIS DE HOC ARGV-
mento propositum discipulis
a M. Bergio.

Hoc vero quiderat, quam regeq; Danide dignum?
 Quam res virtutis congrua & officio?
 Menciri subitum saluata ratione furorem,
 Desorini & vultum dedecorare notam?
 Cum q; aula regem simulatio fallere morbo,
 Faudetq; ab hac dubiis querere rebus opem?
 Ergone fatus attribenda, ubi virtuti locus haud est?
 Et quando esse leo non queo, vulpis ero?
 At non hoc docuit vita sapientia rex trix,
 sic omnes que tam sepe monere solet:
 Nisi mendax vestris, nil vanum in moribus insit:
 Sit factus semper confonat lingua tuis.
 Improbus est, quisquis virus praetexere fuso
 Et specie fraudem pingere cautus amat. (vel auct.)
 Dulcia secreto miscereq; mella veneno,
 Et sentire aliud quam sua lingua sonet.
 At longe est aliud mentiri & necdere frades,
 Ambiguoq; malamente parare dolos:
 Quam res consilio nostras munire reperto,
 Quam vitam tristis soluere fraude suam.
 Est aliud vultum componere: virus in alto
 Intereaq; malum pectore concoquere:
 Quam sibi itemq; suis solerti indagine mentis
 Prospicere, in ruto resq; locare suas.
 Deniq; res alia est, consutis perdere technis
 Hunc, cui præsidio te Deus esse iubet:
 Et nostrum (certo quod cum discrimine vita
 Proditur) arte pia subiiciisse bonum.
 Nec sic mendacij speciem simulatio semper
 Obtinet, vt quodvis sit simulare nefas.
 Sunt quoq; longe aliud, mundana negotia, resq;
 Quæ cultum minuant amplificantue Dei.

Hinc

Hinc arē calliditasq; hinc omnia sūta faceſtant:
Hic totum debes pectus habere pallam.
Illi res varia prudentia temperat arte,
Vt ſimul viuitas, vt ratioq; iuber.
Sic puerum celant cari per multa parentes,
Celat & agrotum multa bonus medicus.
Ipſe magistratus non indicat omnia vulgo,
Prodita quae rebus pernicioſa forent.
Et mercator item gemmas non monſtrat aperte
Illi qui prædam cæde dolog; petit.
Deniq; nature lex hoc ratioq; requirit,
Vt vites queuis ſponte periclatua:
Cumq; cadant varie res, vt ſolertia rectrix
Euentus docta corrigat arte graues.
Si vita pietas fit dux, dum cauioſolers
Subleuat hanc recte ſubsequiturq; comes.

PRUDENTIA PIETATIS COMES.

1. Reg. 22.

ABiathar filius Abimelechi post patrem & omnes cognatos a Doëgo Saulis iussu trucidatos ad Dauidem confugiens, ab illo in tutelam recipitur, agnoscente & fatente, sua caussa in hanc miseriam ipsum deuenisse.

Excipit & miseris virtus, comitesq; tueritur,
Exceptosq; bonus instruet officys.
Hanc tenet exercens pietas & cura suorum,
Illiis docta prius quam sibi consulere.

EXPLI-

EXPLICATIO.

Sic est mundus, & sic in eo vivitur, sic sunt mores hominum, quo-
quo te vertas: Felicium multi cognati: Et contra:

Nulla fides vñquam miseros elegit amicos.

Toūs évτυχ̄στι πάντες εἰς τύχ̄ον.

Aρδρός δέ δυστυχ̄ίτος ἐκπαθῶ φίλοι.

Hinc quidam in miseria desertus exclamat: *φίλων ἔρημος, οὐ τάλας
ἀπλλυματ.* Appellat te aliquis potens & diues, gaudes, gratum est, amicu-
m te illi probare studes, beatus tibi videris illius amicitia. Pauper ite
ad te venit, ibi vero mox: Quis tu es? quis mihi es? quid mihi tecum' rei
est? non novi te. Fitq; vt illud Homericum queratur: *Τίς; ποθεὶς ἀν-*
δρῶν; *τοι πόλις οὐδὲ τοκῆς.* Quod si maxime sit propinquus, nēcessa-
rius, amicus, cognatus: tamen quia eget, ignoratur genus, nēsciuntur
parentes, negligitur ipse, secundum Comicum: Aut si qūis paulo ho-
nestior videri vult, nec inhuman' perhiberi studet, queruntur prætex-
tus, quales multi excogitantur, cum aut facultas deesse dicitur, & opes
paruæ non ferunt, vt opituleris. Ipsi mihi opus est, inquis: Caritas or-
dinata incipit a se ipsa: aut tempus prætextitur minus commodum: ho-
die non vacat, cras redi: aut similia queruntur effugia. Quod si præcla-
re se aliquis gerat, illud se profitetur sequi quod dicitur: Tunica pallio
proprior est: *ἄπωτέρω η γόνυ κράμα,* vt ait Theocritus: id est, Genu sura
propinquius: id est sollicite computat, vt tum demum misero alicui be-
nefaciat, cum nemo vel ipsi sit propinquior, qui beneficium postulet,
vel alteri præstet. Inter amicos, inquit, aliis est alio propinquior vel
remotior. Natura autem hoc & quis. est, vt prius proximiōribus suc-
curratur, quam ad remotiores perueniatur. Qui exemplum petit, is
medio in flumine aquas querit. Aspice quaqua versum in mundo:
comperies, ita rem habere. At non sic se gerit virtus vera, quæ a Spiritu
S. in animis hominum Deo dilectorum excitata est. Hæc nimis rūm
misericordia præter meritum suum & sine sua culpa sese & sua omnia coīnodat
vltro: non illa exspectans, donec obligatione ciuilium legum compel-
latur subuenire (nouit n. quam angusta sit innocentia, ad legem bonū
esse: & quāto latius pateat officiorū quam iuris regula: quam multa exi-
git pietas, humanitas, liberalitas, iustitia, fides, quæ extra publicas tabu-
las sunt) sed ipsa vltro caussas sibi subijciens, quib. ad opitulandū miseris
extimuletur. Easq; caussas ita considerat, vt nullis reb. se patiatura be-
nefaciendo absterreri, adeoq; cautsā miserorū cum sua cōmūnē facit.

Eius rei specimen insigne rursus proponitur nobis in theatro virtutis, quod historia Dauidis nobis explicat. Effugerat ex cæde sacerdotum Dœëgo auctore facta Abiathar, filius Ahimelechi, qui Saulis iussu cum omnibus suis fuerat trucidatus: Fugerat inquam hic, & iam exsul ad ipsum quoq; exsulem, inops rerum omniū ad ipsum quoq; inopem Dauidem. Nec mora: Dicebat Dauid, mea cauſa parentem tuum sustulit, & haud merita morte affecit: vtq; pater tuus propter me mortuus est, ita tibi quoq; video extrema omnia mea cauſa metuenda esse. Ergo me tibi defensorem dabo: Te socium habebo non tantum nunc in ærumnis, sed tum quoq; cum regno potiar. Dixit, & euentu mox respondentे, sacerdotij summi dignitatem illi restituit, non minus illi, quam sibimet ipsis consulere satagens.

VIRTV

XVII.

VIRTUTIS VERAE LIBERALITAS.

I. Reg. 23.

Ionathas Dauidi cedit ius regni paterni, & fœdus cum eo percutit super hac cessione.

Sancta fides iunctos animos confirmat, & ardis
Innodat sacri nexibus officij.
Sponte bonum petit atq[ue] colit, ceditq[ue] supernis
Legibus, & prafert, quem Deus ante tulit.

F

EXPLICATIO.

Aurum & opes & regna concedit amicus amico , cuius quidem a-
nimum virtus vera , & perpetua virtutis comes modestia regit: Mode-
stia, in quam, cuius est ambitionis impetus temerarios coercere, non
despicere alios, sed magni facere: Dei dona in illis agnoscere & honora-
re: de se nihil altum cogitare, sed omnium minimum sese putare. Talis
Jonathas Dauidi cedit, cum ipse omnium gentium more ac iure regni
hereditatem sibi vindicare posset. Cedit inquam Dauidi, in quem illud
a Deo translatum iri intellexerat : cum quidem caussas multas Dauidi
sese opponendi habere videretur. Primum enim diu tenuerat summum
a rege locum. Deinde maximis rebus gestis summis heroibus par habe-
ri poterat. Tertio, more omnium gentium heres esse debebat. Deniq;
amicitiæ iure a Davide, quem semper defenderat, hoc postulare pote-
rat, vt regnum ipsi relinqueret. At quia in eo lucet pietas, sponte cedit
Dauidi, nihil loci dans flammis & incendijs affuetum, qui & ipsum
hortabantur, vt de primatu vel primo loco obtinendo contenderet:
Sed maxima animi moderatione præfert sibi eum, quem Deus præfcre-
bat: præsertim cum sciret, quantis periculis plenus esset principatus,
& quam laboriosus illum gerenti: cumque e diuerso intelligeret, quam
bene viuatur priuatis hominibus ab aula procul remotis. O si seque-
rentur hanc indolem homines: o si ad hoc exemplum incendia ambiti-
onis, quæ tristissimarum dissipationum sape caussæ sunt, frenare & re-
primere discerent: Non tunc esset tantum turbarum, non tantæ passim
æmulationes & certamina de priore loco, non tot bella in mundo, non
tot bellis quateretur orbis, alio alium sceptris excutiente atq; exuente,
cum plurimorum mortalium interitu. Attu, o pubes tenera, disce ani-
mos frenare tuos: disce humilitatem ac modestiam sequi: disce ambiti-
onem odisse & fugere: vi tq; id queas, disce primum bene cogitare, quæ
tetra sit hæc pestis, aspiciens exempla Atrei & Thyestis, Eteoclis & Po-
lynicis, Romuli & Remi, & horum immania & parricidalia facinora ex-
ambitione & æmulatione orta tibi propone. Neq; tales flamas in te
forte animaduersas ale aut foue, sed mandatis Dei extingue, & exem-
plis melioribus ad modestiam contrariam te assuefacito, fletito, com-
ponito. Hæc modestia & hic animus plus habet laudis apud DEum
& homines recte iudicantes quam totius orbis terrarum imperium
tenere.

FORTI.

XVIII.

FORTITVDO INNOCENS.

1. Reg. 24.

SAUL dum persequitur Dauidem, in Spelunca Dauidi traditus non occiditur ab hoc, sed chlamydis lacinia praesecta in columnis dimititur: Posteaq; agnoscit & suum peccatum & Dauidis innocentiam, qui maluisset sacerorum seruare quam perdere, vindictam quidem DEO relinquens, hostem vero suum hoc pacto ad mansuetudinem flectens.

Afficit exiguos animos, mentesq; minutus
Ultio, magnanimitus non bene grata viris,
Non est, ut possis inimicum perdere, tanti,
Quans animam ut [sic] ojpe. debeat tibi.

EXPLICATIO.

Bestiæ irritatæ efferantur, læsæ dolent, pugnant lacestitez, seq; & vitam suam modis omnibus defendunt. Ethac tenuis quidem illas imitari licet, dum nulla melior mali vitandi via est: Interim tamen exdem beluae docent illud quoq;, vt fuga potius periculum imminens declinetur. Id enim illas fere videmus facere, præsertim quæ non sunt ex genere illo immaniore & rabiosiore. Ergo negligit vltionem vir bonus, ac studet potius bene mereri de inimicis, & ita eos sibi placare, quam malum malo pensare & perimere se perdere cupientem. Contra utilis & infirmi animi est, vindictam adamare & voluntatem ex ea capere. Muliebre est inquam, tali cupidine flagrare, vt cupias vel cum tuo malo vlcisci hostem: sicut Hecuba, quæ

Tὸν ἔχθρὸν αὐτὸς ἀνδρα τιμωρεύειν,

Αἰώνα τὸν σύμπαντα δελέυσας θέλει: hoc est, vel sempiternam subire seruitutem non recusat, dummodo hostem suum vlciscatur. Vnde Iuuenal is Satyr. 13. *At rindicta bonum vita incundius ipsa.* Sed addit indoctis ita videri, non autem mitibus & sapientibus, apud quos minuti semper & infirmi est animi, exiguiq;, voluptas vltio.

Aspice vero vtrorumq; consequentia, tam eorum, qui magno & miti animo vindictam contemnunt, quam eorum, qui muliebriter eam expectunt. Mites sunt beati, sunt longæui, hereditatem terræ cernunt: Sæuitia cito despumiat, nec in longum fata sua producit. Nullum enim violentum diuturnum esse potest. Talis Dauid Sauli parcit, hosti licet capitali, & cum alias, tum in spelunca facultatem eius occidendi nactus, tamen manum abstinet. Omacte animi iuuenis, qui mauis fletere illum, quem poteras domare: Qui studies conuertere & seruare hostem tuum, quam ferro incautum superare. Disce sequi exemplum, quisquis es: Benefac etiam malo. Si malus esse perget, funestam ei plagam ipso beneficio dedisti: carbones ignitos in ipsius caput concessisti: Te vero ea re commendabile efficies, & maioribus rebus dignum. Sin est sanabilis, arctissime conciliatum tibi deuincies.

SPECIMEN CARMINIS EIVSDEM AR-
gumenti, a M. Bergio discipulis
propositum.

LAES a dolet, stimulata fremit, violata repugnat,
Ladentemq; fludet ladere posse sera.
Hactenus & tibi mos hic est impune sequendus,
Nullum aliud quando cerritur effugium.
Qua tamen hac docet, illa simul documenta ministrat
Altera: vt euites qua pote cung₃ via,
Ne sit pugnando in cædis discrimin eundum,
Sed parcas alijs non minus atq; tibi.
Sic sera dum potis est sese subducit abitq;
Qua via curq; illi diffugiumq; patet:
Sit modo de genere hoc, non immanissima chi via
Insite, cultura semina rara serat.
Qui pius est fortisq; animi acrem reprimis ignem,
Vltio ne freno libertore ruat.
Quin etiam immeritos meritis cumulare laborat,
Officioq; malum pensat & obsequio.
Futuus abieciq; animi est mentisq; pusille,
Vindicta ad facinus ex stimulante rapi.
Est inquam muliebre, ardere cupidine tali,
Vulnere qui facto reddere vulnus auet.
Seruitij iuga ferre Hecube grauia annuit, hostem
Dummodo pro merit is sit prius vltra suum.
Affice que mit es fors, que contrar. q; sequatur
Vlcisci cupidos vltio, quamq; grauis.
Fata solent nites comitari militia: contra
Cum tumet afferitas illico desumuit.
Pauida cerne pium. Saulem is multatare prehensum
Quibat, in obscuram dum venit ille specum.
Abstinet ipse tamen dextram, patiturq; reuerti
In columnem, a quo se nouerat ipse peti.
Malle animi, mact! o puer inclyte: flædere malens
Cadere quem cladio iure fauente queas.

VIRTVTIS EXERCITATISSIMÆ
Macte animi ò iuueni: potius seruare inimicum,
Quam ferro incautum qui superare stude.
Qui pius es, sequare exemplum; facitoq; benigne
Hū ipsis, tibi qui sepe dedere n' alum.
Si malus est, bene cui facies, plagam accipit ipse,
Et Dominus reddet premia digna tibi.
Ipsius accendens vrentem in vertice pru am:
Tu vero hinc decus & nomina clara seres.
Si bonus est, sancto tibi conciliatus amore
Officium officiis equiparare volet.

INGRA-

XIX.

INGRATA AVARITIA.

1. Reg. 25.

Nabal impius & sordidus negat Dauidi auxilia.

Etres & tutas animas fiducia seruat,
 Vincis fortis cum subit atq; piis.
 Innocuo stamen irritat vicinus auarus,
 Accepit & ledit non memor officij.

EXPLICATIO.

Recte a sapientibus iudicatur, nihil esse melius, nihil optabilius vicino bono, qui præ fratribus & affinibus tibi calamitate aliqua presso succurrat expeditus & absq; mora. γείτονες δὲ ωστοι ἔνιοι, ζωγράφοι δὲ ταῦται, inquit Hesiodus: ideoq; pronuntiat, quod

Ἐμμέρε τοι τικῆς, ὅστ' ἐμμέρε γείτονος ἐθλᾶ.

Themistocles quoq; prædium venale per præconem proclamans, cum commemoraret eius commoditates & dotes varias, in primis id hoc nomine commendabat, quod bonos haberet vicinos. Et Comicus senex vicinitatem in propinqua parte amicitia putat. Qui sapis ergo tibi tales omni obsequio demere atq; deuinici: neq; fac Nabalis illius prædiuitis sed stulti instar, qui etsi omnibus rebus abundans, tamen sordidus atq; auarus in diuinitijs tantum luxuriari ipse & sibi soli viuere, nemini benefacere solebat. Frustra illum sollicitat Dauid, ut commeatu instruat atq; adiuuet bene de ipso meritos. Quin etiam impiæ desertonis iniuriam verborum cōtumelia cumulat, homo in auaritia etiam crudelis & improbus, quando Dauidem suum tribulem tanquam fugitiuum & perduellem vituperat & ipsi maledicit. Quid vero euenit? aut quid efficit morosus ille & vere agrestis? Nimirum id quod dicitur: καὶ παντὸν δεδάκη ἐρεθιζέμενον αὐτόπαλως, id est, Quamuis prudentem irritare in iniuria suevit. Versus est Naumachij: ex quo Laberius hunc mimum suum sumfisse videtur:

A Equum animum indigna iniquat contumelia.

Petulantia enim & feritate ista ita exarsit vir fortis, ut constitueret & ipsum Nabalem & totam ipsius domum ferro cuertere: facturus et quod minabatur, nisi ipsum Abigail, pia ac modesta fœmina occurrēs precib. suis & liberalitate mitigasset. Ille tamen iniuriaz huius auctor stolidi improbus (*μωρόκανος*) pœnam suis factis dignā mox inuenit, ne quicquam parcente ipsi Dauide: ne quicquā defendantे cundē per suā prudentiā & virtutē pia & proba cōiugū: pœnam inquam factis suis dignā inuenit, quando & de Dauidis iusta iracundia, & de periculo, qvix euaserat, terrore concidit, Deiq; manū percussus animam temulentam impius euomuit, indignus scilicet, qui Dauidis manu occideretur: vtrumq; docens vel supplicio suo, primum quod homines opulentia auaritzia sordes cauere, neq; sibi solis opes suas vindicare debeant: dcinde quod pro officijs a proximo acceptis liberaliter mercedem solucrē debent illi, qui facultates & rem habent.

PRV-

X X.

PRVDENTIA SALVTARIS.

1. Reg. 25.

ABIGAIL cum muneribus occurrens commoditate sua Dauidemiratum placat.

Excipit incensos irarum fulminū ignes
 Prudens sermo pio sedulus obsequio.
 Pectoris ingenui feruor placatur honestis,
 Et gaudens cedis vocibus ac monitis.

G

VIRTUTIS EXERCITATISSIMÆ
EXPLICATIO.

Sic tibi contingat maritus Nabale melior, ô fœmina laudatissima, vt tua prudentia oportune obuiam veniens malo impendenti multis hominibus est salutaris. Tu cum ante hac raro exemplo virtutis stulti mariti mores tulisti, omni commoditate ipsum tractando, tum iam in maximo discrimine atrocis tempestatis quasi salutare quoddam fidus exortu tuo componis tumultus & turbas: quando stultum tuum maritum cum omni familia periturum, e manibus Dauidis & præsentis vita discrimine eripis ingenio tuo & beneficentia. Vsq; adeo verum est, quod commoditas & mollis sermo mitiget iram, cum e diuerso asperitas eadem prouocet: Adeo item commoda res est sapiens & bona

Syrac. 25. & 26. mulier. Sit tibi victura mulier dignissima fama

Gratia: sit, virtus quo tua digna, decus.

Tu quoq; proijce tela manu iuuenum fortissime, neq; vltierius indulgeas furori. Satis sit pœnæ & supplicij supplicium sumere voluisse. Quanquam enim dignissimus erat Nabal qui occideretur, tu tamen indignus, qui manus innocuas hac cæde contemeres, aut contamines. Nempe bonæ mentes sunt sanabiles, atq; etiam ad iram prouocatae, humanitatem tamen non exuunt. *ἀνεστά δὲ ὅπερες ἐθλῶν.* Neq; vero vñquam quemquam pœnituit pepercisse alijs, aut iræ suæ moderatum, iniuriarumq; oblitum fuisse. Proinde neq; tu dubites iniuriæ acceptæ obliuisci. Nonne vides vt fera nobilioris & generosioris indolis vt leones, parcant subiectis & prostratis, ac non nisi in hostes expediant suas vires? Pugna suum finem, cum iacet hostis, habet. Has imitare. Neq; vero metuendum est tibi, ne vel Nabal impius pœna, vel tu præmio careatis. Deus videt.

Moror abi: mens lata redi. Deus omnia cernens

Tandem istum, quite iam premit, inueniet.

Fortasse mox erit, vt sui ipsum mores grauiter vlciscantur: Et contra, tu potiaris illis ipsis, quæ iam ipse possidet: quando hæc, quæ iam stulti mariti culpam supplex deprecatur, in thalamos veniet fida marita tuos, cum fortasse stulti viri opes ad te perfect, comes ac socia exsiliorum atq; ærumnarum tibi fidelis futura.

XXI.

REVERENTIA SOSPITALIS.

I. Reg. 26.

DAVID noctu superueniens Sauli in tentorio suo cubanti, & inter satellites dormientes ipsi quoq; dormienti, cum violentas inferre manus posset, parcit tamen, & hastam ac scyphum ipsius aufert, quibus postea probet, se potuisse ipsum, si voluisset, occidere.

Inuidiam, fraudes, consultainiusta mina: q;
Quis putet officys vincere posse bonis?
Pœnituit fortrem nul'um potuisse querelas
Vt si i propria, nec voluisse, manu.

EXPLICATIO.

Quæ cum diuinæ tum humanae literæ partim præceptis, partim exemplis propositis, nobis inculcant, de diligendis omniq; officio pro merendis etiam alienis, immo etiam inimicis, ea vnuſquisq; nouit. Neq; est aliquis ita imperitus rerum, qui non se quoq; illa præclare alij explicare posse credat. Sed dum quisq; hæc recte dici profitetur, ijsdem tamen nemo obsequi studet: ad ea potius plenis velis auferimur & concitato cursu contendimus, ad quæ affectus vnumquemq; sui rapiunt, quicquid dicit ratio & consilium sanius. Perinde ut olim quidam Poeta Epigrammate breui confessus fuit, Stoicorum de virtute doctrinam videri quidem sibi plane diuinā & veram, sectatoresq; eius omnium hominum optimos: Ceterum se tamen Epicuri castra sequi, & voluptati præ omnibus in vita rebus primas tribuere.

*Athenæ tri-
luitur a Laer-
tio in Antisthe-
ne & Zenone.
At. i. Antho-
log. tit.
eis appetivæ est
ad natos.*

(Ω σωϊκῶν μύθων εἰδήμονες, ὡτανάεισα
Δόγματα ταῖς ἱερᾶς ἐνέργειαι σελίσιν
Τὰν ἀρετάν θυχᾶς αὐγαθὸν μένον. ἀλιε γὰρ ἀνθρώπῳ
Μέντα καὶ Ειστάν πύσατο καὶ πολιας.
Σαρκὸς δὲ ἴδιη πόθημα φίλον τέλος ἀνθράσιν ἀλλοις
Η μία τῶν μνήμης πνεῦσε θυγατέρων.

Hoc est:

*Aurea sunt, fateor, totiq; salubria vita,
O Stoici, vestris dogmata scripta libris:
Rebus quod cunctis virtus antistet, & vna hac
Publica res simul & priva vigere queat.
Sua via sed querenda homini qua tradidit, illi
Est Sophia ante omnes maxima vibigfides.)*

Sic maxima pars hominum, quæ lata illa via vadit, quæ ad perniciem ducit, & sentit & iudicat. At ea pars quæ est minimum in maximo, quæ angusta illa via incedit, quam Deus præscribit, meminerit sedulo, non esse pro malo reddendum malum, sed malum bono vincendum esse. Neq; hoc studium deserendum est, etiamsi sit aliquis expertus aliquoties, se frustra niti & in id incumbere. Eo modo David socii sui inuidentiam, fraudes & consilia iniusta non desinit officio & pietate penfare

sare. Quia in re præter diuinum mandatum, quod vetat iniuriam iniuria retaliare, quod sanguinem humanum fundenti atrocissimam pœnam denuntiat, nunquam non persequi solitam homicidas: præter hæc ergo illud quoq; sibi proposuit vir heroico animo præditus, quod neminem vñquam pœnituit vel hostem quoque suum, quem seruasse poterat, non perdidisse.

SPECIMEN CARMINIS DE EODEM AR-
gumento, a M. Bergio discipulis
propositum.

Vera quidem cecinit virtuti encodia Zeno,
Turbaz, Zenonis dogma secuta sacrum:
Quod virtus palmarum rerum ferat vñica, quarum
Se studio humanum macerat vñq; genus:
Quod primas rerum hac merito ferat vna bonarum,
Singula conservans, omne simulq; genus.
Ipse tamen porcos Epicuri de grege sector,
Castraz Cecropij desidio/a senis.
Sic aliqui quondam officij & virtutu amantes,
Dum verbis laudat negligit ipse sequi.
O seclum & mores mundi praesentius in illa
Nunc etiam hæremus maxima pars salebra.
Ecquis enim nunc est, qui confireatur abunde
Officij sese rite videre modum?
Inueniasne aliquem, qui de virtute pioq;
Non pulcre fari se quoq; posse putet?
Qui non sese alijs vita & præbere magistrum
Ausit, & officij quasq; sonare vices?
Moribus interea doctrinam hanc ipse refellens,
Nec pergens hinc, qua debuit ire, viam.
His adeo studijs, hu moribus exigit auum
Maxima pars, est q; hæc trita frequensq; via.
Trita frequensq; sed hæc vi sit via, non tamen illis
Capitur, ipse Deus quos sibi sanctificat.

VIR T U T I S E X E R C I T A T I S S I M A E
Exiguo, iugum, quod vasta aurum in mole chaeg,
Exiguo quo quis tempore mundus habet.
Qui cætus coram Domino magni obtinet instar,
Omnibus & maius rebus habet pretium.
Ille via insistens quam verbis regula monstrat,
Ponderat officiis sic reputatq; vices,
Vt qua fixa imis gestat sub sensibus, illa
Moribus & factis perficienda putet.
Iccirco & reliquo in vita paribus illud
Exsequitur, quod res quod ratiq; iubet:
Et vero ex aequo meritis cumulare merentes
Egregij gaudet, non meritosq; simul.
Nec, licet euentus spem sape si fellerit, hoc se
Abduci ab studio propositoq; sinit.
Sic fraudem in sedisq; siti lethumq; parat;
A socero contra fasq; piumq; David.
Cum cernit, frustrag, huic se fecisse benigne
Iam toties, frustra vim tenuisse malam:
Non tamen absit benefactis rendere contra,
Et virtute malum vincere & officio.
Scilicet expendens, quam vere heroicas sit res,
Cum possum, alijs nolle nocere tamen.

PIETAS

XXII.

PIETAS ASSERTRIX.

1. Reg. 30.

DAVID Sicceleg ab Hamalekitis hostibus capta prædones persecutus prædam abactam recuperat.

Ira, dolorq; pius, prudentia, speq; fidesq;
 Praelia pro natus coniugib; q; adeunt.
 Excipit instrumtum his animum: victoria pulcra,
 Quam neg; auara nota inficit inuidia.

EXPLICATIO.

Quando viro forti arma induit manifesta iniuria atq; indigna calamitas innocentium, & quidem eorum, qui ipsius tutelæ commissi sunt, tum illud sit, quod ab ipsius persona non est alienum. Et hi labores tanto sunt laudabiliores, quanto sunt difficiliores. Talis erat Achilleæ indolis ardor. Illum Ajax quondam interrogabat, Quosnam labores habuisset omnium in vita grauissimos: Ibi ille, Quos pro amicis, inquit, suscepit. Iterum interroganti Aiaci, Quos igitur iucundissimos, iterum respondit: Pro ijsdem. Præclare quidem Achilles in hoc, vt & in alijs multis, & sensit & locutus est: Veruntamen Achilleum hoc robur sæpe multum delinquit, cum non regitur pietate & prudentia debita, nec ad finem verum refert suas actiones: sicut plerunq; magnæ & vehementes naturæ in hoc peccant: Quippe quæ gloriam suam ac pompam fere tantum sibi proponunt, non salutem veram suorum. At longe melius & sanctius exemplum cernimus in Dauide, qui non modo pro dignitate & gloria, sed principaliter pro lege & pro grege dimicat, vt est in symbolo Alphonsi regis. Irruerant in oppidum illud, vbi Dauid commorabatur, hostes, prædam inde abigentes. Hos ille infecetus ad interencionem profligavit, & prædam recuperavit. Sic Dauid. Atq; in tali caussa potest aliquis egregie esse fortis, omniaque audere etiam extrema: certus, si vel occumbat in tali proposito, nihil malis sibi accidere. Et vero tales etiam victoria comitatur, Deo tuente iustos & iusta facientes pro sua vocatione, in fiducia opis & auxilij diuini. Ettalis herois victoria vere glorioſa emniq; inuidia altior est.

SPECI-

SPECIMEN CARMINIS DE EODEM AR-
gumento, propositum discipulis a M.
Bergio.

Si quando clades iniustaq; *donna* suorum
Commiserans princeps prælia iusta ciet.
Irarumq; pias acuit sub pectore flammas:
Heroq; dignum pectore præstat opus.
Vnde ipsi landom series tanto amplior exstet,
Curarum quanto plenius illud erat.
Talius Achillei fuit olim pectoris ardor,
Cui nullum similem terra Pelasga dedit.
Dixerat huic Ajax: Quanam, fortissime, dura
Præ reliquis vñquam quoq; adiusti opera?
Reddidit ille: opus haud mihi durius accidit ullum,
Quam quod amicorum ferre coegit amor.
Rursum ille: At tibi quis labor optatissimus ergo est?
Quo defensa mihi est turba propinqua, refert.
Optima Achillea sane est sententia mentis,
Dignaq; nostri etiam carminus elogio.
Sed tamen hoc robur multum delinquit Achillis,
Cum sine consilio est & pietate careret.
Debitos ante oculos quando nec finis habetur,
Ad quem consilium quodq; referre decet.
Ut solet herorum hic hærente in pectore natus,
Quando hos precipites igneus ardor agit.
Quippe quibus propria est cunctorum meta laborum
Gloria: quæ splendor pompaq; lauta magis,
Quam cognitorum est cura fortuna salusq;
Vera inquam & nullo fine premenda salus.
Sanctius exemplum poterit præbere theatrum,
Quod spectandum aperit Davidis historia.
Non ille, vt terras sua nomina mittat in omnes,
Dimicat, aut hi vi rem paret, anima capite.
Sed gladium aduersos: nullum stringat in hostes,
Pro lege vi sacra dimicet atq; gręge.

VIRTUTIS EXERCITATISSIMA.

Latronum paruam manus expugnauerat vibem,
 Iesitæ profugo quæ dabant hospitium.
 Et populabundi tulerant secum obuia queq;
 In festas domibus subiiciendo facies,
 Iamq; illi præda se esse auctos esse putantes
 Somnia iucunda rana quietis habent,
 Omnia tutarati: subito cum interuenit heros,
 Vindice latrones en se sumulq; necat:
 Atq; ab eis prædam sic rursum extorquet ab aliâ am,
 Inq; vibem hanc omnem latus ouansq; resevit.
 Talis cui canssa est pugnandi & talia fata,
 Ille in discrimen fortier ire potest.
 Istentare potest ad seq; suo q; tuendum
 Omnia, perq; potest rumpere cuncta mala.
 Certus, vt vi rapiat conantem talia fatum,
 Aduersorum nil accidere inde sibi.
 Et vero talis palmaq; decuq; reportat,
 Quod positum est telus alius inuidia.

TEMPE-

XXIII.

TEMPERANTIA REGIA.

2. Reg. 23.

DAVID in deserto inopia & periculis compressus optat haustum aquæ ex puteo Bethlemico : eamq; a tribus heroibus allata per suum discriminem, attonitus audacissimo illorum facinore, recusat gustare.

Appetere haud mirum est: nec et retulisse cupit: a:

Sed magis est, mentem non domuisse, graue.

Discrimen tolerare suo pr̄ principē, pulchrum est:

Pulchritus autem rex hoc vult ipse jam.

Quidam veterum dicebat: ut aunculas supra nos circumuolare nemo nostrum prohibere potest: At vero ne capiti ipsius insidiant, facile prohibet: Sic appetitiones vagas, quæ in natura assidue cinctur, nemo nostrum vitare potest: ut autem illis obsequaris aut repugnes, id in tua est potestate. Atq; his in spatijs decurrit & exercetur id, quod in natura hominis reliquum est boni, & quod virtus appellatur: ut scilicet appetitiones malas sece sugerentes, & sape etiam quasi ebullientes ac prorumpentes tanquam freno iniceto comprimamus. Davidem mihi videas. Habitabat is in sp. luncæ inter sylvas & tenuis feras, egens rebus necessarijs, & hostibus undequaq; cinctus. Nec quicquam opis ei alicunde ostendebatur, ibi: ero incenditur desiderio aquæ Bethleemicae: & data desiderij huius sui significatione tres heroas inscius permouet, ut aquam illam cum sui capitatis periculo adeptam Regi exhibeant: qui tamen ea vti recusavit, ostendens, se nonnle cum periculo suorum cupiditatibus suis morem gñrere. Error erat, & regis persona indigna res, desiderium suum aperuisse. Veruntamen temerarium factum suum mox agnoscit & improbat, semet ipsum castigans. &c. scilicet stulte factorus, si secus egisset. Nimirum quod principi curandum sit, non ut subditorum virtute & laboribus ad delicias perfruendas abutatur: Sed ut suo labore & periculo subdit & liceat esse quietis, otiosis & securis: adeoq; oportet principem aliumque quemlibet magistratum & manus & oculos & animum habere abstinentem, ne in bona subditorum inuollet. Quis vero vobis ò iuuenes egregii dignas laudes canet? qui proverbi Regis voto vitam vestram in discrimen adducere non dubitas. Vbicunq; in rebus hominum sic agitur, ibi res florent & feliciter habent: hoc est, vbi & subdit certant regis sui caussa periculum adire, & vicissim princeps omnibus modis cauet, ne quid huius sit ncessus.

*Regi vbi e ciuis pim approbat, est q; vicissim
Principis hoc studium parcere posse suis.*

SPECIMEN CARMINIS , QVOD DE EO-
dem hoc argumento compositum M. Bergius, & dis-
cipulis proposuit.

Quominus hinc atq; hinc capiti circumuolet ales,
 Quantumvis cupiat, nemo vetare potest.
 Netamen in nostro faciant sibi vertice nidos,
 Hoc opera facilis quiq; cauere possit.
 Sic animi affectus turpes ut pectore posse
 Exspuere ex toto, copia nulla datur.
 (Vcl: Sic licet affectus, qui per quam sepe cidentur
 Extirpare vlla haud prouidus arte queas)
 Vi vitis tamen, aut facias quod is obijicit ardor,
 Te penes est: atq; hic libera turba sumus.
 Hoc studio, his spatiis, hoc tramite clauditur illud,
 Quod virtus nobis dicitur & vitium.
 Qui domat affectus vitioso e cordi flientes,
 Virtus rectum carperet fertur iter:
 Qui vero indulget flammis errantibus, ille
 Nomina virtutis diffusa dignus habet.
 Iesiden mihi cerne. Is praeceps cetera lucta
 Illius exemplum suggestum eximium.
 Ille inter sylvas habitans & resqua fer irum
 Haud rulum humana munus habebat opus:
 Cinctus & hinc te is atq; inde hostilibus, & se
 Carnifici queuis ne daret hora timens.
 Ergo optat patris latium de fonte pusillum
 Bethlem: dos qualis nota rigatur humus.
 Scrimo trium herorum postquam peruenit ad aures,
 Exemplum allatum, Rex quod auebat, eunt.
 Et iam illi rediles medysex hostibus vndam,
 Ignariorerum lissade obtulerant,
 Cum Rex attonitus monstrro, & sua vota retractans,
 Haud tantum est, ait, hanc exsaturare situm:
 Nec placeant nobis tantum a mercede parata
 Potula, quantumvis me sita agracoquat.

Scilicet error erat, res tanto indignaq; rege,
 Voce sui affectum pectoris exprimere:
 Deliciasq; adeo vel solo agnoscere voto,
 Delicias, per quas non licet esse virum.
 Sed tamen agnoscit virtutum hoc arg; improbat illud,
 Atq; animi flaminas reprimit ipse sui.
 Scilicet aequaliter stolidae indigneq; susscit,
 Motibus illius si volauerit agi.
 Quippe illud certumq; exploratumq; tenebat,
 Quia quod non sini mollia agenda viro,
 Qui regit imperio populos, paciq; suorum
 Consulere in quiete sedulitate studet.
 Principis est etenim, affectus ita habere subactos,
 Ne quando in vetitum dira cupido ruat.
 Nec licet ex populis sua querere commoda damnis,
 Conciliare sibi mollia: dura suis.
 Quod si blanda tamen sua forte venena voluptas
 Insinuans (vit fit) pectora sollicitet:
 Non leuis haec etiam latus est, dare vela retrorsum,
 Et voti viuum nolle fouere sus.
 Vos autem ò juvenes, fortissima pectora quisnam
 Ornat digui carminis elogio?
 Quis tantum regi studium tenet, ut simul viro
 Tantum in discriberem profluisse iuuet.
 Si ubi cung; agitur, felicia secula florent:
 Prospera sunt quaevis, sic vbi uirg; agitur
 Scilicet ut regi bene sit, plebs subdita curat,
 Rex, vt sit plebi, nocte dieq; studet.
 Principis officium est affectus posse domare,
 Atq; animum placitus abstinuisse bonis.
 Subduo at hoc animi decet esse, vt adire periculum
 Pro duce vel caput tempore quoq; velit.

XXIII.

INGENVVS CANDOR.

2. Reg. 1.

DAVID dum habitat in oppido Siceleg, et si Amalechitis profligatis victoria illustri & diuite preda potitus merito gauderet: cognita tamen Saulis & Ionathæ cæde, toruusq; populi strage acerbissime lugeth hunc tistem casum.

Religionis arvor feruens, & publica cura
Primata haud curat commoda & inuidiam.
Perpetuo est dignus regno, qui ferre labores
Et causas damnis pratulerit patria.

EXPLICATIO.

Commoda priuata, diuitiae & opes plebeios animos solicitant atq; ad se alliciunt. Et his videas hoc studij esse, ut religionis, libertatis communis, honestatisq; communis iactura non recusent priuatam incolumentem redimere, & affectibus suis obsequi posse. At vero quibus est melior vis naturæ data siue hæc ratio naturæ, quas Deus ad magnas ac salutares res gerendas excitat, longe alijs præditi sunt studijs. Hi priuato communi bonum anteponunt: hi commoda sua salute publica metiuntur ac definiunt: Religioni, paci & quieti publicæ sua gaudia & suæ spes posthabent. Horum ars est, iniurias patienter ferre: conuicia concoquere, & maledicta non verbis sed vita honesta refutare: pro hostibus vota concipere: iniurias accipere & insuper gratias agere, &c. vt qui norint, melius esse iniuriam accipere quam inferre. Tales fuerunt Græcorum illa lumina, Bion, Socrates, Aristides, Lycurgus, Pericles, Solon, Phocion, Scipio, alij. Ex quibus Aristides ostracismo Athenis electus, quod ceteris ciuibus iustitia antistare vellet, hoc (inquit) vnum vos, ô Dij, oro, ut tantam Atheniensibus felicitatem largiamini, ne vñquam eos electi Aristidis desiderium capiat, neve eius præsentis opera indigeant. Bion autem maledicuum quendam obtrectatorem & conuiciatorem suum his versibus Homeris affatus esse dicitur summa usus moderatione:

Ἐπεὶ δὲ τι κακῷ καὶ ἀρετῇ μηδέ τι κακός,
θέλε τε καὶ μέγα χάρη. Θεοὶ δὲ τοι ὥλεια δοῦνεν.

Id est:

Mi hospes, quandoquidem mihi vir bonus ac strenuus videris, vale & salve longum: Dijq; tibi omnia felicia largiatur. De Socratis singulari atq; incredibili patientia animiq; moderatione cum alia commemorant plurima, tum ista. Cum aliquando adolescentis petulans per lasciuiam pugnum ipsi in os ingessisset, nihil ad hoc aliud Socrates nisi hoc: Utinam, inquit, scirent homines, quando sibi galatias in publicum prodeundum sit? Quod si ego præsciuissem, ab hac alapa tutus fuissim. Ita eum dimisit. Alio tempore cum ab alio non dissimili iniuria afficeretur, hortantibus amicis, ut hominem in ius raperet, sibiq; de iniuria satisfacere iuberet, respondit: Si me asinus calcibus frireret, num ob id cum in ius ambulare cogerem? Talis erat in primis David: qui postquam ipse quidem latissima victoria diuinitus ornatus erat, & proinde

inde merito gaudebat, Saule tamen in pugna cæso, cognito hoc aduerso casu tantum absuit ut hoc nuntio lxtaretur, vt potius contra in luctum se acerbiss. daret, eumq; qui se percussorem Saulis iactabat, trucidari iuberet: Nimirum quod a suarum rerum consideratione aduersus totus esset in procuranda atq; expendenda publica Ecclesiæ & populi Dei calamitate. Hoc vero est vere patrem esse patriæ: sub talibus principibus florent regna, oppida, vrbes, iudicia, leges, Scholæ, Ecclesia. O Deus, dona nobis quoq; tales magistratus.

PERSEVERANTIAE FRVCTVS.

2. Reg. 2.

DAVID iussu Dei Hebronem ascendit, & ibia tribu Iuda Rex salutatur, Saule iam una cum filio obtruncato.

Certa Dei promissa probat, quem spesq; fidesq;
 Exercet studijs obsequijsg; püs
 Nil hostis, nil damna obsunt, nil tempora longa.
 Quicquid erit, dictum constat opusq; Dei.

EXPLI-

EXPLICATIO.

Dei promissa cum non mox apparent, neq; oculis videntur, varie homines afficiuntur. Alij namq; fiunt apostatae increduli, & saepe etiam in εμπάκται furiosos euadunt, omnemq; religionem ludibrio habent, quibus nugae sunt, quæcunq; de Deo eiusq; cultu & præmijs piorum & pœnis impiorum dicuntur. Omnia inquam eis videntur.

Rumores vacui, verbag, mania,

Et par sollicito fabula somnio.

Vbi est, inquiunt, dies aduentus eius? Alij ad tempus credentes, cum euentus non respondet statim conceptæ ipsorum opinioni, fiunt etiam ipsi αὐροαταὶ θηληματικοῦ, id est, auditores obliuosi, quod genus

Audit, at audit is mox obliuiscitur vti.

Esto: Ita sane sunt res, atq; ita vivitur orbe in hoc, in quo minimum semper boni est in maximo mali cumulo. At quicunq; potest subditus esse Deo, & in ipsum sperare, & rebus in aduersis animum firmare atq; obdurare pia patientia, atq; ita in mandato officio perseuerare, is suo tempore experitur certam constantemq; diuinorum promissorum veritatem. (Nam vt est apud Theocritum:

Βερδίσαι μακάρων ὥρας φίλας, ἀλλὰ τοθναμ.

Hoc est:

Tarda hora superum: sed nil his dulcius usquam est.

Et Euripides diuinitus hæc scripsit lone:

Χρόνια γὰρ τὰ τέθεν, εἰς τέλος δὲ ἐναθεῖν.

Εἰς τέλος γὰρ εἰ μὴ ἐθλοὶ τυγχάνεσσιν ἀξίων.

Οἱ κακοὶ δὲ, ὡσπερ πεφύκαστο, εποτ' εὖ πράξαν αὖ.

Hoc est:

Tarda sunt quidem Dei promissa: sed tandem tamen

Viribus suis carent neutiquam. nam pōsua

Consequuntur præmium pietati debitum: Impios

Deserit fortuna, dignas ut scelerum pœnas luant.

Vel sic, eodem versuum Trochaicorum genere:

Numinis decretalentes sortiuntur exitus:

Non ob id tamen est, quod quisquam ea arbitretur irrita.

Tandem enim innocentia a Deo exornatur præmijs:

Ceterum impios pœna & dignus factus manet exitus)

Hoc agebat Dauid, qui dum regno promisso arcetur multis annis,

Psalms. 37.

Psalms. 55-

Psalms. 87.-

diuq; exsul & extorris per alieunas regiones inter pericula vita & salutis miserrime iactatur: non desinit tamen Deo fidem habere, & in maximis difficultatibus canit suum illud: Iusta curam tuam in Dominum: & ipse educet te, neq; dabit in æternum fluctuationem iusto. Item illud: Rueta Domino viam tuam, & sperain eo, & ipse faciet. Et educet quæsi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum tanquam meridiem: Subditus esto Domino & ora eum, &c. Ergo illi tandem feliciter euenit, quando deletis hostibus ipse regno præficitur cum omnium bonorum latitia, & cum gloria tanto ampliore, quanto diutius erat indignissime afflictus. O grex pusille, quem Dominus prædicat beatum præ omnibus rebus, cerne hic exemplum tui. Idem hoc tibi euenit. Beatitas tua in hoc seculo non apparet: immo contraria potius & alia omnia tibi eueniunt, quam de te prædicantur. Prædicant enim de te gloriosa, ô civitas Dei. Eueniunt autem tristia. At tu persevera. Dabit Deus promissa ut appareant: dabit, inquam, opportune. Fremat contra illa hostis: quid tum? Omnibus hostibus potentior est Deus. Impedimenta obijciantur tanta, ut nobis impossibile videatur effectum iri illa quæ promissa sunt. Nihil hoc nos moueat. Damna omnia reparare, impedimenta amoliri, successum felicem largiri nouit Deus. Deniq; tempus ut maxime omnia humana domet atq; vincat, (πανταριζει την οχεον) hic tamen nihil valet. Tempore diuina consilia non reguntur aut arctantur.

SPECIMEN CARMINIS EI VSDEM AR- gumenti, a M. Bergio discipulis propositum.

Quæ Deus in verbo credentibus optima spondet.
Si non euentus mox probat illa suus,
Tum vero mira ratio turbata procellis
Natura affectus proratione ciet.
Huic mox sunt rugæ cœlumq; & numen, & omne
Nil nisi stultitia est religiosis opus:
Nec dubitat dictus pietati illudere amaris,
Scommataq; in verum spargere dira Deum.

Sane

Sunt aliij, qui principio meliora fecuti,
 Cedere res cum non ad sua vota vident,
 Admittunt animis auditib; oblinia verbi,
 Rebus in aduersis abiciuntq; fidem.
 Esto ita, nam tali ratione hic degitur aum,
 Praua vbi sunt paucis plurima mista bonis.
 Virtutis grumos, vitiorum vbi cernimus Alpes,
 Mundus ad interitum dum properanter abit.
 At cui sancta animum munit patientia, quig;
 In Domino didicit spes posuisse suas:
 Ille Dei, elapsis spatijs & tempore iusto,
 Pollicitis certam comperit esse fidem.
 Hac David solitus se se exercere palastræ
 Præbuit afflictus subdita corda Deo.
 Ille Dei verbo popularex dictus Hebrai,
 Exsul & extorris tempora longa trahit:
 Inter & erumnas interq; pericula vite
 Iactatus, fertur, ceuscapha victa Noto.
 Nec tamen impatiens sortemue accusat acerbam,
 Vel fremitu inq; hostes soluitur inq; Deum.
 Carmine at erumnas noto solatur amaras,
 Hoc q; suum lato semper in ore gerit:
 Quas geris, in Dominum mea mens age reiice curas,
 Peclius in illius triste reponere sinum.
 Non ille æternis agitari hinc inde procellis,
 Sed stabili iustum sede habitare dabit.
 Ergo illum euentus tandem longe optimus & sors
 Excipit, & pridem debita sceptra tenet,
 Hostibus horrenda mactatis cade, nec illi
 Quoquam auso aduersum in prælia ferre pedem.
 Ergo illi turba multum gratante bonorum
 AEternum pariunt tradita sceptra decus:
 Tanto illud sane decus excellentius, ipse
 Quanto maiori tempore damna tulit.
 Cerne tui exemplum leſida in imagine cætus
 Parue, cui spondet regna beata Deus.

VIRTUTIS EXERCITATISSIMA

Nempe tibi hac eadem sors est data. Diceris esse
 Cura Dei: Felix atq; beata clues:
 Cum tamen interea te mille aduersa fatigent,
 Horaq; te requie vix sinat villa frui.
 At tu sume animum: Perfer, quod non sine Patri
 Consilio eterni te varie vrget onus.
 Dicta manent immota Dei, tibi dicta: ferentq;
 Optatum tandem debita fata diem.
 Sit mora longa, hostes, obstacula multa: Quid inde?
 Vim roburq; Dei vis premere illa nequit.
 Ipsum hoc, quod perimit quodq; obruit omnia, tempus,
 Et quicquid robur tempore maius habet,
 Nil valet hic: Etiam est exemptum a tempore numen:
 Nec vinculis ullis stringitur eius opus.
 Deniq; res mundi mundana lege tenentur:
 At nullo arctantur limite verba Dei.

ANNOTATIO.

Plato quoq; iubet θεὸν τιθέντας εἴξω λόγος. Sed difficillimum est,
 DEVM cretorem a rebus creatis, carnem a Spiritu posse separare.

INGE-

XXVI.

INGENVA HVMANITAS.

2. Reg. 2.

DAVID benedit Iabithis, collaudato eorum supremo officio, quod humassent corpus Saulis furtim sublatum de muro Bethsan, vbi a Philistinis fuerat suspensum ad totius populi ignominiam: proq; hoc officio perpetuam gratiam ipsis promittit.

Bella, inimicitias, damnum, discrimina plura

Suslinet ac perfert mens bene certa viri.

Posse probare tamen negat hac fraudemue dolumue,

Et commenta mali callida consilij.

EXPLICATIO.

Fortibus viris etiam mens pia, mitis & placida esse solet. Itaq; vt illis est proprium, periculis non terreri, onere non opprimi, ærumnis non succumbere, difficultatib. non vinci, cladib. aduersis non frangi, sed instar palmæ contra hæc omnia erigi atq; superiorem esse: ita hoc quoq; eorundē est, vt afficiantur sensu calamitatum alienarū, & luctu mutuo quasi socientur atq; contineantur: (Sicut qdam eleganter fecit:

AEuum omne flendo dicitur mortalibus,

Miserig, luctu continemur mutuo.

Lugemus aut lugemur omnes inuicem)

Vt lacriment indignis miserorum cladibus, & optent omnibus omnia optima. Præterea & illud, pietatem in miseros exercitam laudare, commendare, præmijs afficere. Insuper & hoc, vt vitia in aliorum reæta facili animaduersa improbet quidem homo fortis & magnanimus: veruntamen nullo modo propter hæc reijcit etiam bonum opus: sed candide vitium a bono secernens alteri liberaliter tribuat laudem, alterum damnet prudenter. Deniq; (vt integrum habeas viri magnanimi exemplar) hoc quoque ad has dotes adjice, vt erratum, vitium, fraudem, quam per se ex animo detestatur, non tamen mox rigide, importune, turbulenteq; exprobret condemnetue: Sed multa dissimulet, condonetque multa paci & quieti communi: cum verissimum sit, Non posse constare neque coli pacem inter res humanas, nisi singuli multa aliorum vitia & errata, vt vternentes, non tamen cernamus: nisi singuli sâpe dormitemus etiam maxime vigilantes : Cum verum sit

etiam illud: Qui vitia odit, homines odit: denique cum honestissime dictum sit: Fauores esse ampliandos, odia vero restringenda. Omnia horum exemplar est David. Iabithas prolixè laudat ob officium & honorem sepulturæ Sauli præstitum & iusta ipsi facta: cum quidem dolum & fraudem, quo in illius cadavere auferendo vñ fuerant, minime probaret, nec tamen ipsis morose atq; inhumaniter exprobraret.

INTE

XXVII.

INTEGRITAS.

2. Reg. 4.

BAANA & Rechab interfecto Iphibosetho deferunt ad Dauidem caput illius, sed detestantem sceleratum ipsorum facinus & supplicium scelere nefario dignum ipsis irrogantem.

Exagitat furiale nefas fera peltora, & urget
Per facinus magnas querere amicicias.
Censia sed recti mens detestata scelestos
Ausus commerito vindicat exitio.

EXPLICATIO.

Mille modis passim in genere humano monet diuina iustitia, & tanquam in excelsa specula stans clamat: Omortales, discite iustitiam, colere, & scelus malum yitate: cauete viam latam, quæ ad interitum perducit. Si secus facitis, grauiter luetis factum, & messem infelicem messueritis. Spoliat aliquis, spoliabitur rursus: Sævit in alios, incidit in aliud ipso sæviorem: (Fortis enim in fortiorum incidit, ut prouerbio dicitur) Fallit alios, non agit hoc impune: redit fraus in eum a quo est progressa: (Ab alio enim exspectes, alteri quod feceris: & ut canit Lucretius:

Circumretit enim fraus atq; iniuria quemq;
Atq; vnde exorta est, ad eum plerumq; reuertit.
Et, Qualia quisq; facit, talis manet exitus ipsum.
Oīz τ' ἀνὴρ φέγη, τοῖσιν τέλος αὐτὸν οὐδέν.

Deniq;, qua quisq; re peccat, eadem punitur, & ab altero recipit, quod alteri fecit. Sed mille modis quamquam omnibus in locis edita voce ita clamat Iustitia diuina:

Attamen interea ναυοῖς τὸ κέρδος τῆς δίκης ὑπέρθερον.

Hoc est:

Longe improbus antiquius iure est lucrum.

Tanta nox, tanta caligo, tantus error in mente hominum inclusus est. Illa quidem sibi somnia fingit non modo impunitatis, sed & commodorum ex suscepito scelere percipiendorum. At venti omnia auferrunt: Et vt somnia ac fumos istos auferunt venti: Ita pœnarum ac suppliciorum tempestatem & fulmina certo afferunt æterna Dei decreta. Sic olim Baana & Rechab percussores Iphibosethi id quod dicimus experti sunt. Hos Dauid præmium sceleris longe aliud sperantes, trucidandos iubet. Nempe qui ipse manus innocentissimas a scelere tali conseruarat, poterat in tales omni iure animaduertere: neq; caussam bonam improbi sceleris nota vel per se vel per alios aspergere debuit. O Deus, rege me quoq; verbo & Spiritu sancto tuo, ut vigeat in me semper pia attentio, ne, ut pleriq; homines, vel secure ac oscitanter, vel etiam improbe ac nequiter degam in hac vita: Sed vt iusta, necessaria, tibi probata suscipiam & suscepta sedulo persequar, eo modo, ut bene sibi conscientia mens detestari, & a se se spernere possit omne malum facinus & omne scelestum consilium.

CON-

XXVIII.

CONSTANTIAE EXITVS.

2. Reg. 5.

SEniores regni Israel legatione publica totius populi nomine missa ad Davidem Hebrone agentem regnum Israel ad ipsum deferunt.
Confer. XXV.

Tandem victa hominum inuidiosa superbia iusto
Consilio cedit iudicioq; Dei.
Damnarant quicunq; plim, laudasse priores
Optant. Virtutem gloria cerat manet.

EXPLICATIO.

Iam David viderat pœnam Sauli diuinitus inflictam propter im-
merito vexatum ab ipso hominem innocentem & contumaciam ad-
uersus Deum. Iam ipse Hebrone annos septem, & quod excurrit, re-
gnum tenuerat: exiguum quidem regnum: at gratuim hac ipsa parui-
tate, præsertim quia diuinitus datum, & iuste cumq; omnium gratia &
voluntate obtenuit. Et iam viderat dolens emulorum suorum tristem
casum, Sauli, Isboseribi, Abneris, &c. Viderat hæc inquam, nec adhuc
se commouet, aut tanto cardine rerum suo negotio confiendo ferui-
de incumbit; sicut humana prudentia solet, cuius præceptum hoc est,
Occasionibus oblatis non deesse, sed ambabus quod dicitur vlnis eas
amplecti, immo arripere. (Occasionem rapere sapientis est, inquit
Symmachus.) Qui sibi tunc desunt, nec occasionibus vtuntur, ij iu-
dicio humanæ prudentiæ fuitiles habentur & sunt. Sed vt adhuc semper
fecerat, a Deo rerum suarum incrementa exspectat, cuius caussam scie-
bat se agere: quem norat, vbi oportunum esset, daturum quibus ipsum
ornatum vellet. Ille quidem non ignarus fatorum, quibus ipsi decre-
tum esset sceptrum: neq; item per ignauiam sese subtrahens laboribus
& periculis: Verum in negotio publico maximoq;, quod totum diuini-
tus gerebatur, summam rerum & exordia ipsa nolens priuatis suis
consilijs nitit; sed exspectans diuinitus commotam & publice testataam
vocationem. Hæc pietas illius, hæc sancta modestia fuit, quæ & Deo &
homini bus carum ipsum faciebat.

Igitur hoc fit, ut Deo maturum exitum rebus Dauidis prospiciente, primum populus omnis congregatus in uno loco, communis decreto regem ipsum optet: Et præterea, ut senes, consiliarij & processores regni totius una cum populo hunc regem consentientes celebri legatione regnum ipsi offerant. Vsq; adeo licet consilia Dei ad tempus impediathominum improbitas, exitum tamen habent diuina decreta: & fit, ut quos antea virtus & gloria splendens ad inuidiam concitauit, hi mutato iam animo tanto magis ament, quanto acris olim impugnabant & aduersabantur: Deniq; ut tanto maius decus sequatur causam iustum, quanto impensis illa prius fuerat pressa atq; exagitata.

PIETA.

XXIX.

PIETATIS HILARITAS.

2. Reg. 6.

DAVID ludit instrumentis musicis ante arcam Domini, quam ducit Hierosolymam in arcem Sion: Idq; agens ridetur a coniuge superba sterretur item pena Ozæ, temere sapere volentis, vbi non oportebat.

Summus honor, seruire Deo, mentemq; ministram
 Aptare hospitj officij q; bonis.
 Vltrices iras, contra temerarius ausus,
 Dedeceus expletis ambitiosus honor.

EXPLICATIO.

Quæris quo modo exercenda sit religio & cultus Dei, ne degeneret vel in profanitatem vel in superstitionem. Respondeo: Ratio & modus huius rei non est humani consilij & inuentionis (vnde existunt ἡθελο-
γραφονεῖαι) Sed res tota ex Dei voluntate & patefactione pendet atq; in-
stituenda est, ad præscriptum verbi diuini. Hic magister est unus, cuius
os audiri oportet. Non oportet plures esse magistros. Quæ hic præscri-
pta & mandata sunt, his attendendum est. Hæc fax nos ducat oportet, si
bene ire volumus; sine ea varie impingimus & allucinamur. Hic dux
nobis sequendus est, nisi erroribus viarum implicari volumus: & se-
quendus quidem tum ingenua simplicitate discipulorum, tum vero
etiam cura & studio adhibito prudenter, & non fatue ambulandi.

Vt tamen homines in hac vita adhuc sumus, non angeli, homines
inquam qui ante pedes interq; manus habeamus semperq; tractemus
res externas, & studiorum nostrorum partem in ijs consumamus, quæ
ad χῆμα seu figuram huius mundi pertinent, & qui tum quoq; cum sa-
cra tractantur, in medio mundo versamur: non est nobis interdictum
vñsu rerum externarum. Atq; hinc sunt ceremoniæ in Ecclesia, & illa
quæ dicuntur ἀδιάθετα, quibus vti licet: sic tamen vt intra metas suas
contineatur illarum rerum vñsus: ita videlicet, ne misceantur hæc priori-
bus, id est, ne pro cultu Dei, & pro re per se Deo grata illas reputemus:
ne item aut meritum in obseruatione, aut peccatum in neglektione ea-
rum ponamus.

Sic Dauid cum non dubijs Dei responsis didicisset, velle Deum,
vt arca fœderis & tabernaculū illud Iudaicæ Ecclesiæ in vrbe Hiero-
solyma collocaretur, arcam eo deducens adhibet choros & musicam &
omne genus honestæ hilaritatis. Ipse quoq; haud erubuit cithara sua
præludere, & inter tripudiantes atq; exultantes conspicī saltans. O felix princeps: ô laudandum illum, qui simili studio tenetur: qui, dum
alij aucupio, venatu, aut etiam peioribus studijs tenentur, ipse pio af-
fectu Deo sese dicare in seruitutem, illiusq; notitiam quocunq; potest
modo in populo suo propagare gaudet. Hæc religionis exercendæ ra-
tio est, in Dauidis exemplo proposita.

Quæris pugnantia? Aspice reginam Sauli filiam: Aspice Ozam
sacerdotis filium. Illa aulico fastu ebria religionis studium regaliter ac
splen-

Splendide ridet, regeq; marito suo indignum iudicat: Hic vero ausus
in ijs rebus, de quibus extabat interdictum Dei, aliquid suo arbitrio
suscipere Dei verbo repugnans: Vterq; plectitur, illa sterilitate inter
Iudeos pudenda ac probrofa: alter morte terribili subito affectus.

DAVID Miphibosetho Ionath^x filio agros omniaq; bona auita restituit.

Non oblat a virum mouet alta potentia iussum.
 Antiqua ut rumpat vincula amicitie.
 Nec regnare adeo gratum est, ac posse iuuare
 Quos amat, aut quorum pignora grata fouet.

EXPLI-

EXPLICATIO.

Iactatur prouerbio: Magistratus ostendit virum: Item, honores
 mutant mores. (De hac sententia præclarus exstat locus apud Gunthe-
 rum lib. I. Ligurini, in electione Friderici I.) Idq; in primis verum es-
 se deprehenditur in ijs, qui ex humili loco ad alta condescendunt, vsq;
 adeo ut prouerbia varia etiam de hoc ipso frequententur: vt dici-
 tur: *Aperiu nibil est humili cum surgit in altum.* O quam paucos repe-
 rias, qui in suis rebus secundis amicos miseris respicere dignentur, &
 qui fidem his seruent: Quam multos contra videas, qui modicum vel
 paululum eue&t, mox putent, omnia esse sua dignitate atq; excellentia
 inferiora: qui se iam maiores & altiores factos esse putent, quam qui-
 bus vlla possit fortuna nocere: Quam multos videas, quibus, cum an-
 tea iusti & pij fuissent, sceptro potitis pro iure vires esse cœperunt (vt
 ait Seneca in Tragœd.) libido pro æquitate, fastus & superbia pro hu-
 manitate & clementia placuit: Deniq; qui ex hortulanis, cerdonibus,
 figulis, agasonibus reges facti sunt, rerumq; & fortunæ pristinæ obliti
 insolentissimi euaserunt. (Sicut Caligula nemo vnquam seruijt hu-
 milius; nemo crudelius imperauit. Rarum est exemplum Agathoclis:
 de quo Ausonius Epigram:

Fama est fictilibus cœnasse Agathoclea regem

Et mensam Samio sape onerasse luto.

Quæsitus caussam, respondit: Rex ego qui sum

Sicania, figulo sum genitore satas.

Fortunam reuerenter habe, quicunq; repente

Diues ab exili progrederie loco.)

Neq; metuunt tales lusum Fortunæ, qui superbos illos excipere
 consuevit, quando ipsorum fastum vlciscitur iusta Nemesis, vehemens
 & grauis Dea: cumq; secundum Senecam, sequitur superbos vltora
 tergo Deus. O omni laude dignum, qui in hac parte sibi moderari no-
 uit, neq; mox tanquam histrio cum vestibus & habitu animum ac mo-
 res mutat, sed voluntatem miseris consulendi semel susceptam con-
 stanter seruat. Talis erat vel in primis Isaides, qui regno Saulis potitus
 antiquissimum illud habuit, vt amici sui Ionathæ posteris consuleret.
 Itaq; Miphibosetho filio eius claudio & misero, qui solus superstes
 erat, bona auita reddidit, inque vrbe regia illum habitare iubet, &
 mensa suæ honoris caussa adhibet, nec pudet ipsum amici, quantum-

uis despicibilis. O seculis omnibus ob hoc factum laudande princeps? Consulere afflictis, & ope consilioq; iuuare miseris, haec sunt magni principes artes & partes: Hæc virtus principis est maxima, fidem amicis præstare, neq; dñeignari eos quanquam miseris. Hoc vere est regis magnanimi opus: Hoc maius est quam si Libyam remotis Gadibus iungas, & vterq; Pœnus seruiat vni.

SPECIMEN CARMINIS EIVSDEM ARGUMENTI, a M. Bergio discipulis
propositum.

Sceptra viros mutant)
Mutat honos mores) medicamine fortius omni:
Tum se se promunt, que latuere prius.
Rara fides alte rebus sublatæ secundis
Si quibus ante fuit, post quoq; amica manet.
Rara fides inquam miseris respexit, & illis
Quam debet, promito pectori præstat opem.
O quoties videas figulo vel agasone natum,
Qui gestus humiles iudicet esse nefas:
Qui dñignetur, quos nouerat ante, sodales:
Quis mihi tu? tecum quid mibi queso rei est?
Nec mentiunt diuæ lusus bifrontis, ab alto
Qua solet elatos precipitare throno.
Quam multos videas olim iustoq; bonosq;
Cum sceptris mores euaniasse bonos?
Scilicet ut mores cum vestibus histrio mutat,
Sic varia hic mutant pectora nostra vices.
Isaide diuine, tua hic exempla tuemur
Longe alia, heroum ô maxime sceptrigerum.
Tu Domini arbitrys regnum iam Saulis adeptus,
Regna tibi agnoscit cælitus ista data.
Non tu crudeles cumulatus honore Nerones
Concipis, aut miseris te sociare fugis.
Non tum parte aliqua, recte qua stare solebat,
Peruersa est animi vi generosa tui.

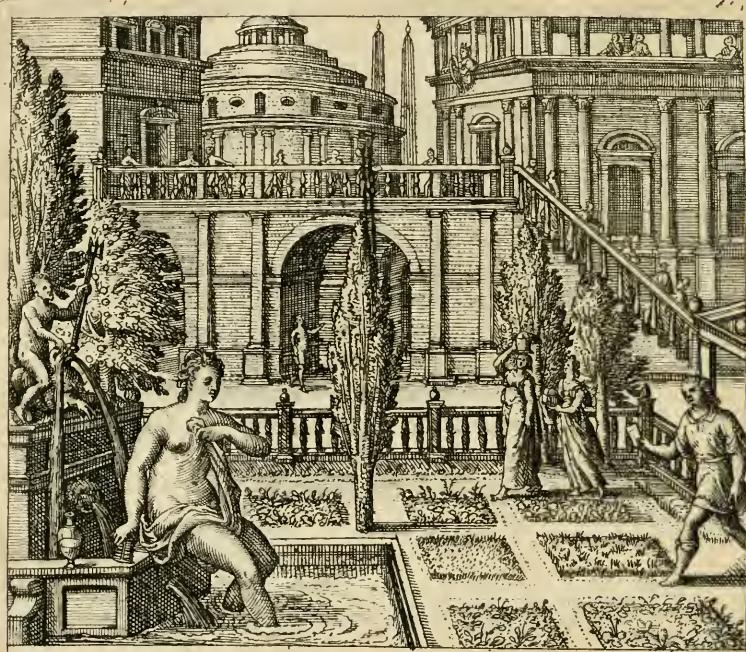
Ergo

Ergo tuo ionatha quondam data fœderas seruans,
 Illius & nato gratificare studes.
 Ilius ergo pio reliquum de sanguine, quamuis
 Affectione miserum corpore Miphiboseth,
 Quod potes, exornas, reddens bona auita, laremque
 Ipsum inter Solymes recta tenere iubens.
 Quin etiam, mensa tecum dum accumbit eadem,
 Consortem regni participemque facis.
 O laude eximia celebrande per omnia, & inter
 Heroas primo commemorande loco?
 Principis haec magni sunt partes, principis artes
 Consilio miseros reges iuuare simul.
 Principis haec magni sunt partes, principis artes,
 Gestare in socios pectora fidam suos:
 Solamen pressis esse, & succurrere promite,
 Quis ratio auxilium suppeditare iubet.
 Hoc facere, est maius quam iungere Gadibus Afros,
 Cum nostro & Gangen subjicere Oceano.
 O laude eximia celebrande per omnia, & inter
 Heroas primo commemorande loco.
 Jordanis bifido dum flumine curret in aquor,
 Dum Libanus cedro vestiet omne nemus,
 Conciliata tibi memorato nomina facta
 Vivunt, & finis nescia & interitus.

OTIVM CALAMITOSVM.

2. Reg. II.

BAthsabæ vxor Vriæ Hethæi adulterio cognita est a Dauide , dum Bis in regno pacato otio & tranquillitate fruitur , a militia & armis procul remotus.

*Ebeu quam levibus valide quam maxima figit
 Corda virum telus insidiosus amo:
 Quis puer in medijs turum se sistere flammis?
 Longe visa vrunt, aspicere ergo nocet.*

EXPLI-

EXPLICATIO.

Iam ita profecerat Dauid, vt vsq; quaq; cum regnum ipsius esset pulcerrimum, tum ipse rex florentissimus, subditis gratus, terribilis hostibus, amicis carus, iniunctus bello, clarus opibus: nempe qui & vici-nos hostes bello domuerat, & longinquos etiam secundis praelijs ter-ruerat: Deniq; auro argentoq; immensum in modum ditatus erat. Fe-lix ille quidem totus & ex aſſe, si vt omnia vitæ in commoda a ſe prohi-bebat, ita & vitia, ad quæ tam pronus eſt homini lapsus, a ſe summo-uifet, ſiq; laboris honesti occupationem & exercitium prætulifet otio molli, in quo ſemper inefſe ſolet ampla ſeges ac materia vitiorum. Ni-mirum qui recuſat pugnare cum labore honesto, eumq; declinat, huic periculofior eſte ſolet pugna cum vitijs. Hei mihi: Ille toties iam a no-bis laudatus heros hic nobis venit reprehendendus. Syris rebellanti-bus permitta Ioabo rerum ſumma ipfe a bello remotus Hierosolymis commorabatur: ibiq; Bathſabeæ venustate & forma captus adulteri-um cum ea committit, stupratæq; mulieris virum Vriam per Ioabum loco periculofio hostibus obiectum interfici curat. Heu quanta hinc series poenarum exſtitit Dauidi? Filium ex furtivo illo concubitu edi-tum paucos post dies amifit: & poſtquam multa exſecranda in domo Dauidis acciderunt, ad extreum Absolon filius impia aduersus pa-trem arma ſustulit, regno ipsum depellere cupiens. Discat hinc quisq; labore honesto potius ad virtutem ſeſe instruere, quam otio & delicijs, quæ ſunt vitiorum omnium illices, ſe dedere.

ANNOTATIO.

Dauid hic præbet exemplum eius quod veriſ. dixit Sallustius: Secundæ res sapientium animos fatigant. Et quod omnino diſſicilius ſit ſecundas quam aduersas res moderate ferre: vt apud Xenophontem- ait Gabryas.

VIRTUTIS EXERCITATISSIMÆ
SPECIMEN CARMINIS EIVSDEM AR-
gumenti, a M. Bergio discipulis pro-
positum.

Iam regno incolimis Iesides stabat, & omni
Egregie ante alios parte beatus erat:
Iura simul populus, simul & dans regibus ipsis;
Diues amicorum, diues opumque simul.
Felix ille quidem totoque ex ase beatus,
AEternis dignus carminibusque vehi,
Si quanta externum virtute subegerat hostem,
Tanta ipsis & vitium Lerna subacta foret,
(Vel: Tanta se & vitijs omnibus obijceret)
Desidiam studio nec proposuisset honesto,
In qua magna seges criminis esse solet:
Si partes operasque labores amasset honesti,
Otiu virtutis pernicioса cauens.
Nempe repugnantis sudori, & eum fugienti,
Cum vitijs semper dura palestra manet.
(Vel: Nam qui cum fano non vult pugnare labore,
Prælia cum vitijs dedecorosa gerit.)
Eheu, iam toties mihi vectus ad æthera princeps,
Hac reprehendendus quod mihi parte venit?
Nam contra populos dum tendit in arma Syrorum
Dauidica princeps militia loabus,
Hostibus ipse procul, belloq, remotus ab omni;
Securis Solyma dicit in vrbe moras:
Alteriusq, viri thalamos incestat adulter,
Duvi ruit, illicitus quo rapiebat amor.
Accumulansq, scelus sceleri mox prodit Vriam,
Cum facinus cernit non bene posse tegi.
Ceruiada in fando indicio signata tabella
Mittitur, vt mortis qua via certa citæ,
Hic illum exponat, turmas medium inter & arma,
Donec humum fuso sanguine commaculet.

Heu

Heu quanta hinc series ipsi est exorta malorum !
Pœnarum moles quanta secuta fuit !
Natam illis sobolem thalamis, scelerata luentem
Facta sui patris, mors properata rapit.
Hinc Ammon consanguineam stuprare sororem
Sanguine fraternalisq; imbuere ipse manus.
Absolon infelix hinc impia sustulit arma :
Hinc mala priuatis publica mixta malis.
Deniq; quis fando referat qua postmodo Erinnys
Iefidae sobolem regnaq; tora premat &
Discite mortales segerem vitare malorum
Otia : Desidiam discite nolle sequi.
Dura laborifera præferte negotia vite
Sua nibus, hinc pestis prouenit; inde salus.

David a Nathane propter scelera admissa (adulterium inquam & cædem) grauiter increpitus, agnito lapsu salutarem pœnitentiam agit.

Prima bona, integras vita, varijsima quamq[ue]am,
Sed curanda p[ro]js & capienda viris.
At semel in morbum lapsis hec proxima sit laus
Auscultare boni consilij medici.

EXPLI-

EXPLICATIO.

Felicem merito vocamus illum hominem, qui nunquam turpi scelere se obstrinxit, sed tota vita recte ac legi diuinæ conuenienter se gessit. O felices annos veteres & tempora prisca, dum hoc studium paſſim inter homines feruebat: O nunc contra rarum & infrequens hoc iter: O ingentem paucitatem illorum, qui huic studio dediti sint: Proximus felicitatis locus iis conceditur, qui si forte labantur, eo tamen sunt animo, ut admoniti a lapsu resurgere atq; ad meliora sese reuocare, recipere, referre studeant. (S. Cyprianus lib. 1. Epift. 3. Primus felicitatis gradus est, non delinquere: secundus delicta cognoscere. Illic currit innocentia integra & illibata, quæ seruet; Hic succedit medela, quæ sanet. Clemens Alexandrinus lib. 1. Pædag. c. 9. καλὸν μὴ τὸ μὴ αμαρτεῖν. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸν ἀμαρτάνοντα μετασεῖν. ὥσπερ ἀεισον τὸ οὐρανόν φέρει. καλὸν δὲ καὶ τὸ ἀναφῆλαι τῆς νόσου. Et idem eod. lib. 2. ἀεισον μὴ τὸ μηδὲ ὅλως ἔχαμαρτάνειν κατὰ μηδένα πρόπον, δὲ δὲ φαῦλὸν εἶναι θεῖον. Σέντερον δὲ μηδενὸς τῶν κατὰ γνώμην ἐφέταδής ποτε αἰδίκηπάστων, ὥσπερ οἰκεῖον σοφῶν. τρίτον μὲν τάννινον πολλοῖς τῶν ἀκεσίων πεπιστεῖν, ὥσπερ ἴδοις παιδαγωγούμενόν εὐγενῶς. τὸ δὲ μὴ θημίκισον σφεργεῖται τοῖς ἀμαρτήμασιν, τελευταῖον τεταῖχθω. ἀλλὰ καὶ τέτοιος εἰς μετάνοιαν ἀναπληρύζοις ἀναμαχέσαντες σωτήσον.) Hos quoq; felices, si medicum naſti sint Dei beneficio recte eos curantem, id est, libere monentem, obiurgantem, castigantem. Hei mihi: quam multis ea felicitas, id est, hoc beneficium salutaris castigationis non datur, quos iusto iudicio Deus sinitire vijs suis? Eheu quam multi etiam non admittunt, sed auersantur & contemnunt salutares admonitiones? qui vt ipſi fauent ac blandiuntur vitijs suis, ἐνγνώμων γὰρ ἕπασος τῶν ἑωτοῦ κειτίς, vt ait Nazianzenus in Athanasium: &, egomet mi ignosco quilibet inquit) ita eos amant, qui ijsdem applaudunt & asſentantur: qui scelera ipsorum vel probant, vel certe dissimulant: Immo vero quam multi castigati fremunt, ringuntur, remordent?

Si ipſis velis Auriculas teneras mordacir radere vero,

Contemnunt monitus, castigatiq; remordent:

vt aiunt Satyrici. O miseros, & gaudia atq; voluptatem appetentes eam, quæ æternum luctum afferunt: & vitant tristitiam eam, cuius finis est verum & permanens ac solidum gaudium, nempe vita salusq; sempiterna, quæ est tristitia secundum Deum, vt ait Paulus, 2. Corinth. 7. tristia salutaris, qualis hic est Davidis. Felices contra, qui luctu eo se

affici patiuntur! O quæ gaudia hi suo tempore ex hoc percepturi sunt. Qui quis es, qui Dauide in peccando fuisti aliquando secutus, sequere vero etiam illius patientiam in ferenda reprehensione: Sequere item exemplum pœnitentia factæ & luctus huius sancti atq; salutaris. Tu quoq; quando malis renocaris ab obris, ab improbis factis, cum vitia tua cognoscis, ne in illis perseveras: nec patere, ut radices in te agant, & habitus fiat ex actione; sed te peccati admissi pœnitentias: erigere spe ac fiducia misericordia diuinæ, & deniq; posteriorib. meliorib. (deuté-
par apud pœnæ) viuit. Sic tu quoq; cum Dauide felix perhiberi poteris.

SPECIMEN CARMINIS EIVSDEM AR-
gumenti, a M. Bergio discipulis
propositum.

Qui totum integris ita moribus exigit eum,
Discreperit iussus actio nulla Dei,
Huic merito felix toroq; ex ase beatus
Dicitur, & merito quod celebretur habet,
Quale fuis studium meliori tempore mundi,
Quando colebatur cum pietate fides:
Cum virtus veneranda suo florebat honore,
Officijq; homines sanctus agebat amor.
O quam nunc pauci hoc mortales tramite vadunt!
Quam raro teritur passibus illud iter!
(vel: At nunc rarum iter hoc cœtuq; pusillus eorum est,
Sic illicitos valde quos iter hoc habeat)
Eloquar, an si tam? cornice est riaror alba,
Qui studio huic semper dedita corda gerat.
Sic tota hæc rigidis modo sentibus inuia facta
Est via, defueto calle oculosq; fugit.
Proxima iura tenent loca, qui si forte snere
In vitium affectu precipitati aliquo,
Sic sunt prolapsi, sic errauere, viciſſim
Ut virtus rediret ad melioris iter.
Hos quoq; felices, Domino tribuente benigne,
Cum medicum, morbos qui bene curet, habent.

PROB A T V M D E O S P E C T A C V L V M.

38

Hei mibi, commoditas quam multis ista negatur!

Quos Deus ire via hac, qua volvere, sinit:
Fata quibus non dant pastorem iusta fidelem,

Ipsos qui a certo vindicet exitio.

Quam multi vero & monitis loca nulla relinquunt,
Verum odio medici verba monentis habent!

Qui sua vei gremio peccata reguntq; fuentq; suo:
Et morbo ignoscunt v'q; fuentq; suo:

Sic similes querunt socios, applaudere facit
Quos iuuet, & quoduis dissimulare nefas.

Hui si tu auriculas mordaci radere vero
Ausus commonstres ad meliora viam,

Contemnunt monitus, castigatq; remordent,
Et grauiter ladi seq; suoq; putant.

O genus infelix, infanag; gaudia sectans,
Gaudia que luctus maximus insequitur:

Tristitiaq; illam fugiens nauem atq; quadrigis,
Gaudia que rotu vberiora parit.

Felices contra, quorum tolerantia luctus
Concepit hos, quibus est vita salutq; comes!

O que gaudia sunt homini, quemq; subiuit
Luctus! ô, quales postn odo delicia!

Quas qui gustarunt, reliquis mox dixerit, ite,
Delicijs: quorsum gaudia vestra petam?

Ite voluptatum longeq; facessite nuge:
Gaudia nunc demum vera reperta mihi.

Si quis es I'saiden e'go peccando secutus,
Eius ad exemplum ponere disce nefas.

Post lapsum si quando malis reuocabere ab orfis,
Ad studium melius mox reuocato pedem.

Mox reuocato pedem, & mala criminis conscius horre,
Deposita & vitam labecapisse nouam.

Neu mala facta radicibus inueterascant
Euelli ut nulla (Je ratione sinant.

(conditione queant.

VIRTUTIS EXERCITATISSIMA

Corrige quod prauum est, maculosos corrigere mores,
 Et quicquid Domino dispergisse queat:
 Fundeque sollicito suspiria sobria luctu,
 Et lacrymarum imbre lumina precipitent.
 Deinde fides Christi se sanguine sustentato,
 Per quem unum cunctus sordebus abluiuntur,
 Denique sarcito vita quoque damna prioris,
 Insistens vita iam melioris iter.
 Sic felix eris ipse etiam, Dauidus & inter
 Consimiles poteris semper habere locum.

HVC PERTINET ELEGIA DE LAVDIBVS

Nathianis Prophetæ, quam adscribo

Ex

LUDOVICI HILLESSEMIT Andernaci Sacrarum
 antiquitatum monumentis.

NATHAN.

MAGNA Dei pietas superata nocentibus ausis,
 Sape fit irata conficienda manu.
 Hac urgente Nathan perfers ad principis aures,
 Obscelus offensi quæ foret ira Dei.
 Impia nam fuerat geminata libidine cædes:
 Ergo viro vtrices ingerit ille minas.
 Non ego te regem statui? non vindice dextra
 Tutatus? vita commoda plena dedi?
 Hac si parua forent, non te maiora manerent?
 Excidere hac animo num potuere tuo?
 Nunc temerata fides, contemto numine nostro,
 In pœnas non est lenta futuratas.
 Clam scelus admissum toto vulgabitur orbe:
 Hæc est damnata pœna reperta thoro.
 Per genia omne tuum seuis græssabitur ensis:
 Sanguine tincta manus cæde pianda pari est.
 Audet hec postquam percussus imagine pœna,
 Supplicat aterno protinus ille Deo.

Agno-

Agnoscitq_z nefas trepidans, veniamq_z precatur,
 Eluit & lacrymis crimina tanta suis.
 Vedit & ignouit cœlo mitissimus alto,
 Flebitur atq_z sua pro pietate Deus.
 Hæc aeternatui Deus est clementia sceptri:
 Numinis hæc eadem gloria summa tui est.
 Discite mortales toto qui vivitis orbe,
 Pro meritis semper præmia iusta dari.
 Iudicio nam cuncta Deus desinet æquo:
 Lex ea non summo deperitura die est.

Non videtur alienum hoc loco adscribere etiam ex HV-
 M A N E S A L V T I S M O N U M E N T I S eiusd. Bened.
 Ariæ, Odam xxii.

**I N . T A B V L A M D A V I D I S A D P O E N I T E N T I A M
R E V O C A T I .**

HUmani ingenij licet
 Solers vafricies, callidus ac dolus,
 Celet compositum nefas,
 Aut blande impositis nominibus leuet,
 Indulgens sceleri suo
 Asperso nitidis mille coloribus:
 At quæ cor hominum tamen
 Et renes penetrat, cunctaq_z prouidens
 Pertingit sapientia,
 Et seruo ignifero fulmine acutior,
 Fallax terrigenas genus
 Arctus compedibus præligat, ut neg_z,
 Elabi valeant prius,
 Nec celare notam, nec fugere improbi.
 Nam dum mens nimium fibi
 Ignoscit, vitiumq_z alterius leue
 Intentis oculus videt,
 Exemplo similis iudicij, malis

VIRTUTIS EXERCITATISSIMA

*Succubens proprijs cadit,
 Et damnata sibi iura subit prior.
 Félix qui metuit vigil,
 Iras ne horribiles Numinis exciter,
 Et vitam peragit püs
 Intentam studijs, & fidei & preci;
 Certo proximus huic gradu,
 Qui contracta mali criminis expiat
 Probra; & qui monitus bonis
 Vatum consijs, cedere mollior,
 Mentemque & studium mali
 Permutans, facilem sollicitat Deum;
 Offensamq; gemens grauem,
 Exclusus patria, suscipitur domo.*

POENITENTIAE UTILITAS.
Epigraphæ Tabulæ.

*Iure perit, qui cunctatur damnare priora
 Crimina, & ad veniam sollicitare Deum.*

DEO MISERICORDI. S
Dedicatio.SENTENTIA HVISSODAE
Oratione prosa expressa & illustrata ad exerci-
tium styli.

Multi mortales sceler calquo clanculum & remotis arbitris suscep-
 to ac perpetrato putant, quia id alios homines callide ac subdole ex-
 jalare, aut ad eos palliare, tegere atq; extenuare & colorare possunt, vi-
 tuis etiam nonnunquam virtutum nomina imponentes, sibiq; ipsis
 blandientes & indulgentes, & scse (quod ob cœcum sui amoris est fa-
 cilium) fallentes, ideo etiam Dei oculos & animaduersionem se-
 subterfugere posse. Qua in re non absimiles sunt ridicula stoliditati
 struthiocameli & similium bestiarum (de plurib. enim idem prodide-
 runt qui animantium indolem & mores descripserunt) quæ vbi frutice
 arbu-

arbustoue collum occultauerint, a nemine sese conspicari arbitrantur, quia scilicet ipsæ neminem conspiciant. Sed errant longe & falluntur turpiter, qui Deum ab se vela quoquam falli posse putant. Quid enim non modo perpetratum, sed etiam cogitatum ab homine latere possit, eum qui corda & renes singulorum scrutatur, cuius infinita est sapientia, & omnia penetrans prouidentia, cui etiam tenebræ ipsæ sunt non tenebræ, sed clariss. lumen? Itaq; verissime hoca Poeta dictum est: ἀνθρώπους μὴν οὐσα λέγει; ἀποπόντι ωμίσσεις. καὶ λύσσης δὲ τοὺς οὐδὲ λογιζόμενος.

Hoc est:

Turpe quid admittens homines fortasse latebis:

Ipsa Deo at mentis singula sensa patent.

Et Epictetus grauiissime inquit apud Arrianum lib. I. cap. 14. ὅταν κλείσῃς τὸ στόμα, καὶ σκότος ἔνδον τοῦ οὐτε, μέμνησθε, μηδέποτε λέγειν, ὅτι μόνοι εἰσὶ γὰρ οἱ θεοί, καὶ οἱ ὄμματες δ' αἴματι. καὶ τις τοῖς ζείται ποτάσσεις τὸ βλέπειν τι ωμίσσει. Hoc est: Cum ianuas adduxeritis, & tenebras intus feceritis, ne vnuquam in mentem veniat dicere, quod soli estis, non enim estis, sed Deus intus est, & Genius vester intus est. Quis autem vslus ijs est luminis, ut videant quæ agatis. Diuinum igitur numen sic tenet constrictos homines in aliquo admisso, plane ut elabi, aut scelus suum occultare, aut animaduersionem iustum effugere nullo modo possint. Dei enim verbum, quod delinquendo offenderunt, quousq; gladio ancipiti penetrabilius est, vsq; ad ossa & medullas pertingens: Et conscientia cuiusq; licet aliquamdiu quasi quodam veterno oppressa fuerit, tandem tamen euigilat, & hominem accusat. Est vero & hæc prauitas atq; peruersitas humani ingenij admirabilis ac deploranda, quod quisq; semper in aliorum vitijs obseruandis ac notandis acutius quam in suis cernit: quodq; secundum parabolam Evangelicam semper facilius est festucam in oculo alterius quam in suo trabem animaduertere. Vtriusq; exemplum in Davide cernere est. Is primum sua crimina, quæ commiserat grauiissima (adulterium dico cum Bathsheba & cædem Vrix) omnes mortales, Deumq; adeo ipsum se cælare posse sibi persuaserat. Deinde a Nathane vate prudentissime proposito sibi exemplo facto, eius qui vnicam ouiculam pauperissimo homini creptum iuisset, illico nigrum calculum in ipsum proinuit, maleq; fecisse pronuntiat.

Itaq; cum mutato nomine de ipso Dauide fabula narraretur, in alterius persona sese condemnauit, seq; suo ipsius gladio iugulandum præbuit, & quidem tanto grauius, quanto atrocius est, coniugem, pudicitiam, vitam, alicui eripere, & quidem simulatione officij & benevolentiaz, quam vnam ouiculam rapere. Est autem optimus & feliciss. is, qui a peccato omni studio diligentiaq; abstinet, summaque vigilantia cauet, ne quo admisso Dei iram in se concitet, semper pijs studijs occupatus ac deditus, semper retinens timorem Dei, fidem & bonam conscientiam. Si quis tamen, vt est humana imbecillitas, forte lapsu præuentus, & in peccatum aliquod præcipitatus sit, proximus felicitatis gradus est agnoscere & deflere culpam, a lapsu resurgere, recteq; monentes & castigantes audire, actaq; pœnitentia cum Deo in gratiam redire, abnegata priore impietate, & posterioribus melioribus. Hæc est illa post naufragium secunda salutis tabula, quam arripere oportet, vt ex mari exitij & perditionis in æternæ felicitatis portum enatemus. Qui stat, vi-deat ne cadat: Qui cecidit, operam det vt resurgat.

VERAE

VERAE GLORIAE AMPLIFICATIO.

2. Reg. 12.

AMMONITARVM vrbe capta euersaq; regnum gentis huius ad
Dauidem transfertur.

Improbatis opes, iniusta potentia, magno
Et subito casu precipitigruunt.
Hostibus exstinctu surgit dumus altapierum,
Argouis spolys, dimitysq; nites.

VIRTUTIS EXERCITATISSIMÆ
EXPLICATIO.

Quos pietas Deiq; amor, timor & reuerentia deseruit, & qui hostes sunt piorum, horum gloria licet alte ad cœlum vsq; sese efferat, tamen cito deficit: cito effunditur atq; effluit omnis ipsorum felicitas. Et quamquam sp̄e crescent tales ad tempus aliquod, adeo etiam, vt existimetur æternum mäsura, nulliq; vñquam casui obnoxia futura ipsorum prosperitas: tamen illa incrementa ad postremum in ruinam & calamitatem certam atrocemq; desinunt. Constat enim hoc & constabit, vt nihil bene vertat, nihil prospere feliciterq; cedat, sine Deo sineq; pietate cœptum, quocunq; etiam labore, robore, viribus & sapientia geratur. Hoc in publicis rebus comperitur, hoc in priuatis, vbiq; terrarum: Hoc in Ecclesia, hoc in politijs cognoscitur: Numquam inquam aliquid feliciter euenire, quod ab ijs a quibus geritur, non refertur ad obedientiam & cultum Dei.

O miseri, quibus inter assiduos labores & curas omne effluit æuum, hoc sine non considerato: quos labor inanis macerat, vrget, vrit, dum alios fines sibi proponunt. At contra felices manus, felicia arma, felices domos piorum: vtpote quibus Deus adest tutor & opifex: Quo fit, vt penes ipsos sit gloria vera, nouis semper incrementis augescens, semper nouis auctib⁹ crescens, semper se ipsa illustrior euadens. Ammonidæ exemplum dicti memorabile præbent prioris: Ammonidæ inquam, gens semper ad summa contendens, semper grauis populo Dei, semper ad eum premendum abolendumq; conspirans, & tametsi nunquam lacepsita, tamen assiduis iniurijs eum afficiens. Quocirca tandem atroci exitu iniurias suas finit, claudit, luit, eadem perpessa ab alijs, quæ in alios commiserat.

eine ad dñm, τάκ' ἐπέξει. δίκαιον ιδεῖα γέροιτο.

*Arifor. c.
Ecclesi. c. 5.*
Id est: Si quis qnod fecit patiatur, ius erit æquum: vt habet ius Rhadamanthi. Posterioris exemplum habes in Davide: cuius manus quia pro fratribus, pro lege, pro gregearma gerit, rebellibus subactis sceptro & opibus ipsorum ipse potitur.

IN TEM-

XXXIII.

INTEMPERANTIAE FRVCTVS.

2. Reg. 13.

CONVIVIVM Absolomi cum fratribus, & cædes Ammonis auctore Absolomo facta ob stuprum Thamari germanæ Absolomi ab Ammone illatum.

Publica prospicere haud sat is est, sed moribus atq;
 Legibus est puris instituenda domus.
 Cui leue naturum fuerit scelus, ille videbit
 Exempla, & seboli funera dira sua.

**VIRTUTIS EXERCITATISSIMA
EXPLICATIO.**

Iusta querela est, quam vel sapientiss. quisq; subinde repetere cogitur: Nemo hominum semper sapit. Item, mentes hominum varijs erroribus turbantur & implicantur. ἀμφὶ δὲ ὁ Θράπων φρεσὸν ἀμπλακταί αὐτοῖς πρέμανται, inquit Pindarus. Item, nemo sapit aut prudenter agit omnibus horis: Nemo in omnibus negotijs est ἀναμάρτιος. καὶ δεῖς ἀνθρώπων εἰς τὴν ἀπαντασοφίαν, ut Theognis ait: Ετ, μηδὲν ἀμαρτεῖν θεῶν, καὶ των δικαστῶν, ut est apud eundem, ἀνθρώπουσι γάρ τοῖς ταῦταις οὐνόν εἰς τὴν ἀμαρτίαν. Sophocl. Et Xenophon inquit, Eum qui homo natus sit peccare, minime mirū est. τὸ γὰρ ἀμαρτάνειν ἀνθρώπους οὐτας εἰδὲν θευματόν. Nihil tam familiare est hominibus, quam cerebro errare. Probanthoc errata maxima vel summorum atq; incomparabilem virorum. Ac in primis affectus priuati imponunt saxe numero etiam sapientissimis. Videas si pei inter gubernatores rerumpub. interq; principes viros, qui suos quidem mores ita regant, ut nihil contra officium faciant: quiq; publice etiam aliorum hominum mores & studia emendare, a prauis ad recta conuertere contendant, nulli hac in parte operæ parcentes: Ceterum quibus interea, dum hoc publice agunt, domi nascatur infelix seges eorum, quæ publice prohibebant. Sic Abraham, Isaac, Jacob sanctiss. homines exempla erant sanctitatis & innocentiaz cunctis coetaneis suis, atq; ad eadem studia etiam alios mortales conuertere conabantur, ut pietatem quam latissime propagarent. Sic Heli Pontifex in populo Dei: Sic David eiusdem populi rex ad hunc scopum tendebat. At his heu quæ scelera interim intra priuatos parietes existunt, ab ipsa eorum sobole concepta & perpetrata? Discat hinc quisque in se & suos seuere animaduertere: & caueat sedulo, ne indulgentia lenitateq; praua causiam malo præbeat. Nam certe, ut is qui flectit ceruicem filiorum suorum a teneris, gaudium sibi & dolorem inimicis suis creat: Sic contra qui indulget suis in peccato, nec disciplinaz fræno eos regitatq; coercet, sed ad morem animo getendum illos assuefacit, vitia eorum frequens & excusans atq; extenuans, cum ipsis tum sibi dolorem, saxe etiam perniciem, accersit. Vide Syracid. cap. 30. παραπέτεια.

NIMIA LENITAS

2. Reg. 13. & 14.

DAVID filio fraticida in gratiam recepto, seueritatem rege dignam adhibere oblitus, affectuiq; priuato paternæ $\sigma\omega\rho\gamma\eta$ pœnam illam condonans, ferocis animi ac spiritus juuenem hac re cōfirmat, & quodam modo instruit ad facinus, quod idem postea perperauit.

*Virtuti coniuncta patrum, exemplisq; seueris
Et iuuat & confert consilij grauitas.
Quid non molitur male confirmata iuuentus,
Tam faciles credit cum sibi habere patres?*

EXPLICATIO.

Iam fratis nece pollutus Absolon scelerisq; nefarij sibi conscientius fugiebat patris vultum atq; regnum, & triennium hospes agebat apud Gessurium regem auum suum maternum, cum interea Dauidem excruciat atq; afficit varie hinc ira, inde dolor: hinc indignatio iusta, hinc iuctus simul, iuctantib. inter se in ipsius animo & quasi tumultuantibus contrarijs affectibus: dum hinc $\sigma\omega\rho\gamma\eta$ innata sese cominouet, cuius maxima vis est in omnib. non monstrosis naturis; illinc teturum filij facinus occurrit, per quod talem illum habebat, quem amare minime debet, sed ad pœnam trahere & tradere, ut pote parricidam: Idq; norata se requiri, utpote magistratu, qui publicum scandalum priuatis affectib. condonare minime deberet, sed antiquiorē habere rationem illius cauendi, tuendiq; publicæ disciplinæ vigoris, quam suorum desideriorum expl̄ndorū. Sed heu male vineit $\sigma\omega\rho\gamma\eta$ paterna officij curram. Elapto triennio putat Dauid satis datum esse seueritati: pro magno peccato filij paullum supplicij satis est patri. Itaq; amoris intermissione desideria ratus excitat: incipit inquam affici desiderio Absolomi, ac subinde suspirabat ad eum quando ipsius recordabatur. Itaq; reuocatur Absolon Dauidē permittente: & postquam Hierosolymis aliquantiū vixit priuatus, mox in aulæ societatem rursus admittitur. Quid hic aliud fieret, quam ut insolens & effrenis animus potro etiam deprauaretur: Male cum docuit patiis facilitas: cum omnes deteriores

Simus licentia & impunitate delictorum. Idque satis docuit fœda sedi-
tio paulo post ab hoc ipso contra patrem excitata. Discat ergo qui pa-
rens est, disciplina severa, admonitionibus, castigationibusq; tempe-
stiuis delicta sobolis castigare, neq; plus tribuat ^{εσοργής} suis quam o-
portet, neq; nimium amare suos. Memor sit eius quod Plutarch. scrip-
tit: πολλοῖς τῶν πατέρων τὸ λίαν φιλεῖν τῷ μὴ φιλεῖν αἴτιον κατέση: id est,
Multis patribus nimius amor sobolis causa non amandi exstitit. Discat
qui magistratus est, non præferre necessitudines priuatas muneri, &
ijs quæ hoc postulat: Alioquin yterq; sibi malum creat indulgentia &
lenitate.

ERRA-

XXXVI.

ERRATORVM EXPIATIO.

2. Reg. 15. & 16.

DAVID exsul ex amicis suis plerosq; hostes nefarios, multos parū firmos, aliquos etiam astute suis rebus consulentes in ipsius miseria, paucissimos vere fideles experitur.

*Maxima civilis belli ac deterrima pestis,
Cum interna flagratis editione domus.
Non tamen est v̄sus leuis, hinc ut certus amicos
Internosse queas, qua tibi summa salus.*

EXPLICATIO.

Certe ita comparatum est, vt vere dicatur, Nescire hominem quid fugiat aut quid optet: ita ludit dies. Verum est hoc inquam de reb. illis omnib. quæ adiaphora apud Philosophos sunt, id est, res quæ per se tales sunt, vt neq; noceant, nec prospiciunt, velut sanitas, voluptas, pulcritudo, robur, opes, existimatio bona, gloria, honos, otium, nobilitas, amicitia: & contra iā horum, morbus, dolor, deformitas, imbecillitas, paupertas, ignominia, dedecus & infamia, exsiliū, ignobilitas, odia: & his finitima, vt pote commoda & incommoda omnia naturæ: quorum eas vis est, vijs bene vi possis vel male, vt ad vtram libet partem adhiberi & valere, possint. De horum vtrisq; aliter longe iudicat vulgus; aliter sapientes Vulgus quidem putat, priorib. illis possidendi beatos esse homines: Ete diuerso eorundem defectu miseris effici. Sapientes vero de illis ita iudicant, quod per se neq; bonum faciant hominem, neq; malum, sed animi atq; ingenij humani indolem sequantur, omninoq; talia sint, qualis est animus eius qui ipsa possidet: in bonum quidem cedant ei qui virtute sit prædictus; in malum vero ei qui virtutis expers sit. Sic illide his rebus. Plus vero etiam addit doctrina cœlestis, quæ ostendit, ærumnas & incommoda sc̄ instrumenata salutis ijs hominib. quos Deus sua salutari visitatione dignatur: vt scilicet illis pij quamdiu in officio manent, probentur, ac perficiantur:

Quando vero exorbitant, ceu castigatione acri ad sanitatem mentis atq; consilij reuocantur. Ita seditio, quæ Dauidem exercuit, multo vtilior ipsi fuit, quam perpetua pax erat futura. Etenim per hanc agnouit delicti sui magnitudinem, de quo alias securus fuisset, seq; coram Deo vere humiliauit, totum se & regnum in Dei arbitrium conferendo & subiijciendo, vt si ei placeret, cum restitueret; sin autem aliter, hoc quoq; se patienter laturum. Profuit vero etiam ipsi exsilium alio modo: nempe quod hoc euentu & hoc tempore suo cognouit, quos nā inter amicos haberet fidèles; quos vero contra subdolos & astutos simulatores: quales fuerunt Achitophel, Siba, Simei, a quibus sibi postmodo tāto melius cauere potuit, quod occasione exsiliij sui insynceros illos esse cognouerat. Nam vt aurum igni, ita amicorum fides rebus aduersis exploratur: & Amicus certus in re incerta cernitur.

SPECIMEN CARMINIS EI VSDEM ARGV. menti, a M. Bergio discipulis propositum ad imitandum.

Q Vicunque ille fuit, verbum qui protulit istud:
Nescit quid fugias quidq; sibi optet homo:
Q uo res est vero sapienter protulit ore,
Vsus ab exemplis quodque subinde probat.
Aspiceres, vitam in quibus exigis: aspice dores
Natura(veluti maxima turba putat)
Qualia sunt: robur, bona gratia, fama, voluptas,
Otia, nobilitas, forma & amicitia,
Cetera de genero hoc, qua sunt ita multa referri
Exigui ut nequeant carminis in spatij.
Hūque eriam aduersis pugnantia frontibus: ut sunt
Pauperies, angor, langor & opprobrium:
Dedecus, exsiliū, bellum, iactura, rapina,
Et quacunque istis esse propinquaj solent.
In diuersa quidem hic hominum sententia (nutat:
In diuersa quidem hic hominum sententia (cedit:
Nec sapiens mentem hanc, quam rude vulgus, habet;
Vulgus ab his vitam solitum censere beatum,
Mensuram hanc summi deputat esse boni.

At sapiens, & cui melior sententia cordi est,
 Iudicij errorem corrigere huius amat.
 Materies in vtrumq; sequax hec omnia habentur
 (Ille ait) & mentis pro ratione valent.
 Sit bona mens hominis, bona erunt quoq; talia: contra
 Sit malus ille, hec qui possidet, & mala erunt.
 Deniq; naturam domini ingeniumq; sequuntur
 Talia, nec propria conditione valent.
 Sic illi: Rechte: & ramen his plus pagina sacra
 Addit, consilijs pagina plena Dei.
 Hac docet eternitas esse (instrumenta
 organa certa salutis:
 Hac docet ad caelos certum iter esse crucem.
 Scilicet , vt domini, quorum est ea munere vita
 Quam lucens pietas ornet & officium,
 Illos per quedam induret discrimina, vt vsg;
 Vlterius pergant talibus in studijs.
 Contraq; officij recto de tramite lapsi
 His moniti referant ad meliora pedem.
 Sic petit vtilius turba intestina Danidem,
 Quam comes huic pridem paxq; quiescere fuit.
 Hinc certe didicit peccati agnoscere labem:
 Hinc didicit magno subdere corda Deo.
 Hinc didicit pravae sentinam cernere carnis,
 Nec dare commotis)
 Nec laxare malis) fræna cupidinibus.
 Quin & ab exsilio hoc id manat commodi, vt inter
 Discrimen socios posset habere suos:
 Pectora quorum essent firma atq; fidelia, siue
 Tempora clara forent, nubila siue forent:
 Et qui inconstanter sequerentur lumina sortis,
 Astuteq; sibi commoda prospicerent.
 A quibus hoc melius potuit sibi deinde cauere,
 In fidis quod eos comperit exsilio.

XXXVII.

PATERNA CLEMENTIA.

2. Reg. 18.

DAVID magis sollicitus est de Absolomo perduelle filio ab interitu liberando, quam de Vita sua conseruanda, & regno recuperando: sed frustra satagit, frustra cupit ignosci ei, quem vindicta diuina ob violationem parentum persequebatur.

Nature mirandus amor durissima perficit
Pondera, & offensu justinet usq[ue] graues.
Quoq[ue] magu tener est, magu atq[ue] vrguetur, & arcte
Stringitur, hoc adeo rumpitur ille minus.

Insc

EXPLICATIO.

Inest in parentibus non monstrosis in intimo sinu cordium mitifi-
eus quidam amor erga natos & naturale quoddam incendium perpe-
tuo in animis flagrans: Et vicissim in natis erga parentes naturalis be-
nevolentia respondens ei, quæ parentibus insita est, quæ etiam filios
hortatur, inflamat, exstipulat, ad parentum amorem, cultum ac ve-
nerationem. De his inclinationibus, sapienter pronuntiatur, quod
diuinitus insitæ sint in naturam hæ flammulæ, & quod sint vinculum
ad conseruationem naturæ necessarium, sine quo nulla possit esse ho-
mini ad hominem adiunctio, qua sublata vita societas tollitur, & ex
humana sit pecudum vita, & aliquid multo etiam fœdius atq; deterius.
(Nazianenus: φίλτρῳ γὰρ σωμένος θεός γονέας τε τέκνη τε. Idem: τῷ φιλίῳ
τῇ γεννήσει φίλτρῳ τὸν Εἰόντας μέρωσεν ὁ θεός.) Itaq; beluæ sunt, non homi-
nes, qui has flamas scelerate obruiunt atq; extinguunt, seu parentes
illi sint, seu liberi. Neq; poena deest hoc facientibus: Sicut contra, ho-
nestissimam hanc naturæ legem sequentes, fructum eius rei optimum
percipiunt. Exemplum vtriusq; rei cernitur in Dauidis historia. Ipse
quidem vt pius pater sollicite laborat pro filio, vt eum cædi eripiat. At
vero, quia Absalom elisa atq; extincta omni storgarum vi, refractisq;
repagulis pudoris, timoris Dei & verecundiæ impie ruebat, nihil pro-
dest ipsi cura paterna, sed luit pœnas furoris sui, fœde occisus, quamvis
inuito patre, secundum illud ab Ethnico poeta dictum:

Ζεὺς δὲ ἐνεργὴ γονέων ἐπόστι τίστι θέμιστας,
Ηδὲ ὅστι εἴ τιλέγοντι ἀναγένεα θυμὸν ἔχοντες.
Καὶ τοῖς μηδὲ περίφερεν τείπτοις ἐθλὰ οὐδετοί.
Τοῖς δὲ κακά φρενέων νεμούσῃται ἐυμενίδεσσι.
Δῆμας γανκατα γαῖαν ἐστινύεις εἰς τοκίων.

Orpheus apud
Stobaeum.

Hoc est:

Obseruat Deus ipse parentum iuratenentes,
Nec minus immantibus qui leges mente refringunt.
Atq; illis bonus & mihi bona præbet abunde;
Atq; his iratus pœnas infligit acerbias.
Nam dire Eumenides versantur in orbe parentum.

Et indignus est vita, qui in vita suæ auctorem exstigit ingratus. Da-
uidi vero sua pietas hunc tulit fructum, vt gloriosissime in regnum,
quo fuerat depulsus, restitueretur.

SPECIMEN CARMINIS EIVSDEM ARGV-
menti, a M. Bergio discipulis propositum
adimitandum.

Ardor inest memorandus in imo corde parentum,
Et flammæ mirus exserit inde modis.
(Vel: Flamma animis erga natos impressa parentum est
Egregium miræ conditionis opus.)
Vel: Prouida pectoribus flammæ natura parentum
Miscuit, artifici dispositusq; manu)
Flamma etiam in natis patrum respondet amori
AEmulag; alternis fuscitat officia.
Inde patres, quæcunq; fluat, quæcunq; cadat sors,
In sibolem semper pectora prona gerunt.
Cumq; malis hæc est affecta dolentq; gemuntq;
Illi & qua possunt auxiliantur ope:
Rursus & ipsa suo sibole stimulata colore
Officijs offert obuia corda patrum,
Et vita æctores veneratur, amatq; colitq;
Ipforum exsequitur iussaq; sponte sua.
Qui dixit: Deus hunc ardorem mentibus addit,
Quod dixit, vero verius illud erat.
Certe ingens donum hoc, sede ethereaq; profectum
Commoda ad hanc vitam plurima habere patet.
Hoc vinclo humanae stant iura æquissima vita:
Hoc sine coniunctim vivere nemo queat.
Hoc sine vita hominum vita duntaxat imago est,
Et sunt homines, qui ante fuere feræ.
Quicunq; has igitur sunt auti extinguere flammæ
Et contra, igniculus quam monet ille, rapi:
(Vel: qui talis flammæ scelerate extinguere gaudet,
Seu nati fuerit seu patris ille loco:)
Quis neger hos dignos, pecudum quibus addita forma
Conster, & hos hominum separet ex numero?
Crede mihi ad penas tales mox insta reposcer
Ira, malis penas quæ parat usq; suis.

Facta luent etiam seri commissa nepotes
Ilorum, & pœnas fama loquetur anus:
Præmia vti rursum cunctis amplissima constant,
Naturæ hic legem qui didicere sequi.
Dictorum exemplum quæris memorabile? versa
Pagina Davidica quæ docet historiae.
Hoc habet in votu pater optianus, hoc agit vnum,
Vi natum tristi seruet ab interitu.
Dumq; suos armat, Reliquis sis hostibus hostis,
Inquit, at Absolomio parce, Ioabe, meo.
Vsq; adeo gnati vita est antiquior ægro,
Quam regni solium, quam sua sceptra, patri.
Quod tamen excussis storgarum fertur habenis
Absolo, & officij proterit omne decus,
Nil ipsi prosunt pietas & cura parentis,
Quin pœnas meritas impietate luat.
Dum facit ergo fugam, trepidâ formidine plenus,
Arbore flauentes impediens comas.
Traiectus telo iuuenile tricuspidè pectus
Cogitur admissum morte piare scelus.
Recte equidem. Nam quid vitali luce fruatur,
Isaides contra regno sceptri q; potitus
Denuo quæ mires fata merentur, habet.

XXXVIII.

IMPIETATIS EXITVS.

2. Reg. 18.

AB SOLOM parricidiales conatus horrenda pœna luit, quando vi-
ctus acie & fugiens tribus hastis traiicitur, dum in quercu comæ
implicatione suspensas hæret.

Etas, forma, genus, decor, ampliæ copia verum,
Plausibus & populi gratia mobilibus:
Hec homines ut magna probant: sed desir honestas,
Præcipiti certum est hac ruitura gradu.

EX-

EXPLICATIO.

Vita hominum, si spectes proxima & quæ ante pedes nobis sunt interq; manus, nihil aliud est, quam palestra quædam sive militia perpetua, in qua cum hisce rebus negotium & tanquam lucta est, quales res sunt, forma, ætas, genus, honor, amici, potentia, coniuncti, gaudia &c. Probatio, inquam, quædam hæc sunt atq; πειρα discipulorum Scholæ Dei, per res istas mundanas in earum appetitu atq; vsu, & carentia item atq; neglectu legitimu vel illegitimu. Inter hæc enim degitur ab hominibus æuum dupli modo: Aut scilicet ita, ut ducem in illa palestra habeamus atq; sequamur libidinem sive mundum: & sub huius signis militantes ita illis rebus fruamur, ut mundus suadet, ut mundus est. Eisi enim res hæc sunt bona, & a Deo cōditæ, & hominib. etiam concessæ: tamen sub illis disposita sunt retia Diaboli. Itaq; damnosæ sunt & noxiæ ex illegitimu earum appetitu vel vsu: adeoq; non recte utentibus aut laquei sunt, aut misere illos destituunt. (Aut laquei sunt aut fugitiua volant.) Sic tibi cæsaries tua laqueus fuit, o Absalom, dum acie viætus fugis: Sic tibi mula tua, cuius præsidio speras te evasurum, inter arbusta pendentem deserens, libero campo aufugit. I nunc & ab his reb. suspensas habe spes tuas, tu, cui hæc historia terorem non induit: Scilicet ut qui impietas exitum in alieno exemplo propositum non curas, in tua ipsius pernicie illum tandem experiaris. At melius quicunq; sapit, pietatem sequitur, & huius magisteria audit, ita se cōparans, ut in harum rerum vsu sequatur Salomonium illud: Deum time, & mandata eius obserua. Posteaq; rebus supradictis ita vtitur, ut paulo post ibidem est: Vade & comedie in latitia panem tuum, & bibe vinum tuum, quia Deo placent opera tua. Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat, cunctis diebus vita instabilitatis tua, qui tibi dati sunt sub sole. Hæc enim est pars tua. Ita agentibus iucunda utilis & honesta esse potest dictarum rerum appetitio, fruitio atq; etiam carentia, & possunt in illis tales versari non modo sine periculo & noxa, verum etiam cum sua & a'io: um simul utilitas Deiq; celebratione.

DAVID veniam roganti Semeo ignoscit: Tribui item Iuda Absalom secutæ per seditionem: Similiterq; Israeliticis tribubus, rebellionis nouæ reis: condonans iþsis iniurias quas ab eis acceperat, Posset etiam pro titulo apponi, tandem iustitia obtinet: ex Psal. 83.

Inuidia infelix variꝝ ac clementia vulgi,
Sapius ignauo fracta pudore cadit
Prastantis ramen est animi, nec frangier istis,
Nec meritam fractis velle referre vicem.

EXPLI

EXPLICATIO.

Quid hoc esse dicam rei, quod fortibus & præstantibus virtute vi-
ris semper est molesta inuidiæ rabies atq; leuitas, quæ illos comitatur,
illis occurrit, ipsos petitum palam tum clam & per insidias? Non est
fane creata diuinitus hæc ratio, vel potius hic furor: non est. Et tamen
constanter ac perpetuo ita sit in rebus humanis. Nimirum mali illius
ducis, qui errandi principium dedit, & qui nunquam desinit pertexere
sui furoris telam, hæc quoq; est soboles. Ex hoc seminario pestilens
illud germen expullulat. Hic facit, vt virtutem hinc inde infestent no-
tae illæ pestes, inuidia, calumnia, obtræctatio ac similes: item sedicio-
nes, conspirationes, factiones & cetera illa, quibus nigra est cauda, &
quorum finis est dedecus & turpitudo, pudor atq; infamia.

Sic Daudem Semeeus petit improbissimis maledictis: Sic tribus
Iuda Absalom regem sibi fecit, optimo illo Dauide indignissime
spreto: Sic Isracliticæ tribus improbe denuo rebellarunt, nullis
veris ad hoc faciendum caussis impulsi; sed ambitioni suæ obsequen-
tes, & odio tribuliū exstimulati. At magni atq; excelsi animi & heroi-
cæ virtutis est, primum non vinci aut frangi talibus; sed fortiter vrgu-
ere propositos cursus, quos officium præscribit: Deinde quoq; non ni-
mis acrem esse vltorem leuitatis & iniuriarum talium; sed parcere vietiis
& clementia vti etiam in eos, qui non sunt meriti aliquam clementiam.
Certe enim tandem iustitia obtinet: Tandem non vis aut numerus, ve-
rum bona caussa triumphat. (Vid. Alciat. Eml. 28. Sic Daud maiore
gloria & laude sua pepercit istis modo dictis, Semeeo, tribui luda, item
Israélitis atq; alijs, quam illa ipsa laus erat, quam regno recuperato fuit
adeptus.

TEMERITATIS CASVS.

2. Reg. 20.

SI BA deficiens a Dauide, & decem tribus noua factio a Dauide ad
Alienans trucidatus pœnam luit nufarij conatus.

Et solet in medys iustum vexare triumphus
Stultitia, infesta precipitiz manus.
Sed spumante malo, nec dum feruente, furens se
Fluisibus effundis perdis & ipsa jun.

EXPLI-

EXPLICATIO.

Si ius violandum est, regnandigratia violandum est; In ceteris pietatem colas, inquit multi cum Iulio Cæsare ex Euripides:

Εἴπερ γάρ ἀδικεῖν χεῖν, τυραννίδος πάτερ
Αδικεῖν χρεών, τε δὲ ἄλλα ἴνστεῖν χρεών.

Quod si etiam occasio oblata sit tibi, regni citra negotium consequendī, stultissimus certe fuerit, qui illam oscitanter amittat. Sic illi, quibus mentis & oculorum aciem præstrinxerunt diræ cupiditates, & communis illa generis humani conspiratio in vitia, id est, corruptela morum. Assumunt etiam tales exempla eorum, qui talib. studijs emergerunt & raram quandam excellentiam sunt consecuti. Insuper temeritas varijs dictis atq; vocibus pingitur & quasi vestitur, quibus homines sibi ipsis delicias faciunt: vt, non sive sine periculo facinus magnum & memorabile: (Terentius ex Pindaro: ὁ μέγας δὲ κύριος ἀνάλκιν ἡ φῶτα λαγχάνει.) Totum cape & dimidium habebis.

Vile decus, quod non erexit præsumbitor:
Ingentes geminant discrimina magna triumpho.

Claudianus

Hinc vero molitiones illæ improbæ, quibus alij aliorum commodis imminent & insidiantur, vsq; adeo, vt egregij homines illi demum iudicentur, qui quam plurimum indices rapere, capere, clepere, harpagare atq; ad sua adiungere possunt, seseq; amplificare: Sicut e diuerso futiles atq; ignavi habentur, qui id negligunt. Hinc etiam illis ipsis, quorum res diuinitus regi gubernariq; videmus vel in medio cursu viatoriarum ol strepunt suæ pestes: vt Herculem exerceat Eurystheus, Antæus, Geiron, Cacus, &c. Ulyssem Polyphemi, Antiphates, Læstry-gones, alij: Æneam Turnus & Mezentius: Orionem Scorpius quidā diuexauit: Homerum Zoilus & alij. Nec vñquam quisquā magnus heros existit, quem non in aliqua discrimina tales pestes induixerint. Cetera quid memorē? Exemplū omniū maximum esse potest David a Siba diuexatus, qui pessimū quemq; ad arma cōtra ipsum sumēda excitabat. Sed in impiū & temerariū illū impietas ab ipso egressa redit ac rutorquetur,

sceleratiq; ducis cæde luitur scelus, & motus omnis reprimitur, Deo caussam iustum iuuante & iniustum oppugnante. Qui sapis, exemplo hoc discas, propria, iusta, necessaria, in timore Dei & bona conscientia agere. Id facientium consilia & actiones bonus comitatur euentus: Contra, atrocia scelera plectuntur atrocibus pœnis. μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλοι εἰσὶ καὶ τιμεῖαι, vt inquit Herodotus.

XLI.

INVIRIAE PARTVS.

2. Reg. 21.

SEPTEM filij Saulis Dei voluntate Gabaonitis dediti suspenduntur
Sab his, ob iniuriam quam eorum pater Saul Gabaonitis fecerat, quā-
do stulto & impio Zelo illos delere aggressus fuit.

Lenta Dei, haud oblitata tamen, premit vltio sonter;
Nec patitur comites criminis effugere,
Hanc princeps bonus & prudens quo cung₃ periclo
Expiat, ut populis proficiat miseru.

EXPLICATIO.

Quicunque tragicis casibus & horrendis pœnis vacare cupis, vide ut caueas tibi ab his. Ne efferas te, si quid potentissimum natus es, si quid vailes, ne efferas in fastum, ne in solefas, ne insolenter te geras. Ne item incipito aliquid per arrogantiam & præsumptionem in iis rebus, quæ ad cultum Dei & religionis obseruationem pertinet. Ne peccatū quod est contradicere Dei ori seu Sacerdoti. Neq; in miseris atq; impotenteribus contristandis vexandisq; acrem atq; audacem te præsta. Deniq; nihil eorum, quæ præsens Saulis exemplum tibi proponet, committere velis. Rex ille effectus a Deo per Samuelem, insignisq; armatus auctoritate fastum concipit, & contra Dei legem partes Sacerdotales muneric sibi sumit, sacrificium suis sibi auspicijs faciendo, diutius mortante Samuele, & vices suas tardius implente. Mox deinde hoc peccatum cumulat altero. Cum enim a Deo iussus esset Amalekitarum genti (quæ quondam Hebreos ex Aegypto venientes transitu prohibuerat) bellum inferre, addito interdicto, ne quicquam ex deuictorum spolijs cōcupisceret, posteaquam subacta illa gente maxima præda fuit potitus, immemor præcepti diuini e præda capta sibi seruari nubet, quicquid ei allubuerat. Neq; tertium scelus defuit, quod cognita Dei ob Amalekitas non diletos ira, in Gabaonitas dedititious Israelitarum (quos falso Amalekitarum esse similes censebat, sese infert violenter, atq; horum gentem delire aggreditur, contra fidem iurciurando illis olim a Iosua & principibus datam. Heu cadit in quemquam tantum scelus, ut in tales homines ferrum stringat, qui quidem etiam diuino cultui dicati ob hoc ipsum sacrerant & sancti habendi. Erant enim Gabaonites calones & lixæ sacrificorum.

Hæc peccata non modo Saul ipse luit exitio, sed illo iam pridem mortuo posteritatem quoq; ipsius hædiræ premunt, vsq; eo, vt nō potuerit placari offensa aduersus Deum contracta, nisi tota ipsius stirps funditus deterretur, septem reliquis ipsius filiis in cruxem actis. Neq; vel tempus longum, vel illa res alia obliuionem impiò sceleri inducit, quo se homo Deo cōtempto inuoluit. Exemplū manifestū cernerelicit in Saulis ac Dauidis historia. Diu iam erat, cu Saul in peccatis suis perierat: Et regno sub Dauide omnib. bonis florente putabatur, Deum iam non amplius meminisse sceleris illius. At quid sit? Fames tricennalis totam Iudæam premit diuinitus immissa. Quæ situm est, quid ad illā

Oſe. 4.

1. Reg. 13.

2. Reg. 15.

Iofu. 9.

auertendam faciendum esset. Postulatur, ut Gabaonitis de iniuria ipsis illata satisfiat cædē se ptem filiorum Saulis. Ergo illos tradit David mætandos, paratus etiam omnia sua amittere ad salutem suis redimēdāns. Vipote qui sciret, munus principis boni est, ut nec mandatis Dei repugnet, detrectando iusta cius, neq; etiam pœnas misericordum in gaudiū suū conuertat.

Qui fruitur pœna, ferius est, legumq; videtur

Vindictum præstare sibi: ut ait Claudianus)

Ille quidem promptus lubensq; iam pridem ignouerat Sauli filijs & amore ipsos complectebatur: Tum quoq; cum ista diuinitus poscerentur, meliora ipsis optasset. Ah quoties dixit cum suspirijs: Uellem vobis parci posse saluo diuino mandato. Sed magni Dei non detrectanda cuiquam iussa vetant, & vos ad pœnam exposcunt. Sic David, quem cum alia docuerant patere mandatis Dei, tum illud ipsum, quod Sauli horum malorum cauſa fuerat. Ergo illos tradit mactandos, & vindictam hanc ita exerceat, ut ipsius officium requirebat: quod esse siciebat non affectib. suis duci aut indulgere, non sibi & suis consulere, sed noctis atq; dies etiam per durissimos labores ac pericula & cum vite quoq; discrimine ea sedulo persequi, quibus prouideatur subditis. Hoc olim in sua ipsis pueritiae historia sub imagine quadam didicerat, quando pro gregis sui incolumitate cum leonibus & viris fuerat congiussus. Vnde iam tum didicerat, principes ob id in eminentia constitutos esse, ut populo Dei ea prospiciant, atq; procurent, quæ ad pietatem erga Deum, & honestæ vitæ commoditates conferant, pertineant, valcent: Sintq; legum sanctorum curatores, assertores ac vindices, & patres ac pastores populorum: & in improbos acres se præbeant, innocentes ab improborum audacia defendant, deniq; qui omnia Reip. membra, prima, postrema, summa, infimaq; in pace, concordia, tranquillitate & securitate conuare atq; conseruare studeant.

DIGNITATIS OBSERVATIO.

2. Reg. 21.

DAVID honeste sepelit ossa ac reliquias Saulis & Ionathæ vna cum cadauerib. septem filiorum Saulis, regia magnanimitate omnium offensarum memoria deposita.

Poscunt iura modum: clari ha sunt principis artes,
 Noscere quid leges, quid moneat pietas.
 Crimina suppicio satis est explesse nocentes,
 Seu sua, seu patres quem meruere luant.

EXPLICATIO.

Etiam iustis odijs suus est modus, ultra quem illa exire & progredi nefas est. Modus is est, ut vitijs quidem & turpitudini irascaris, eaq; tuo loco corripias, coerceas, cohibeas sedulo. His debetur insectatio, pœna, animaduersio, & ea quidē in personam vitio pollutā expromta. Ac s̄pē acrem ac publicam quoq; hanc esse oportet. Verum ita tamē semper moderanda res est, ut vitiorum odio, non hominum caussa, iustitiae rationem habentes, non affectui nostro indulgentes, id quod facimus, facere videamur. Recte enim hoc præcepit Seneca: Cum hominibus pacem, cum vitijs bellum habendum esse. Itaq; hominem ob facinus aliquod plexum etiam post mortem prosequi ira, maledicendo, detestando, criminandoq; ipsum, & quibus possis rebus ostendendo cupiditatem ei nocendi, res est tetra & odiosa, atq; a virtute & pietate alicinissima: Contra vere heroica magnōq; principe dignissima vox est ista:

Nullum cum viciis certamen & athere casis.

Homerus inquit: *εχ οιν κταρδηοιν επ' ανδρασιν ευχετάωται.*

Hoc est: *Occiso insultare haud est iactantia sancta.* Et inter Solonis leges vna fuit: *τες τεθνητας μη καιως αγορευειν.* Id est, De mortuis ne male loquitur. Si hoc Ethnici sapientes vetuerunt, quanto magis aliena res esse debet a pietate Christiana. Est enim extrema vituperatione digna rabies eorum, qui etiam mortuorum cadavera afficiunt contumelia odio suo indulgentes: vere hyænae, quæ etiam sepulcra effodunt, nec sinunt ossa defunctorum conquiescere. Sicut Græci Hectoris cadauer sagittis configebant: (de quo tales exstant versiculi in Anthologia κατ' ἡδονοις iacuti facti:)

Βάλλετε νιῶ μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅτι ηγή αὐτοὶ^{νείρης σῶμα λέοντος ἐφυεῖσθαι λαγωι.})

Sicut etiam Tydeus hostis sui Menalippi caput resectum pertundit, & cerebrum illius per iram atq; odium exsorbet. Hoc ultra irarum humanarum modum seuire est apud Liuium. Summa, pœnis & castigationib. ex prauis meliores facere studeamus, exemplo Dei, qui opus quod ipsi alienum est, exercet, ut quod suum est, exercere possit: hoc est, ideo mala immittit, ut bona dare possit. Proinde post sumtum supplicium non est amplius seueritati locus: sed si in vitam restitui posset is, qui plexus est, omni esset humanitate prosequendus.

GLORIA INSIDIOSA.

2. Reg. 24.

DAVID E M cum iam in pace regnum haberet florentissimum, omnibus tam externis quam domesticis hostibus compressis cupidus inuasit ad metiendas imperij sui vires populum censere: quare grauissime Deum offendit, cum regni sui potentiam ac robur ex hominum multitudine potius quam ex diuina præsentia ac protectione & tutela aestimaret.

Non bene miscentur, pietas, humanaq; rerum
Auxilia: bac dispar ius ratioq; sicut.
Auctorem certum refert nouisse bonorum;
Laudu rinalmi non feret usq; Deus.

EXPLI-

E X P L I C A T I O.

Gloria vera bonisq; mentibus dignissima est, quæ Deus mandauit, hæc sancte agere: hoc est, I. Finem laborum ante oculos semper habere eum, quem vocatio legitima monstrat. II. Strenue in illo querendo obtinendoq; laborare. III. Strenuitate sua non confidere, sed ad Deum referre ab eoq; exspectare euentus felices. IV. In Sparta sua ornanda semper procedere, & plus ultra tendere: non defatigari, non cessare, quasi re confecta. V. Deniq; non concipere ambitiose altiora ijs quæ mandata sunt; sed modeste se intra metas suas continere. Hoc verbis breve est præceptum, at magnum atq; difficile in experiendo, & in hominum vita valde rarum. Nihil iam dico de ijs, qui audiunt quidem, sed auditis nō parent: Quod genus hoc æuo multo maximum est vbiq; locorum: de illis inquam hominibus, qui quotidianis de officio admonitionibus otiose admissis vel etiam prætermissis, ad omnem pietatis religionisq; curam ex animis suis tollendam delendamq; deueniunt: qui sine reverentia audiendo res sanctas in eum locum deducuntur, ut pietatis violatæ & officij proditi ipsos nec pīgeat nec pœnitiat: qui omnem horrorem vitij & rerum officio contrariarum depellunt, consuetudine peruvulgata admittēdi in animos res sanctas sine dignatione. Sed his (vt dixi) omisis, de melioribus agamus. In his etiam paucissimos videbas, qui non aut gloria & successibus suis efferantur ad ea, quæ non oportebat, tentanda: aut etiam ita acquiescant in parta laude, ut dextram suam osculentur, id est, sese ac suam industriam ac virtutem admirantur, successus rerum suarum adscribant sibi, suæ prudentiæ, virtuti, laboribus. Sic aliquis cum est ei regnum mediocriter florens, infatuatus ea remonarchiam concipit animo suo, fines suos in immensam proferre (vñq; ad Oceanum aut Gangem, vñq; in Indiam) contenta mediocri fortuna, ignarus quantum præstet tuta quies quam orbis totius dominatus. Rursum alius suo rei sacrificat, id est, sua sagacitati, acceptam fert eam quam assecutus est felicitatem. Neq; imperitioribus tantum hæc accidunt & minus cautis; sed etiam qui adultus maximeq; sapientia instructus, tamen aut nimis alta aggreditur aut nimium sibi placet: adeoq; ne sapientes quidem omnes prauos affectus excere possunt. Gloriæ quidem sinistra cupiditas id vitium est, quod ultimum ab ipsis deponitur.

Te quoq; o Dauid, licet alioquin optimum regem, hæc labes corripuit. Iam circum circa domueras gentes immanitate barbaras, rebelles, & Dei populo infestas. Sceptra tua grata erant cum tuo populo, tū vicinis gentibus: Omnes te regem optabant, amabant: Pax alma ligabat populos dulcibus vinculis: proculaberat bellum: Sedebat vir subfatu sua, & sub vinea. Hic vero rex talis, quem nulla aduersa fatigarant, nullæ vñquam ærumna tregerant, aut a l officium violandum impulerant, corruptitur secundarum rerum continuo cursu. Nempe incessanter, expeditior ipsi esset defensionis ratio. Displicebat hoc loabo & sapientibus consiliarijs, vt qui intelligerent consilium hoc oriri ex cauſa non probanda: nempe ex elatione animi, comparantis potentiam suam ad alias ipso minores, cum quo coniuncta esse solet impia fiducia sui, & aliorum despicientia. Sed quod rex imperat, id exsequendum est etiam in uitis consiliarijs. Quid fit? vix dum retulerant ad Regem de populi numero, ecce diuinitus cietur cor eius, vt exp̄dat secū facti sui stultiā: lá illū pœnitet lá factū nollet: Iam irritum atq; infectum reddi, quod erat factum. At frustra hoc tum optat, quod antea re integrâ fuerat cauendum. Ab hoc exemplo discat quisq; a Deo pendere non ab reb. mundi fluxis atque caducis. Neq; in rebus secundis a Deo reflexam mentem ad se eamue, quam ipsi suppetit copiam, retroueat: quando hæc omnia nihil opis præstare possunt cum ab illorum datore discessum est: Secundum illud Syracidæ: Peccati seu superbiz initium est, cum homo recedit a Dco, & ubi cor ipsius descuerit a creatore suo.

SPECIMEN CARMINIS DE EODEM ARGV.
mento, a M. Bergio propositum discipulis ad
imitandum.

Gloria summa p̄ijs simūl & dignissima laus est,
Efficere hæc sancte, quæ iubet ipse Deus.
Hæc sunt. Mandat: metam spectare laboris,
Et quibus hanc medysrii tenere queas.
Vt q; adeo ob: incas totu: incumbere neris,
Ut cura ac studiū nil reliquum facere.

Nec

Nec tamen ingenio proprio confidere; verum
 A Domino euentus expetere vsg, bonos:
 Commissam studio Spartam exornare fideli,
 Atq, operi semper sedulum adesse suo:
 Vsg, laborando ac nitendo longius ire:
 (Vel: Gnaui ter in cœpiis pertendere; longius ire,)
 Nec cœptam fracta linquere mente viam:
 Deniq, turgentib[us] minime se tollere fastu,
 Nec maiora suis viribus appetere:
 In propria verum bene pelle quiescere, iustis
 Officij spatijs fsg, tenere sui.
 Sunt precepta quidem dictu ista facillima; verum
 Durius est illu experiundo nihil.
 Iam genus hoc hominum taceo, quod combibit aure
 Illa, sed auditus denegat obsequium.
 Hos inquam taceo, qui dum sacra more prophano
 Tractant, & spurcis auribus excipiunt,
 Horrorem infandi depellunt criminis omnem,
 Nec iura officij vertere cuncta timent.
 Quod genus his annis ita se diffundit ut imbris,
 Vix numerum illius vincere gutta queat.
 Verum his omisiss, oculos vertamus ad illos,
 Censere in numero quos meliore licet.
 Ex his perpaucos videoas quoq, gloria quos non
 Aheros rectis ad fugienda trahat:
 Vel sic in parta quos laude quiescere cernas,
 Ut manibus figant oscula stulta suis:
 Et propria stulee, centesim imagine dextrae,
 Viribus, ingenio sacrificent q, suo.
 Sic alius princeps regno & cumulatus honore,
 Imperiurr florens cum videt ire suum,
 Illico magna petet maioraq, viribus audet,
 Affectatq, orbis totius esse Deum:
 (Vel: Et mundi princeps totius esse parat:)
 Vsg, & ad Oceanum sua sceptra extendere vtrumq,
 Se supraq, omnes amplificate studet:

Indocilis placide rebus mediocribus vti,
 Nescius & quam sit res pretiosa quies.
 Est alia rursum proprijs qui viribus effrons
 Imputat, euentu si qua fauente gerit:
 Ille adeo propria statuens altaria nasse,
 Accepta ingenio cuncta ferensq; suo.
 Eloquar an fileam? culpa hac etiam implicat illos
 In turbas aman qui meliore gerunt.
 Veras erat nimium, qui dixerat: Et sapientum
 Affectus prauos ponere nemo solet.
 Omne adeo vitium ut tandem illos deferat, ardor
 Fama vix vetulos deseruisse solet.
 Scilicet ambitio & laudis fameq; cupido
 Longam etiam eximijs haret in ingenij,
 Tu quoq; Iesuade simili (e heu) peste laboras,
 Inuasitq; animum hac dira cupido tuum.
 Iam bello domitis hostilibus vndiq; turbis,
 Gratus eras populis, sceptraq; grata tua.
 Quin etiam externae gentes te dicere regem
 Gaudent arg, tui semper amore flagrant.
 (Vel: Vndiq; iam plebes dederat tibi colla superba,
 Imperij clemens ferre parata iugum.)
 Dulcia florebant iucunde munera pacis,
 Sopitum fuerat iam graue Martis opus:
 Agricola incuruus findebat vomere terram,
 Et pecus in pingui luxuriabat agro:
 Securuq; locans placido sua membra sopore
 Ipse quiescebat dux gregis inter oves:
 Et patule fucus residebat quisq; sub umbra,
 Gauifus propriae vite botros legere.
 Hic (heu) Iesuade, quem nulla subegerat ante
 Sors dura, ad veritum compuleratue nefas,
 Dridignata malis cui mens succumbere, latum
 Nec digitum iffici munera deſtituit.
 Felici postquam iam res tibi cardine cedunt,
 Frangeris & contra iusq; piumq; ruis.

Scilicet

Scilicet imperij vires iam noſſe laboras,
 Et numerare tui fortia corda ſoli.
 Nimirum ſi ſeditio forte aſſe reſurgat,
 Hoſtibus opponas promptus ut arma tua.
 Diſplicet hic alijs conatus; teg, Ioabe
 Offendunt regis non pia iuſſa tuū,
 Scilicet haud ignarus eras proficiſcier illud
 Ex nimium elato peſtore conſilium:
 Vnde eſt contemtuſ, mala deſſicientia fastuſ.
 Et ſretum ſtulte viribus eſſe ſuis.
 Verum & diſſicile eſt, nec in aulis more recepturn,
 Seruus ut id nolit, quod voluit dominus.
 Ergo nulla mora eſt: vincit ſententia regis:
 Euentum capiunt nec bona iuſſa ſuum.
 Cetera viſ dicam? Quam primum ad Dauidam cunctū
 Zerniades populi nomina ſcripta refert,
 Iſaida (reſ mira) animum ſubit anxius angor,
 Dum ſe/ e vulnus excutit ante Dei.
 Iamq; dolens cernit commiſſa piacula, iamq;
 Pœnitet, & ſe clauit at eſſe reum.
 Iam nollet factum, modo quod mandarat: & inquit:
 Inſectum (ah) cuperem nunc opus eſſe meum.
 Sed poſt rem factam nūl proficienſia vota
 Fundit, qui monitus ſpreuerat ante pios.
 Quisquis eſt, hinc diſcas Domino confidere: diſcas,
 Ne proprijs audax viribus eſſe velis.
 Et caue in affluſu ſpes figere velle bonorum,
 Vi votus mundus militet ipſe tuis.
 Hei mihi, tota hominem neſcit natura iuuare,
 Gratia cui ſe ſubirabit alma Dei.
 (vel: Neſcit opis natura homini preſtare vel hilum,
 Quando creatori hanc preſtulit ille ſuo.
 Peſtu & exitium hoc uno de fonte ſaturit,
 Quando eſt auſus homo deſeruiffe Deum.

XLIII.

HVMANAE GLORIAE EXAMEN-

2. Reg. 24. & 1. Paralip, 21.

DAVID post concitatam in se perfiduciam proprietarum viriū Dei
iram agnito peccato humiliat se Deo , & in pœnam diuinitus
denuntiatam pia patientia consentit, atq; ita illius mitigationem im-
petrat.

Errores nouisse suos, errata fateri
Et fugare, optandi ianua prima boni est.
Proxima sed laus est, pœna haud prescribere sinem;
Sed perisse, medium sigat ut ipse DEVs.

EXPLI-

EXPLICATIO.

Sollicitant ad peccatum hæc omnia: Mundus, dæmon, caro, item paupertas, diuitiæ, lceptra, ligones, adeoq; in primis gloria, splendor, opes: ac rursum dedecus, ignominia, contemtus. Neq; est humanæ imbecillitatis semper cauere sibi in his: adeoq; vix etiam angelicæ perfectionis. Labuntur crebro vel optimi quiq;, ac grauissime impingunt. Porro vt malum est errare, ita contra sanctum est resipiscere: Eiusq; rei gratia Deus castigationem adhibet nobis, vt ad resipiscendum adducat. O felices, quibus hic via recta tenetur, ea, quam Dauid tenebat. Hunc Gadus vates Dei iussu arguit reum peccati, & pœnam diuinitus decretam denuntiat ipsi. Elige, (dicebat) quoniam datur optio, quanam sustineas plecti teq; tuumq; nefas. Aut trium adhuc annorum famæ erit in terra tua, aut tribus ab hoste mensibus premeris, aut triduo pestis in populo tuo grassabitur. Ille nihil contra: sed inquit: Confitor peccasse, Deum offendisse grauiter: neq; pœnam deprecor, sed huic me volens submitto. Melius est incidere in manus Domini castigantis, quam hominum, qui crudeles sunt, & offensi

Omnia mox cupiunt vna miscere ruina.

At Deus mitis est & multæ miserationis.

Summe pater cum & nos meritis castigas pœnis, illud facis, quod res & ratio postulat. Sic meritum est nostrum. Ipse quoq; erratum facteur, neq; deprecor pœnam: Sed tu eam mihi confessio mitiges. Non præscribo tibi modum aut finem aut metam: Sed hoc tantum oro, vt in ira misericordia recorderis: & ipse modum ponas pro tua infinita bonitate & clementia: vt mitiges: deniq; vt exitum des illum, quo æterna salute beemur.

Da Deus, exemplum hoc imitari vt rite queamus,

Si quando in lapsum nos caro nostra trahat.

Exod. 34.

Syrac. 2.

Psal. 25. & 103.

HVC PERTINET ELOGIVM PROPHETAE GAD,
quod ex sacraram Antiquitatum Monumentis Ludoui-
ci Hillessemij adscribo.

G A D.

IN felix iterum crimen Dauidica regna,
Et grauis offensi numinis ira premis.
Censeri numerum populi Rex iussis Iudea:
Displacuit magno res nimis illa Deo.
Omnis enim summo est iniusa superbia cælo:
Frangitur ultrici numinis illa manu:
Senserat admissæ Dauides crima culpa,
AEger & offensum supplicat ante Deum.
Mox Gaddus mandata Dei fatalia perfecit:
Rex, tibi sunt dictis iussa ferenda meis.
Ira Dei tibi bella, famem pestemq; minatur:
Optio de tribus est vna relicta tibi.
Quid faciat, dubia qua titur formidine: tandem:
Eligitur tristi pestis acerba malo:
Milia cum populi sternuntur plurima fato:
Exserit horrendas nam Deus ipse manus.
Corda paucent regis; suffolli ad æthera palmas:
In cælo Genij vindicis arma videt.
In me verte manus, inquit: sum noxius vnu:
Nil quicquam populi commeruere mei.
Audyt omnipotens: pestem fugat: illico vates
Offenso iussit sacra parare Deo.
Rex paret: festam pecudes mactantur ad aram:
Placatur vtra religione Deus.
Iustitia summi lex est immota parentis,
Semper ut iniustum pena sequatur opus.
Sic nunc mille malo toro percellimur orbe,
Et scelerum penas impia turba damus.
Innocuas sed enim qui tendat ad æthera palmas
Quætitur, ut iusti desinat ira Dei.

CLE-

XLV.

CLEMENTIA MEMOR.

2. Reg. 24. & 1. Paral. 21.

DAVID cum peste in populo Dei horribiliter sanguine optaret
suo interitu populum ex calamitate liberare, hac pietate miseri-
cordiam a Deo impetrat.

Et iuvat & placat princeps retinetq; litando
Pro populo faciens sollicitusq; Deum.
Regius ille animus, qui manuult seq; suosq;
verdi, quam miserum peste periire gregem.

R 2

EXPLICATIO.

Trium est hominum seruare proverbiū:

Quicquid delirant reges, plectuntur Achīui. Sæpe etiam contra boni principes videntur ob malitiam populicū fortuna indigna conflictari, & subditorum peccata luere. Ita quidem homines iudicant, cum vident ad cladem aliquam publicam a principibus non optimis ipsorum factis occasiones alias præberi. Dei vero iudicia longe alia sunt. Is in vtrisq; cernit ea, quæ pœnam mereantur: nec vñquam alteros horum propter alterorum peccata plectit, nisi ipsi quoq; suis delictis id sint promeriti. Noscant id vtriq; in talibus casibus, ac proinde secum expostulent, sese accusent, non in aliū culpam reijciant, sese innocuos fingentes. Sic Dauid agebat in clade illa publica, cum tot passim millia mortaliū peste caderent: vsq; eo mitis ac benignus erga suos, adeo amans suorum, vt non modo oraret ac sacrificaret pro ipsis, Deiq; fauorem & gratiam pro ipsorū salute sollicite ambiret, sed optaret etiam animo vere regio suo ipsius interitu populi salutem redimere. Heu male sequitur hunc optimum regem, qui alijs præpositus ita pro suis vigilat, vt ipse eos egregie deglubat: qui propterea iniuriam ab ipsis prohibet, vt ipse tanto plus ad exercendam rapinam materiæ habeat: qui ita afficitur suorum malis, vt non ex puro fonte ille affectus profluat: deniq; qui omnia prius patiatur ignibus misceri & sursum ac deorsum ferri, quam aliquid sui emolumenti sibi decedere patiatur. Tales non Dauidis illius optimi imitatores sunt, sed stulti Roboam: quibus sua pœna supra caput imminens astat. At tu, ô Dauid, memorandus nobis es: nulla ætas de tuis laudibus conticescet: qui populi malum tua ipsius clade atq; interitu cupis auertere.

XLVI.

SAPIENS SENECTVS.

2. Reg. 7. 1. Paral. 17. & 29.

DAVID opibus immensis auctus ad templum Domino exstruendum animum adiicit, ad eamq; rem sumtus magnos, omniaq; necessaria filio Salomonis comparat.

Divitias & opes pietas leclissima in vesus

Vnica commendat cum petit ipsa suos.

Quis prudens mihi rex? qui proficit vndiq; vt vnuſ

Sit cultus populis, imperiterq; Deus.

EXPLICATIO.

Quænam opulentia est laudabilis? Respondet Sappho: *αλγτος απετηνεαστριχός*, Id est, opulentia virtute exornata. Sed qua virtute? Quæ iubet ut primum ad cultum Dei & veram religionem propagandam facultates conferantur: Deinde ut benefici ac liberales simus erga egentes. Ecce tibi huius exemplum egregium. Florebat omnibus bonis rebus regnum Davidis: suppeditabant omnib. necessaria, nec quisquam egreditur. Hic vero David quid facit? Non cumulat opes in immensum: non detrudit aurum in tenebras: sed & Deum datorem & auctorem (*δωτῆρα ζάων*) in illis omnibus sancte agnoscit. (Vide sententias pulcerrimas 1. Paral. c. 29.) & ad illius cultum omnia referre cupit. Quis vere sapiens? Qui bona omnia quæ habet, ad pietatem colendam & promouendam refert: hoc agens, ut omnes homines communibus votis vnum Deum sancte colant: qui hoc studium omnibus rebus habet antiquius. Hoc ut rite tamen incipiatur, magna cura adhibenda est: nempe verbo & voluntate Dei sedulo consulta, ne quid, quamuis bono studio, incipiatur, quod Deus improbet, sicut Nathan facit præcipitis consilij ferore id approbans, de quo non norat voluntatem Dei.

Rite etiam incepturn constantia firmer oportet.

Id quoq; cum factum est, agnoscat suam indignitatem: omnia Deo adscribat: Inde sibi omnia accepta esse fateatur. Sic David templi structuram suscipit, primum consulto Deo: tum responso diuino acquiescendo: idq; constanter exsequendo. Quod dum agit, omnia necessaria ad tantum opus feliciter procurat.

Amplificari hæc possunt per distributionem eorum, quæ Dauidi offerebantur: alij opes, alij operas suas, alij alia conferebant certatim: omnis ætas, vterq; sexus, principes, plebei: omnes inquam simili studio ardent tanti operis promouendi: propinqui cum longe remotis. nemo non ad tam diuinum opus pro virili adiuuandum absoluendumq; promtissime accurrit.

Stant patera, circum aurata, stant marmora, eburg, &c.

Deniq; rex ipse consilio, ordine & hortatu suo disponit omnia, ut quam rectissime hoc opus ad finem optatum a filio perducatur. Beatus & qui opes tales possidet; & vero qui hac præditus est sententia! Sin autem ad hunc finem non omnia referuntur, tum vero & opes nihil nisi egestas sunt, & sapientia omnis nihil est nisi mera stultitia.

ADV-

XLVII.

ADV LATIO FALLAX.

3. Reg. 1. & 2.

DAVIDE senio confecto Adonias Absolomi frater, homo ad pulum gratiosus, cum vanis adulantium vocibus, tum proprietatis stimulo permotus fratrem Salomonem regno depellere conatur, sed infelici cumentu.

Tutius & melius cura sumtuq; minori
Complebis proprium constituesq; locum:
Consilium inspiens, duros vanosq; labores
Experiere, Deus teniſi promoueat.

EXPLICATIO.

Pestis acerba hominum vitæ & multis maximis ingenij exigit malū est adulatio. (Cum flat quis adulator, abit pestis ab illo est, inquit Iul. Cæs. Scaliger.) Hæc duplex esse deprehenditur: Vna qua nobis meti ipsi simponimus ipsi, nos admirantes, & magna de nobis præsumentes, inq; cogitatione de nostra excellentia diesq; noctesq; versantes. Altera est alienæ leuitatis, quæ cum priore se coniungit: veluti cum cadauere vultures & aquilæ. Vtraq; hæc pestis efficit, ut feroce redditi, inq; pelle propria quiescere negantes moueant homines ea, que ipsi auctorib; suis sint exitio, dum consilijs inquietis salutem suam sibi meti ipsi eripiunt. Adonias exemplum est eorum quæ dico. Videbat is patrem propediem defunctum regno id alij traditurum esse. Norat vero, Salomonis fratri, non sibi, illud destinatum. Eo tamen non obstante ipse per tumultum propriæ libidine sine vocatione regnum inuadit & rapit: Idq; etiam Ioabo & Abiathare (cum quibus conspirationem inierat) impulsoribus. Idq; agit ita, ut splendoris regij magnificentia ostentata, & alio lenocinio, quo vulgus capit, adhibito, subditorum animos ad se allicere studeat: frustra quidem ille satagens, & nihil nisi pernicie sibi accelerans. Mox enim Nathanis prophetæ opera dissipato ipsius consilio Salomon rex a Davide constituitur, vñctus a Sacerdote, & a pop. salutatus, inq; regali solio patre spectante collocatus. Adonia interim in extremas angustias coniecto, ac primum quidem veniam impetrante a Salomone: veruntamen posterius cum iterum ad ingenium rediens cauillas regni inuadendi denuo quereret, cum complicibus suis imperfecto. Stulte Adonia, quanto melius poteras regno carere, & priuatim vitæ genus sequi,

*Priuataq; toga modicum componere ciuem,
In tenuesq; humilem poteras te colligere umbras:*

Quanto hoc tutius erat futurum, & quanto magis salutare.

*Quicunq; queris viuere commode,
Carisque amicis vtilis & tibi,
Itiusque fortuna cauere
Et subitos variosque casus:
Hæc dicta mandes sensibus intimis:
Summam hanc mearum menti tua tene.*

Senten-

*Sententiarum, quas tibi edo
Ditibus e Sophia theatris.*

Omnis felicitas in gubernatione politica & Oeconomicâ est a Deo: Et omnis humanus labor, omnis conatus inanis atq; irridendus est, nisi adiuuetur & promoueat diuinitus. Patrem familias aliquem mihi vide, qui a Deo inter generis medij homines constitutus, suo consilio ad summos contendit. Hic sollicitus & satagens rerum suarum non exspectat solis ortum, sed mane ante auroram surgit. Vespere sero cubitum it. Interdiu exercetur, maceratur, cruciat, frangitur, labore, cura, opere continuo & difficultate: nec vita sua cibum aut quietem indulgens: deniq; omnes neruos contendens ad perficiendum id, quod sibi proposuit. Quid vero talis proficit, Domino eius laborem non fortunante? quid illo est miserius? quid opera ipsius omnivanius aut infelicius? Contra aspicio mihi aliquem, qui diuinitus iuuatur: Id est, qui vocationem suam sedulo sequens Deo se committit, & ipsius fiducia confirmatus agit necessaria, curis infelicitibus prætermis. Talis nullo pene negotio sibi alijsq; utilia cum suscipit tum perficit atq; absolvit tranquille, animo laboris, curæ, sollicitudinis & metus vacuo: Felix est labor ipsius, & successus, atq; euentum bonum comites habet. Eiusmodi sunt heroicæ viri, a Deo excitati ad res magnas gerendas, quorum res & consilia diuinitus gubernantur & adiuuantur. Hi vere sunt similes sagittis valida manu contortis, & omnia obvia sternentibus, nec in villas res frustra irruentibus, nihil frustra ferientibus. Beatae sunt Ecclesiæ & respuplicæ, quæ tales habent gubernatores, quorum non modo est excellens dignitas & virtus, sed f. lictas etiam eximia, ita ut ybiq; aliquid egregium efficiant.

PIETATIS DEFVNCTIO.

3. Reg. 2. 1. Paral. 29.

DAVID decurso vitæ spatio, regio magistratu ita gesto, ut & politicis commodis populo prospectum esset, & vero ut pura floreret religio., Salomonem filium ad eadem studia hortatus, placide pieq; moritur.

Munere suscep̄tam bene rem gessisse beatum est;
 Laudandam & Superis adificasse domum.
 Sed numeros implet cunctos, cui contigit heres
 Et studij comp̄spatry, & officij.

EXPLI-

EXPLICATIO.

Bene ac sapienter monuit Solon, neminem beatum esse dicendum ante vitam bene bateq; exactam & finitam. Eamq; sententiam & Sophocles & Euripides & Ouidius versibus suis celebrarunt.) Hoc si cui contigit, is vere beatus dici potest: Hoc si cui negatur, is vero etsi laute vixit, et si omnium vocibus celebratus est, deniq; et si quasi Deus quidam inter mortales habitus fuit, infelix tamen est. Quo vero id modo consequimur? Si post hanc miseram vitam ad alteram uiram vitam, viam certam inuenierimus. Quænam vero illa via est? Intueri in Christum Domini: In eum credere, qui factus est salutare cunctis gentibus: Illum se se in verbo nobis offerentem, donantem, exhibentem amplecti, fide in ipsum nos reiiciendo, & ipsi veluti alligando animulas nostras: Sic, ut in ipsius manum nos tradamus, committamus, concludamus, idq; ipsi viuentes, ipsi morientes, inq; ipso Dei benevolentiam, resurrectionem & vitam nobis certo pollicentes. Ita affectus, ita animatus, dicere potest dum viuit. Haec vita mihi exsilio est patriæ melioris, ergastulum est, carcer est: in quo varijs modis crucior: nunc æstuo, nunc algeo: nunc luctu, inopia, esuritione, vastitate afficior: nunc alijs malis exterreor, & tanquam in putris ac ruinosis domiciliis hospitio nihil habeo fidum, nihil amicum, nihil tutum. Deniq;

τις οἴδεν, εἰ τὸ ζῆν τοῦτο οὐτὶ κατθάψεῖν;

Id est:

Quis nouit, hec an vita mors sit verius?

Dicere potest: Cur dubitem hinc soluere? cur dubitem optare missionem ad loca sperata perpetua quietis? ἐνθα ἐνφραγμόθεων πάλιτων θείνη κατοικία, ut ex Psalmo ait Nazianzenus. Dicere potest: Quando-cunq; voles, ô Deus, me accersere e statione mea tāquam militem emeritum & rude donandū, paratus sum. Postremo talis etiam ipsa in morte vitam inueniet: Cum ad inferos detrudi videbitur, paradisum sibi apertum esse experietur: cum omne decus humanum labetur ac soluetur, vigore & calore corporis natuuo consumto, & morte per omnes artus obrepente, verum decorem demum adipiscetur, qui nunquam deflorscat aut depereat. Talis beatitatis compos fuit Dauid: ut & ille canicie sacra venerandus Simeon Christi pueri in templo susceptor & præco. Dicebat hic exultans animo: Iam libenter & feliciter moriar,

quia Christum Domini, lumen illud quod parauit Dominus ad illistrandos omnes populos , maxime eos, qui ipsum recipiunt & ad ipsum se aggregant, illud inquam lumen videre mihi datum est: nec tantum animi oculis, quod mihi cum pluribus commune est, sed etiam corporis hisce iam caligantibus oculis vidi. Ita Simeon. Daud vero etiam alterum insuper felicitatis specimen praebet. Cuiusnam illius? Quod ita moriens in fiducia mediatoris illius diuinitus ipsi promissi, & ex semine eius nascituri, etiam de hoc altero in ultimis suis latari potest, quod huius Redemptoris cognitionem alijs quoq; multis tradiderit, atq; ita domui Dei, (qua est domus in aeternum mansura, firmissima in petra fundata,) materiam prepararit: Adhuc, quod filium quoq; relinquit, ut regni paterni, sic gloria quoq; & studiorum eorundem haeredem, diuinum illum Salomonem, cuius fama sapientia omnem terrarum orbem adimpleuit, nullum habitura parem vel secundum. Hoc porro posterius bonum, nempe haeredem habere imitatore atq; a mullo optimorum & rectissimum studiorum, illi summo heroi, peculiariter Deo caro, tributum est, cum alijs de caussis, tum ideo quoque, quod summa mysteria Deus in ipsius historia proponere, pingere, ad umbrare voluit: Quorum non postremum est hoc, quod duplex ista gubernatio (vna Dauidis, laboriosa, inquieta, varijs casibus ac periculis perpetuo exercita: Altera Salomonis, pace quadam altissima iucundissima; perpetuata) typus ac symbolum esse debuit omnibus posteris duplicitis vita: vnius qua omnibus Adami posteris in hoc mundo simili conditione ducitur, vbi per multa difficultia & aspera ad portum contenditur latissimum: Altera est hic ipse portus, immortalitas beata cum Deo. Quarum duarum vitarum prior Dauidis regno laboribus multis exercito signatur: Posterior Salomonis regno pacato vsq; quaq; & omnibus modis florente representatur. His rebus arcane atq; in sacramento significandis duos illos reges Deus elegerat, & ob id Dauidi patri talem filium & successorem dedit. At hoc personale priuilegium non facit legem generalem, neq; necesse est, vt in omnibus haec duo copulentur. Alioquin nemo ex illis sanctis beatus dicendus esset, qui vel nullam sobolem reliquerunt, vel parum piam reliquerunt. Posterius ergo hoc proprium est Dauidis, regno scilicet bene gesto haeredem dare filium, etiam melius ac praelarius illud constituentem. Personale inquam & priuatum hoc est, nobis singulis nec

pro-

promissum, nec proinde sperandum. Alterum vero, de quo prius dicebatur, omnium esse debet, nempe studium & cura agnoscendi viam salutis in Christo omnibus aptam, & pro sua vocationis modo amittendi, ut quam plurimi ea via insistant. De hoc studio ita est statuendum, ut qui in eo vita fungitur, de eo merito usurpetur illud : *Omnia tum bona sunt, clausula quando bona est.* In eo studio qui vitam concludit, is veram evanescere consecutus est : Is cum sancto Iob dicere potest: *Iob. 19.*
Scio quod Redemptor meus viuit, &c.

*Credo nihil dubitans, te vivere magne Redemptor,
Qui mea de putri membra leuabis humo.
Cum mea me pellus rursum prætinger, & ipsum
Te mea in hac coram carne videbo Deum.
Cum nactus nullo moriturum tempore corpus,
In pura verum carne videbo Deum.
Illum ego sum visurus; in hoc mea lumina figam:
Illi⁹ intuitu letus ouangs fruar.
His oculis, his in quam oculus per secula cuncta
Vnius aspiciam numina magna Dei.*

ALIA PARAPHRASIS.

Ex Prudentio.

*Credo equidem (nec vanafides) hunc vivere, qui me
Ipse sua est pretio mortis mercatus Iesus:
Credo inquam, mea membra solo reparanda, meumq;
Huc in carne Deum me visurum, illi⁹ ubi mundo
Deficiente dies aderit, noua Sabbathum quando
AEternus Genitor post hac mala tempora conderet.
Tum mihi restituar: vultus, vigor, & color idem,
Qui modo viuit, erit: nec me, vel dente, vel vngue
Fraudatum remouet patefacti fossa sepulcri.
Pellite proinde metum, mea membra, & credite, vosmet
Cum Christo redditura Deo. Nam vos gerit ille,
Et secum rouocat, morbos ridetem minaces:
Inflictos casus contemnite, tetra sepulcra
Despuite: exsurgens quo Ch:istus transit, itis.*

VIRTVTIS EXERCITATSSIMÆ
PARAPHRASIS CANTICI SIMEONIS.

Luc. 2. Nunc dimittis seruum tuum Domine, &c.

Auctore M. Bergio.

Q V andocunq; voles, Pater ô eterne, ministrum
De statione mea me reuocato tuum.
Ibo volens, ibo quo tu, Sanctissime, ducis,
Nec mihi spes animo deficiente cadet:
Spes verbo concepta tuo, qua tristia vita
Omnia adhuc solita est vna leuare mee.
Hac ego nunc etiam plenus, te robora dante,
Quando voles, ad te pergere promsus ero.
Vixi, & quem dederas pro nostro crimine morti
Christum, animo semper cura tenere fuit.
Pacis in hoc, mundo qua sancis foedera, toto
Pectore me statuo conciliare tibi.
Huius amor, pietas, pretium, dilectio, merces
Sunt ea, qua vita premia habere volo.
Ipse quidem merui peccati labo grauatus,
Confundi vultus, ô Pater, ante tuos:
Ille tamen quando meus est, tibi credo probari
Hoc prelio, per se quod placuisse nequit.
Nec iam magna mei sub terras ibit imago,
Ut quos cum fremitu vita relicta fugit:
Sed gremioq; tuo suscepta manuq; fideli
Euadet laqueos & necis & Satanae.
Corpus humo rectum grani requiescat ad instar,
Vnde noua in fruges surges arista novas:
Dum, tuba quando tuos supraemaluce sepultos
Elicies, via me meliore bees.

Harum

Harum Explicationum seu maiis Meditationum auctor M A T -
THIAS BERGIVS Brunsuuic. ἐνθανασίᾳ, quam in postrema harum
μελετῶν graphicē adeo descripsit, Dei beneficio consecutus est Altor-
phij die xxi. Augusti Anno M. D. XCII. Post mortem eius reper-
tum est in libro quodam eius manu descriptum Epitaphium, quod sibi
mortuo ab heredibus poni voluit. Id hoc loco etiam adscribere non
alienum duximus.

*Bergius hic situs est, vocemq; in puluere Christi
Exspectat: viuum qui sibi restituet.
Summa boni viuo Christo se credere: vultumq;
Illiū eternum cernere functus auct.*

PARAPHRASIS PRECVM SALOMONIS

Prouerb. 30. eodem M. Bergio auctore, quæ & ipsa
digna hic adscribi nobis visa est.

Svnt duo, precipue quæ te rogo, quæq; roganda
Te, Pater, in vita dum retinebor, erunt:
Ne super his, ne quælo velis me fundere vota
Irrita; sed facili numine vtrumq; dato.
Nil mendax nostris, nil vanum in moribus insit:
Abst! ab ingenio; frauq; dolusq; meo.
Nec pero, quas hominum leuitas diruq; cupidio
Immodico affectu sepe petiuit, opes.
Sed neq; paupertas inopem me diram moleset:
Paupertas homini durum onus atq; graue.
Luxuriare solent rebus plerumq; secundis
Pectora quæq; rapit praua libido sequi:
At quem paupertas vrget maleuada premitq;
Quæ prohibet pietas, plurima sepe facit.
Me quoq; communi prognatum lege, vel ille
Ducere daminato calle vel ista queat.
Nil itaq; ulterius peto, quam quod sufficit, hic dum
Nature ad leges hac mihi vita fluit.
Hū vbs diuinit̄s fuero te dante poritus,
Tunc ego nec Cræso dñior esse velim.

HYMNVS IN SALOMONEM DAVIDIS FI-
lium & in regno successorem.

Quos vel prisca tulit, vel postera adhuc feret et as
 Rectores terra & populorum,
 Diuitijsq; opibusq; animi, sensuq; sagaci,
 Tu Salomon praecesseris vnus.
 Seu populo dare iura iuuet, seu dia sonare
 Virtutis praecepta petenda;
 Siue velis animo immensum penetrare per orbem,
 Ingenio & numerare diserto
 Natura variata modis spectacula miris,
 Quæ vasto radiantia cælo
 Astra sedent, vel quæ duplici spatiatur in vnda
 Bellua vix numeranda: vel ipsa
 Quæ profert pañim, & quibus exhibet omnia tellus,
 Cuncta tibi cessere pertenti.
 Obstuپuit peregrina tuas ut inauditi artes
 Gens acris non indigat sensus.
 Vista tuo siluere orbis miracula templo,
 Quondam omnes celebrata per oras.
 Qua pates Oceanus, gentes tua carmina discunt,
 Et recinunt iuuenesq; senesq;,
 AEterniq; Dei nomen laudesq; perennes
 Sperandæ & monumenta salutis,
 Cetera & arcanis qua te meditante figuris
 Obstuپuit Libanusq; Sionq;.
 He mihi, quod canū male degenerans illa
 Admittis quæ turpia dictu.
 Siue tamen post es rursum ad meliora reuersu,
 Siue ita porro vita peracta est:
 Exemplum ipse facis verbi, quo vanasse. ebas
 Cuncta, Dei timor vnde receffit.

PARAPHRASIS SUPERIORIS HYMNI, QVEM
ex Salutis Humanæ monumentis Benedicti Ariæ Montani
desumptum paucis locis interpolauit Matthias Ber-
gius, & discipulis ad imitandum exer-
citio stylis proposuit.

NVLLVS omnium regum, quotquot vñquam exsisterunt aut fu-
nisci sunt, tecum ô Salomon comparari potest opibus, ingenio,
virtute, sapientia. Nam tibi regnum omnibus rebus ornatissimum a
patre datum est, florēns dulci pace, heroibus inclytis, diuitijs euam &
ceteris rebus. Etenim Deus omnia circate pacarat, vt doctrina & cete-
ra opera pacis, quæ bellis turbari oportet: sub te excolerentur. O quam
feliciter proficiebas adolescens, orans a Deo non opes, non copias, non
cetera quæ alij mortales admirantur, sed sapientiam. Tibi cuncta pa-
tuerunt, siue iudicium exerceret, siue doctor esset tui populi, siue ex-
plicares obscuritatem naturæ vniuersæ rerum, quæ vel sursum in aëre
& in celo, vel in terra vel in aqua existunt. Tu omnia implebas sapien-
tia doctrinæ tuæ. Obstrupuerunt ad famam sapientiae & felicitatis tuæ
gentes remotissimæ Æthiopum, Arabum, Ægyptiorum. Amavit & co-
luit te omni obsequio cum exterus omnis, tum præcipue gens tua,
quam cum alijs rebus exornasti, tum templo augustissimo, præ quo si-
leantur & obscurantur orbis miracula. Finitimi reges miserunt tibi sua
munera, & didicerunt ex te sapientiam veram, æterni Dei cultum &
laudes, simulq; arcanaum ingens populo venturo seruatum. Nam quid
diuitias opesq; tuas prædicem, quibus omnes reges vicisti? Felix futu-
rus, nisi te illecebris inuliebribus subactum cupiditates & affectus in ve-
titum abstulissent, turpissima tuo clarissimo nomini aspersa macula.
Vnde tristes etiam pœnæ secutæ sunt. Siue autem resipuisti in his pœ-
nis (quod pie creditur) siue minus, exemplum ipse præbes sapi-
entissimi & verissimi dicti tui: Omnia vana, quæ
Dei timore vacant.

F I N I S.

